

FÖRSVARSMAKTEN

Arméreglemente Taktik

2013

2013

Arméreglemente Taktik

AR Taktik

Ert tjänsteställe, handläggare

Ert datum

Er beteckning

Vårt tjänsteställe, handläggare
MSS, övlt Stefan Eriksson,
stefan.w.eriksson@mil.se

Vårt föregående datum

Vår föregående beteckning

Arméreglemente Taktik 2013

Arméreglemente Taktik 2013 (AR Ta) faställes för tillämpning från och med 2013-06-01.

Därmed upphävs Reglemente för Markoperationer Förhandsutgåva – RMO FU (M7739-350044), 2010 års utgåva.

Beslut i ärendet har fattats av generalmajor Anders Brännström. I den slutliga beredningen har överstelöjtnanterna Magnus Julihn och Stefan Eriksson, MSS deltagit, varav den senare som föredragande.

Anders Brännström
Arméinspektör

Sven Antonsson

(SER)

Postadress
Högkvarteret
107 85 Stockholm

Besöksadress
Lidingövägen 24

Telefon
08-788 75 00

Telefax
08-788 77 78

E-post, Internet
exp-hkv@mil.se
www.forsvarsmakten.se/hkv

Innehållsförteckning

Arméinspektörens förord	7
1 Grunder	9
1.1 Inledning	9
1.2 Stridens natur och karaktär	10
1.3 Människans roll	11
1.4 Markstridskrafterna	12
1.5 Luft- och marinstridskrafter	14
1.6 Rättsliga aspekter	16
1.7 Strategi, Operationskonst och Taktik	19
1.8 Grundläggande förmågor	20
1.9 Kombinerade vapen	22
1.10 Direkt och indirekt metod	23
2 Operationsmiljön	25
2.1 Inledning	25
2.2 Marken	25
2.3 Havet	26
2.4 Luften	26
2.5 Informationsmiljön	27
2.6 Multinationalitet	27
2.7 Terrängen	28
2.8 Motståndaren	31
2.9 Civilbefolkningen och andra aktörer	32
3 Manövertänkande och manöverkrigföring	35
3.1 Manövertänkande	35
3.2 Manöverkrigföring – övergripande perspektiv	35
3.3 Manöverkrigföring – förbandsperspektiv	37
4 Markoperationer	43
4.1 Inledning	43
4.2 Markoperativt koncept	43
4.3 Markoperativ kontroll och markherravälde	44
4.4 Markoperativa inriktningar	46

5	Grunder för arméförbandens strid	49
5.1	Strid	49
5.2	Eld	50
5.3	Rörelse	50
5.4	Förutsättningar för stridens grunder	50
6.1	Taktik	53
6.2	Överväganden avseende tiden, terrängen och förband	53
6.3	Slutläge, mål och delmål	54
6.4	Taktikens grunder	55
6.5	Krigföringens principer	55
6.6	Stridsuppgifter och stridssätt	61
6.7	Strid innan mobilisering är slutförd	63
6.8	Fria kriget	65
6.9	Strid mot irreguljärt uppträdande motståndare	66
7	Stridssätt	69
7.1	Anfall	69
7.2	Försvar	76
7.3	Fördröjningsstrid	81
7.4	Avväjningsstrid	85
8	Stabiliserande metoder	91
8.1	Inledning	91
8.2	Markoperation med stabiliserande inriktning	92
8.3	Kompletterande principer	93
8.4	Stabiliserande metoder	94
9	Ledning	99
9.1	Inledning	99
9.2	Chefen och chefsegenskaper	100
9.3	Uppdragstaktik	102
9.4	Ledningsformer	103
9.5	Planering	104
9.6	Samordning	107
9.7	Geografisk samordning	110
9.8	Uppföljning	112
9.9	Utvärdering	112

10	Funktioner	113
10.1	Ledning	113
10.2	Personaltjänst	114
10.3	Underrättelsetjänst	115
10.4	Säkerhetstjänst	115
10.5	Skydd	116
10.6	Indirekt bekämpning	119
10.7	Luftförsvaret	120
10.8	Fältarbeten	121
10.9	Logistik	122
10.10	Informationsoperationer	124
10.11	Informationstjänst	125
10.12	Civil-militär samverkan	125
10.13	Vädertjänst	126
	Bilaga 1 Planeringsmetod	127
	Bilaga 2 Markoperation med offensiv inriktning	131
	Bilaga 3 Markoperation med defensiv inriktning	143
	Bilaga 4 Markoperation med stabiliserande inriktning	157
	Litteraturförteckning	167

© 2013 Försvarsmakten, Högkvarteret, Stockholm

Illustrationer: Sid. 20, 37, 55, 69, 71-76, 78, 81, 82, 85 / ur Reglemente för Markoperationer
FU 2010 / Autotech.

Sid. 41, 49, 56, 57, 58, 59, 79, 80, 87, 88, 131, 138-143, 151, 155, 157, 163-166 / Markstridsskolan

Layout och tryck: FMV-FSV Grafisk produktion juni 2013. ProdID: 130321-006

Omslagsbild: Försvarsmakten

M7739-353050 AR Taktik

Central lagerhållning: Försvarets bok- och blankettförråd

Arméinspektörens förord

Kärnan i armén är väpnad strid på marken mot en kvalificerad motståndare.

Striden präglas av fysiska och psykiska påfrestningar, friktion, osäkerhet och en aktiv motståndare. Därför bygger ledningen på uppdragtaktik.

Ledarskapet och ledningen inom armén skall utformas för att leda svenska soldater mot de mål som statsmakterna har beslutat och med den taktik som beskrivs i Arméreglemente Taktik.

Förmåga till väpnad strid ger armén de bästa förutsättningarna att också lösa andra uppgifter, som de i reglementet beskrivna stabiliserande metoderna och stöd till det civila samhället under fred och kris.

Mycket kortfattat och förenklat beskriver reglementet hur tiden, terrängen samt våra och motståndarens förband ska hanteras för att uppnå målsättningarna.

Inom Försvarsmakten har informationsoperationer inte utvecklats i tillräckligt hög grad. De syftar ytterst till att, utöver elden och rörelsen, påverka motståndaren så att det gynnar oss. Detta behöver beaktas när reglementet tillämpas och vid fortsatt utveckling av armétaktiken.

Det enda som är säkert är att inget läge är det andra likt. Det viktigaste är därför inte de exakta formuleringarna i reglementet utan den kunskap, färdighet och förståelse i och kring armétaktik som blir en följd av att reglementet används.

Under de kommande åren ska Arméreglemente Taktik därför utgöra grunden för utbildning, studier, utveckling, fältövningar, försvarsplanering och övrigt krigsförberedelsearbete.

Anders Brännström
Arméinspektör

1 Grunder

1.1 Inledning

Arméreglemente Taktik (AR Taktik) utgår från svensk doktrin. AR Taktik är en utveckling av Reglemente för Markoperationer, Förhandsutgåva 2010.

AR Taktik utgör grunden för

- markstridskrafternas strid,
- organisations- och materielutveckling,
- utbildning av arméns krigsförband,
- utbildning i taktik vid skolor, staber och förband,
- försvarsplanering,
- ledarskapsutbildning samt
- utarbetande av truppslagsvisa förbands- och sakreglementen, bland annat stabstjänstreglementen och handböcker.

AR Taktik beskriver de taktiska grunderna för svenska markstridskrafter och genomförandet av markoperationer på taktisk nivå. Taktik och stridsteknik vid förband beskrivs i Markstridsreglementet.

AR Taktik tar sin utgångspunkt i att svenska förband ska kunna verka i hela konfliktskalan. Reglementet är tillämpligt vid markoperationer i och utanför Sverige. Beskrivna stabiliserande metoder är främst tillämpliga vid markoperationer utanför Sverige. Att ta emot och ge militärt stöd avhandlas inte i detta reglemente.

AR Taktiks budskap avseende taktik och övriga principer skall tillämpas i övriga funktions- och förbandsreglementen.

AR Taktik vänder sig till

- krigsförbandschefer med staber,
- elever vid Försvarsmaktens skolor och FHS,
- ansvariga för förbands- och sakreglementen samt
- lärare vid övriga skolor inom armén som stöd för taktisk utbildning.

För att få en större förståelse för principer och teorier används Militärstrategisk Doktrin 2012 del A samt Militärteorins Grunder som ett komplement till AR Taktik.

1.2 Stridens natur och karaktär

Stridens natur

Strid handlar ytterst om en kamp mellan viljor. Striden kan ses som en tvekamp eller duell mellan parter som försöker påtvinga varandra sin vilja. Syftet med kampen är främst att bryta motståndarens vilja och påtvinga honom total eller partiell underkastelse alternativt förintä honom. Stridens natur präglas av att det är en mänsklig aktivitet fylld av osäkerheter, påfrestningar och friktioner.

Osäkerheter

Strid karaktäriseras av kampen mellan människor, omfattande djärva handlingar, självupppoffring och kreativitet, men också oordning, rädsla och osäkerhet. Striden innebär extrema påfrestningar på den enskilde. Genom att acceptera osäkerheterna som en naturlig del av striden kan stridens osäkerhet och oordning hanteras och våra soldater och chefer tränas att verka i denna.

Påfrestningar

Striden ställer utomordentliga fysiska och psykiska krav på soldater och chefer. Striden växlar mellan maximal ansträngning och periodvis lugn. Människa och materiel kan slitas ned fortare än beräknat men kan också återhämtas ur tillsynes hopplösa tillstånd. Hot om dödligt våld framkallar helt unika reaktioner på stridens deltagare. Instinktiva mänskliga försvarssystem aktiveras och förmågan att tänka klart sätts på svåra prov.

Friktioner

I det kaos som uppstår i striden finns något oförutsägbart som inte går att planera bort. Detta oförutsägbara benämns friktioner och är oförutsedda händelser som, helt eller delvis, omintetgör det önskade eller förväntade händelseförloppet. Såväl människor, materiel som miljöfaktorer kan bidra till att friktioner uppstår. Till miljöfaktorer räknas geografi, topografi, klimat, teknologi, typ av stridskrafter och kultur. Den största oförutsebarheten är motståndaren och hans åtgärder. Friktioner uppstår ofta överraskande under militära operationer och på alla nivåer. Friktioner, osäkerheter och oförutsedda händelser skapar det kaos som ofta kallas krigets dimma. Eftersom krigets dimma aldrig helt kan skingras behövs en vilja och förmåga att kunna fatta beslut och agera under osäkerhet och kaotiska förhållanden. Den som mentalt accepterar det kaotiska i stridens natur och ser det som naturligt att agera i en sådan miljö kommer att ha ett försteg.

Stridens karaktär

Stridens karaktär skiftar ständigt och är ett resultat av parternas inbördes förhållanden, politiska mål samt hur och var kampen genomförs. Teknologinivån bidrar starkt till stridens karaktär. Olika miljöfaktorer påverkar också karaktären på striden.

Stridens karaktär påverkas också av om konflikten innefattar reguljär eller irreguljär krigföring. Andra aspekter som kan påverka stridens karaktär är om striden genomförs mot en motståndare som genomför ett uppror och tillämpar gerillakrigföring eller asymmetrisk krigföring.

1.3 Människans roll

Viljan till kamp finns hos människan. När striden genomförs har intressekonflikten mellan parterna blivit så stor att de anser sig tvingade till krigshandlingar för att påtvinga motståndaren sin vilja. Krigshandlingarna vilar då ofta på samhällets värderingar och normer samt människornas övertygelse om vad som är rätt och fel. Övertygelsen är grunden för att människor ställer upp för den politiska ledningens strategi och målsättning. På slagfältet utsätts människan för stor fara, kaos och osäkerhet. Strid upplevs av de flesta som skrämmande. Fysiskt våld är en ständigt närvarande företeelse som resulterar i förlust av människoliv, skadade och förstörelse av egendom. Rädsla är en naturlig reaktion som, om den inte hanteras rätt, kan undergräva stridsviljan. Mod är att besegra sin rädsla. På slagfältet är det andra faktorer än ”rätt och fel” som får människor att visa mod och fungera trots stor fruktan. För att människan ska kunna fungera trots rädsla och extrema påfrestningar, är ett gott ledarskap och en väl fungerande gruppsammanhållning en avgörande faktor. Tillhörighet till en väl fungerande primärgrupp förstärker den enskildes vilja att inte svika sina kamrater och att fullfölja sitt uppdrag.

Avgörande i striden är att lyckas upprätthålla den egna stridsviljan samtidigt som man fokuserar på att reducera motståndarens.

Ett gott militärt ledarskap kan, på ett avgörande sätt, hjälpa människor att hantera sin rädsla. Ledarskapet är särskilt betydelsefullt när extremt svåra uppgifter ska utföras. Sådana uppgifter kan ofta ligga utanför samhällets normala gränser avseende mänsklig verksamhet och kan handla om fysisk förstörelse, kroppslig skada samt skillnaden mellan liv och död. Ledarskapet behöver präglas av höga krav på moral och etik då den som är utsedd till chef har rätten att legalt bruka våld samt att leda underlydande i uppdrag som kan innebära att människor kan komma att såras och stupa. Förtroendet mellan ledare och underlydande är av grundläggande betydelse för att skapa och vidmakthålla fungerande förband. Det effektivaste medlet för att åstadkomma detta är omfattande träning och förbandsövningar.

På alla nivåer krävs en frivillig insats av alla mentala, intellektuella och fysiska resurser. Det är först då som soldaten – människan – kan fås att verka i strid med full potential. Det är först då som chefer och soldater i stunder av fara, modigt och initiativrikt, kan rycka med sig andra i utnyttjande av uppkomna lägen. Var och en, oavsett grad och ställning, måste vara medveten om betydelsen av initiativ. Passivitet leder till förlorade möjligheter och det får oftare allvarigare konsekvenser än misstag i fråga om val av tillvägagångssätt.

1.4 Markstridskrafterna

Markstridskrafternas grundläggande uppgift är väpnad strid, både nationellt och internationellt. Uppdragstaktik är grunden för ledning. Initiativkraft och vilja att ta ansvar, såväl hos chefer som hos soldater, är av avgörande betydelse för att nå framgång.

Brigaden är den optimala organisationsformen för strid på marken. Därför är strävan att strida med brigad.

Markstridskrafterna består av arméförband i form av

- manöverbataljoner,
- artilleribataljoner,
- ingenjörbataljoner,
- luftvärnsbataljoner,
- jägarbataljon,
- underrättelsebataljon,
- säkerhetsbataljon,
- stridsvagnskompanier,
- militärpolis kompanier,
- CBRN-kompani samt
- tungtransportkompani.

Markstridskrafterna understöds av lednings- och logistikförband.

Manöverbataljonerna indelas i mekaniserade bataljoner, motoriserad skyttebataljon samt lätt skyttebataljon. De mekaniserade bataljonerna kan förstärkas med stridsvagnskompanier och kan lösa stridsuppgifter i alla terrängtyper. Skyttebataljonerna löser främst stridsuppgifter i bebyggelse och betäckt terräng.

På lägre taktisk nivå skall arméförbanden kunna sättas samman i en brigad som leds av en brigadchef biträdd av en brigadstab. Brigaden är en förutsättning för att åstadkomma tillräckliga synergieffekter för att kunna genomföra strid mot en kvalificerad motståndare även vid höga konfliktnivåer. En brigad omfattar tre-fyra manöverbataljoner samt understödsförband. Understödsförbanden utgörs i regel av förband för led-

ning och samband samt artilleribataljon, ingenjörbataljon, luftvärnsbataljon och logistikbataljon eller delar därav. Brigaden kan även understödjas alternativt underställas underrättelse-, säkerhets-, jägar-, militärpolis-, transport- samt CBRN-förband.

På högre taktisk nivå leds brigaderna av armétaktisk chef. Flera brigader samt understödsförband kan i internationella sammanhang organiseras som en division. Divisionen kan ingå i en armékår eller lyda direkt under en marktaktisk chef (*Land Component Commander* eller motsvarande). Brigaderna kan även vara fristående direkt under marktaktisk eller operativ chef.

Manöverbataljoner kan förstärkas med delar från funktionsförband för att, enligt principen för kombinerade vapen, bilda en bataljonsstridsgrupp. En bataljonsstridsgrupp kan under en begränsad tid lösa uppgifter självständigt. Manöverbataljoner kan förstärkas med förband av kompani eller plutons storlek (stridsvagns-, ingenjör-, artilleri-, luftvärns-, säkerhets- eller logistikförband).

Bataljonsstridsgrupper kräver omfattande samövning innan förbandet kan förväntas ha förmåga att lösa kvalificerade uppgifter.

Hemvärnsförband ingår i insatsorganisationen med uppgift att kunna genomföra nationella insatser. Personalen är frivillig och har avtal. Insatsförbanden i Hemvärdnet benämns nationella skyddsstyrkor och utbildas för väpnad strid. De nationella skyddsstyrkornas målsättning är att med uthållighet svara för skydd och bevakning av skyddsvärda militära objekt, militär verksamheter samt samhällsviktig civil infrastruktur och verksamhet. Huvuddelen av förbanden skall kunna verka inom ett dygn och med mindre delar inom några timmar. Därutöver ska de nationella skyddsstyrkorna kunna stödja övriga samhället och andra myndigheter.

Operationer i Sverige

Operationer i Sverige ska hävda vår suveränitet och territoriella integritet. Operationer i Sverige kommer att genomföras i en högintensiv reguljär konflikt. Närvaron av svenska markstridskrafter är det yttersta beviset för vår suveränitet då de är de enda stridskrafter som kan bevara vår markoperativa kontroll. Stående krigsförband och hemvärnsförband ska ha hög beredskap att skydda och bevaka områden av militärstrategisk betydelse inklusive Försvarsmaktens basområden och viktiga samhällsfunktioner. Krigsförband med hög operativ och taktisk rörlighet ska kunna förstärka skyddet och bevakningen i hela landet, ha kapacitet att agera vid systematiska och upprepade kränkningar av det svenska territoriet samt kunna genomföra operationer där en aktör använder militärt våld mot Sverige. De kvalificerade markstridskrafterna skall kunna uppträda i alla delar av landet. Markstridskrafter, inklusive hemvärn med nationella skyddsstyrkor, ska över tiden kunna vara närvarande i storstadsregionerna.

Operationer utanför Sverige

Vid operationer utanför Sverige ska Försvarsmakten i första hand delta i operationer som påverkar händelseförloppet där människor lever och verkar, det vill säga operationer med kraftsamling på marken. Operationer utanför Sverige kan genomföras inom ramen för en allomfattande ansats. Operationer utanför Sverige kan antas genomföras i hög- eller lågintensiva konflikter med ett större inslag av irreguljäritet.

1.5 Luft- och marinstridskrafter

Luftstridskrafter

Luftstridskrafterna består i huvudsak av stående förband med hög tillgänglighet.

Luftstridskrafternas förband utgörs av:

- Stridsflygförband med förmåga att utföra såväl jakt-, attack- som spaningsföretag. De kan också avdelas för att mer direkt understödja mark- och sjöstrid.
- Transport- och specialflygförband för genomförande av taktiska transporter, radar- och signalspaning.
- Ledningsförband för övervakning av vårt luftterritorium och ledning av våra flyg- och luftvärnsförband.
- Helikopterförband för stöd till övriga förbandstyper med bland annat transporter, räddnings- och sjöoperativa uppgifter.
- Basförband för stöd till flygförband.

Luftstridskrafternas styrka är att genom snabbhet, räckvidd och tredimensionellt uppträdande skapa närvaro samt kraftsamla på väldigt kort tid. Från luften kan insatser inom hela konfliktskalan genomföras mot mål i samtliga miljöer. En av de viktigaste förutsättningarna för hur markoperationer kan genomföras är vilken nivå av kontroll av luftrummet som kan uppnås. Om en motståndare har hög grad av kontroll av luftrummet ökar markförbandens sårbarhet. Luftstridskrafternas förmåga att bestrida motståndarens kontroll är en viktig förutsättning för verksamheten på marken. Dessutom är kontroll av luftrummet viktigt för att kunna genomföra gemensamma operationer. Genom kontroll av luftrummet möjliggörs rörelsefrihet och handlingsfrihet. Efterhand som den eftersträvade nivån av kontroll av luftrummet uppnås kan luftstridskrafter frigöras för andra typer av luftstridsoperationer.

Markstridskrafter och luftstridskrafter har direkt koppling till varandra då stridskrafter kan verka i respektive miljö. Viss verksamhet, till exempel indirekt bekämpning, luftvärn och flygning med obemannade flygfarkoster berör både marken och luften och samordning av luftrummet blir därför viktigt. Markstridskrafternas verksamhet är en förutsättning för luftstridskrafternas basering. Den eldkraft och rörlighet som finns hos luftstridskrafterna utgör ett viktigt komplement till markförbandens förmågor, där till exempel stridsflygets förmåga att med korta tidsförhållanden bekämpa mål på dju-

pet utgör ett betydande bidrag. Tillsammans kan markstridskrafter och luftstridskrafter skapa dilemman för en motståndare så denne upplever att vi alltid kan genomföra någon form av bekämpning eller att hotet kan komma från flera riktningar samtidigt. Förutom understöd genom bekämpning kan luftstridskrafterna även stödja markförbanden med transporter och underrättelseinhämtning. Avseende bekämpning understödjer luftstridskrafterna i regel markförbanden med direkt flygunderstöd eller flyganfall på djupet.

Direkt flygunderstöd används för att understödja markförbandens strid med eldkraft. Detta understöd kräver direkt samverkan mellan understött förband och luftstridskrafterna för att säkerställa önskad effekt samt minimera riskerna för vådabekämpning. De mål som skall bekämpas kan antingen vara sådana att markförbandens egen eldkraft inte är tillräcklig eller vara sådana mål som markförbanden inte kan nå. Det är markförbanden som väljer målen för det direkta flygunderstödet. För att säkerställa effektivt understöd i kraftsamlingsriktningen krävs hög grad av samordning av luft- rum, manöver och bekämpning.

Flyganfall på djupet genomförs i regel på ett sådant avstånd från egna förband att ingen direkt samordning mellan arméförband eller luftstridskrafter behövs. Flyganfallen kan riktas mot motståndarens markförband i närområdet för att begränsa handlingsfriheten och skapa mer gynnsamma styrkeförhållanden. Anfallen kan också riktas mot motståndarens kommunikationer och underhållsvägar i syfte att avregla stridsfältet så att ytterligare förstärkningar inte kan nå stridsområdet. Arméförband kan lokalisera målen för flyganfall på djupet och genomföra utvärdering av genomförda anfall.

Marinstridskrafter

Marinstridskrafterna består huvudsakligen av stående förband med hög tillgänglighet. Dessa genomför ofta operationer i nära samverkan med förband ur luftstridskrafterna. Marinstridskrafternas stridande delar utgörs av:

- Sjöstridsförband med förmåga att bekämpa mål på och under ytan samt att röja minor.
- Ubåtsförband med förmåga att bedriva dold underrättelseinhämtning samt bekämpa ytmål och undervattensmål.
- Amfibieförband med förmåga till verkan, i första hand mot mål i skärgårdsmiljö, men även på marken.

Den maritima delen av operationsmiljön omfattar havet, på och under havsytan, luften nära havsytan samt de områden som innehåller gränsområden mellan land och vatten, till exempel områden vid öppen kust, runt öar, i skärgården och floddeltan. Dessa områden kännetecknas av möjligheter till transporter, manövrering och dolt uppträdande. Marina stridskrafter utgör således ett hot för motståndaren med förmåga i flera dimensioner. Den maritima delen av operationsmiljön är viktig för förmå-

gan till rörlighet och har stor betydelse för transporter av förband och logistik. Ett viktigt syfte med marina operationer är att etablera och utöva kontroll till sjöss i hela eller delar av ett operationsområde. Kontroll till sjöss syftar till att skapa förutsättningar för att uppnå den gemensamma operationens mål, genom att säkerställa egna kommunikationslinjer för att skapa gynnsamma villkor för den markoperativa verksamheten. Kontroll över maritima områden säkerställer således den egna maritima rörelsefriheten och säkerheten till sjöss.

När gemensamma operationer genomförs från hav mot land och där operationsområdet är kustnära ökar kraven på och möjligheterna till interaktion mellan marinstridskrafterna och markstridskrafterna. I kustnära områden kan marinstridskrafter understödja markstridskrafterna med sjötransporter, eldunderstöd, underrättelser, luftvärn och sjuktransporter. Den interaktion som sker mellan de olika stridskrafterna kräver hög grad av samordning för att säkerställa rätt effekter och för att undvika till exempel vådabeskjutningar. Eldunderstöd från fartyg ställer särskilda krav på eldledning och samband. Interaktionen mellan markstridskrafterna och marinstridskrafter påverkas av hur gränserna anges i det kustnära området.

Markstridskrafterna kan få ansvar för skydd av marina baser likväl som förband ur marinstridskrafterna kan genomföra verksamhet på marken. Vid en större markoperation kan marinstridskrafterna understödja denna genom att genomföra någon form av amfibieoperation. Markstridskrafterna kan stödja genomförande av amfibieoperationer med underrättelseinhämtning, indirekt bekämpning och logistik.

1.6 Rättsliga aspekter

Markoperationer oavsett konfliktnivå ställer långtgående krav på kunskap om de regelverk som styr sådan verksamhet. Dessa påverkar i hög grad hur militära medel kan användas. Regelverket skiljer sig åt beroende på om verksamheten bedrivs under fred, beredskapstillstånd eller krig och väpnad konflikt. Likaså gäller särskilda regler vid internationell verksamhet. Regelverket ser olika ut bland annat vad avser vålds- och tvångsanvändning. Därför måste valet av medel och metod för lösande av uppgifter alltid anpassas till gällande regler. Överträdelser av det regelverk som gäller kan medföra straffansvar och få långtgående och allvarliga konsekvenser på politisk och strategisk nivå, samt medföra att verksamhetens folkliga stöd förloras.

Förståelse för gällande rättsliga begränsningar och överväganden är grundläggande för att chefer ska kunna ta egna initiativ och agera i ett överordnat sammanhang. Sådan förståelse krävs också för att nå förståelse för verksamheten och dess förutsättningar. Genom god kunskap om de rättsliga förutsättningarna ökar möjligheten till högt tempo, flexibelt agerande och bättre effekt.

Genderperspektiv och Resolution 1325

I enlighet med FN:s säkerhetsråds resolution 1325 (2000), dess uppföljningsresolutioner (1820, 1888, 1889 och 1960), och regeringens handlingsplan för resolution 1325 skall Försvarsmakten integrera ett genderperspektiv i alla insatser. Ett genderperspektiv ökar den operativa effekten genom att säkra skydd av män, kvinnor, flickor och pojkar i samma utsträckning, samt att inkludera kvinnor på samma villkor som män i beslutsfattande som rör konflikt, säkerhet och fredsbyggande åtgärder. Ett genderperspektiv ska genomsyra verksamheten och ska därför ingå som ett perspektiv i hela planerings- och genomförandeprocessen. Ett genderperspektiv ska beaktas i alla funktioner och åtgärder.

Mänskliga rättigheter

De grundläggande mänskliga rättigheterna reglerar bland annat rätten till liv, förbudet mot tortyr och annan grym och förnedrande behandling samt förbud mot summariskt frihetsberövande. De mänskliga rättigheterna medför internationella begränsningar i staters rätt att utöva offentlig makt över enskilda individer, såväl i fred som vid krig och väpnad konflikt. De grundläggande mänskliga rättigheterna kan stater inte upphäva ens vid krig eller väpnad konflikt. I krig och väpnad konflikt värnar grundläggande mänskliga rättigheter, i likhet med krigets lagar, om liv och hälsa för personer som inte tar aktiv del i fientligheterna.

Krigets lagar

Krigets lagar innefattar folkrättsliga regler vid mellanstatliga och inomstatliga väpnade konflikter. Lagarna reglerar formerna för hur krig och väpnade konflikter får föras. Merparten av krigets lagar är knutna till mellanstatliga väpnade konflikter. Endast ett begränsat antal traktat behandlar inomstatliga väpnade konflikter.

Till de viktigaste principerna i krigets lagar hör:

- Distinktionsprincipen: kravet på att åtskillnad ska göras mellan civila eller civil egendom, kombattanter och militära objekt.
- Proportionalitetsprincipen: skyldigheten att undvika oproportionerliga skador på civila och civil egendom.
- Försiktighetsprincipen: skyldigheten att vidta försiktighetsåtgärder för att minimera skador på civila och civil egendom.
- Förbud mot att åsamka onödigt lidande och överflödig skada: skyldighet att inte åsamka överdrivna eller onödiga skador på motståndarens kombattanter.
- Martensklausulen: om befintligt regelverk har brister skall parterna förhålla sig till vad som anses vara aktuell sedvanerätt och humant.

Krigets lagar syftar till att minska övergrepp och mänskligt lidande i samband med krigföringen, till gagn för såväl soldater som civila.

Insatsregler

Insatsregler utgår från de mänskliga rättigheterna och krigets lagar. Insatsregler (*Rules of Engagement*, ROE) begränsar den militära maktanvändningen och befogenheten att nyttja våld, såväl nationellt som internationellt. Insatsreglerna kan utformas av såväl den politiska ledningen som av militära chefer för att styra användning av militärt våld. De ska tillämpas inom ramen för gällande nationell och internationell rätt. Det är viktigt att uppmärksamma att den lagliga befogenheten att använda militärt våld i en viss situation inte kan utökas genom insatsreglerna, endast begränsas.

Den politiska ledningen och militära chefer kan förhindra att våld används på ett sätt som är politiskt, militärt eller i övrigt oacceptabelt genom att ange begränsningar i när, var och hur samt för vilka ändamål militärt våld får användas, även om våldsanvändningen annars skulle vara tillåten utifrån juridiska utgångspunkter. Användning av insatsregler motiveras främst av möjligheten att säkerställa att underställda förband inte tar initiativ till oönskad våldsanvändning ur ett strategiskt perspektiv. Genom insatsregler erhålls ett instrument, som inom ramen för gällande regelverk, har hög flexibilitet att möta behov av politisk kontroll av våldsanvändning. Utformningen och användningen av insatsreglerna måste därför ske så att de inte blir ett oberättigat hinder för decentraliserad ledning och effektivt genomförande. Genom att följa regelverket skapas handlingsfrihet då markoperationens legitimitet förstärks och initiativet kan bibehållas eller ökas. Detta har störst betydelse vid fredsbevarande eller fredsframtvingande insatser där insatsens legitimitet är avgörande för att nå målet.

I regel är insatsreglerna en bilaga till gällande operationsorder. Det är av stor vikt att över tiden följa upp vilka insatsregler som är implementerade. Insatsregler kan också vara utformade så att de ställer vissa krav avseende identifiering av mål samt vem som får beordra eld med vissa vapensystem. Dessa bestämmelser måste vara kända inom förbandet. Till enskilda soldater delas ofta ett så kallat soldatkort ut som sammanfattar de viktigaste reglerna som gäller för enskild soldat och de våldsmedel soldaten på egen hand kan fatta beslut om.

1.7 Strategi, Operationskonst och Taktik

Strategi

Strategi är konsten att på den högsta nivån använda militära maktmedel för att uppnå politiska målsättningar.

I Sverige görs åtskillnad på politisk strategi och militärstrategi. Militärstrategi är därmed underordnad den politiska strategin och verkar parallellt med andra maktmedel. Då krig kan ses som en fortsättning på politik med andra medel så utgör militärstrategin en brygga mellan politiska mål samt militära medel och metoder. Militärstrategin rationaliserar och inriktar bruket av militär makt inom en eller flera krigsskådeplatser, nationellt och internationellt, och beskriver hur den kan användas för att nå de övergripande målen.

Strategibegreppet kan även allmänt förstås i betydelsen ”en strategi” och Försvarsmakten definierar då ”en strategi” som: ”Plan eller förhållningssätt i form av mål medel och metoder för hur tillgängliga resurser bör utvecklas, tillföras eller användas för att uppnå överordnade syften”.

Operationskonst

Operationskonst innebär att utifrån strategiska mål och styrningar och genom att göra avvägningar utforma koncept som inriktar och samordnar resurser, utformar uppgifter och uppdrag till underställda.

Operationskonst är förmågan att utifrån den strategiska uppgiften samordna resurser för att uppnå optimal effekt över tiden. Operationskonst utövas i första hand på den operativa ledningsnivån. En viktig del av operationskonsten är att eftersträva synergieffekter genom att kombinera mark-, marin- och luftstridskrafter på ett synkroniserat sätt för att få ut så stor effekt som möjligt. En operation är en sammanfattande benämning på militära handlingar eller genomförandet av uppdrag eller uppgifter som, oavsett ledningsnivå, syftar till att nå ett bestämt mål inom ett område.

Taktik

Taktik är en sammanfattande benämning på de över tiden varierande medel och metoder som används för att i varje situation nå ett bestämt syfte med striden och övrig verksamhet.

Taktik innefattar att indela förband inför strid. Taktik innefattar också att manövrera förband, samordna eld och rörelse och samordna funktioner för att nå fördelar i strid.

Taktiska slutlägen och mål klarläggs utifrån de överordnade operativa målen. Det är genom att enskilda soldater och chefer tar initiativ och når avgöranden på slagfältet som operativa och slutligen strategiska mål kan förverkligas.

För att nå bestämda syften med striden används främst vid lägre förband metoder för att samordna eld och rörelse. Dessa metoder benämns stridsteknik. Gränsen mellan stridsteknik och taktik är flytande.

1.8 Grundläggande förmågor

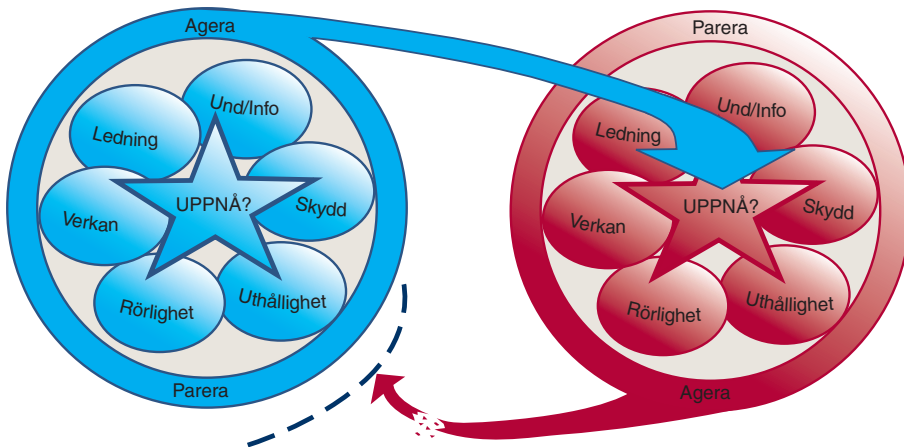

Illustration 1. Tankemodellen "de grundläggande förmågorna". Hur möjliggöra för oss och begränsa för motståndaren?

Chefer leder den militära verksamheten med stöd av staber. Till deras förfogande finns ett antal medel i form av funktioner, system, förband och metoder som ska användas för att skapa olika förmågor. Dessa förmågor kallas de grundläggande förmågorna och utgörs av:

- verkan,
- rörlighet,
- skydd,
- ledning
- underrättelser och information samt
- uthållighet.

Hur starka de olika förmågorna behöver vara styrs av operativa och taktiska behov. Det är främst uppdraget och motståndarens motverkan som styr behoven avseende de grundläggande förmågorna. De är en tankemodell som hjälper användaren att på

ett lämpligt sätt kombinera vapen så att uppdraget kan lösas. När de grundläggande förmågorna används är utgångspunkten: Vad ska uppnås? Därefter analyseras vilka behov som detta genererar avseende ledning, underrättelser och information, verkan, rörlighet, uthållighet och skydd i operationsområdet. Tankemodellen med de grundläggande förmågorna är inte detsamma som stridens grunder och förutsättningarna för stridens grunder.

Det finns olika sätt att försöka tillgodose behoven genom att samordna vapen, funktioner och system. Det är viktigt att önskad förmåga kan erhållas. Om en viss grundläggande förmåga anses underdimensionerad i förhållande till behoven, kan den förstärkas genom aktiva åtgärder och nya kombinationer av vapen eller genom att föra striden så att tillräcklig förmåga erhålls. På motsvarande sätt kan de grundläggande förmågorna användas för en analys av en motståndares olika behov och hans förmåga att tillgodose dem.

Det är ledningens roll att inrikta markoperationen mot vad som är väsentligt att uppnå i olika situationer och därmed skapa förmågor som tillgodoser behoven. För att åstadkomma detta måste förband och system samordnas i det aktuella läget mot ett gemensamt mål. Ett visst vapen, eller en viss kombination av vapen, kan alltså bidra till att en viss grundläggande förmåga upprätthålls eller skapas i ett skede av striden. Beroende på behov och prioriteringar kan samma vapensystem användas för att stödja annan förmåga i ett annat skede av striden.

Om behovet av rörlighet är stort kan ett ingenjörförband behöva sättas in för förbindelsearbeten. Ingenjörförbandet kan behöva skyddas mot markhot varvid manöverförband kan avdelas i detta syfte. Då stödjer både ingenjörförbandet och manöverförbandet rörlighetsförmågan. När strid bryter ut i ett senare skede och behoven av verkan ska tillgodoses löser manöverförbandet stridsuppgifter medan samma ingenjörförband kan användas för fördröjande fältarbeten. Båda förbanden används då för att skapa tillräcklig verkansförmåga. På motsvarande sätt kan ett luftvärnsförband inledningsvis behöva skydda en viktig knutpunkt. I ett senare skede kan luftvärnsförbandet skydda ett artilleriförband och därigenom bidra till såväl uthållighet som verkan. Det är ett ansvar för alla chefer, stabsmedlemmar och funktionsföreträdare att använda de medel och metoder som krävs för att ge hög samlad effekt. Tankemodellen med de grundläggande förmågorna kan då vara en god hjälp.

1.9 Kombinerade vapen

Arméförbanden organiseras utifrån principen om kombinerade vapen. Kombinerade vapen är den samlade benämningen på funktioner, förband och system i samverkan. Begreppet omfattar skjutande vapensystem, system som har en mer understödjande uppgift (till exempel fältarbeten) och förband där vapen, annan materiel och personal sammanförts i syfte att åstadkomma en viss förmåga.

När vapen samordnas blir resultatet bättre än om de skulle verka var och en för sig. När verkan från flera vapen kan samordnas kompletterar och överlappar de varandra, så att svagheter i ett vapen kommer att täckas av styrkor i en annat. Detta medför också att det enskilda vapnet kan användas där det gör störst verkan. Kombinerade vapen ger även möjlighet att ställa motståndaren inför ett eller flera dilemman då skyddsåtgärden mot ett system blottar motståndaren för verkan från ett annat system. Slutligen ger kombinerade vapen oss möjligheten att strida under flera olika förutsättningar. Härvid kan vi öka våra möjligheter att möta motståndaren i terräng eller en situation där hans system är irrelevanta eller inte når full effekt.

Förband grundade på kombinerade vapen blir allsidiga, har förmåga till självständigt uppträdande och har bättre möjligheter att möta oförutsedda händelseutvecklingar. Brigaden är ett allsidigt sammansatt förband med god förmåga att samordna de kombinerade vapnen. Genom att strida i brigad åstadkommer vi kombinerade vapen.

Ett sätt att hantera kombinerade vapen är genom tillfällig stridsindelning och genom att skapa tillfälligt sammansatta stridsgrupper. Detta förutsätter dock att enheterna har övats grundligt i hur samordning skall genomföras. Chefen reglerar regelmässigt förbandets stridsindelning baserat på slutsatser ur planeringen avseende bland annat eget stridsvärde och förmåga, motståndarens stridsvärde, terrängen, uppgiftens karaktär och ambition, behov av samordning samt tidsförhållanden.

En chef som är tränad i förband med kombinerade vapen, har goda förutsättningar att framgångsrikt samordna förstärkande resurser som underställs eller understödjer.

Även en gemensam operation bygger på principen om kombinerade vapen. En gemensam operation är en militär insats av stridskrafter från mer än en försvarsgren med ett gemensamt övergripande mål. Målet uppnås genom att nyttja en välavvägd gemensam styrka med möjligheter till flertalet synergieffekter. Den bärande idén är att användandet av kombinerade vapen, effekten av en samordnad insats, är större än summan av stridskrafternas enskilda insatser.

1.10 Direkt och indirekt metod

Den direkta metoden ska användas främst när vi har sådant kvantitativt och kvalitativt övertag gentemot motståndarens stridskrafter att vi kan förstöra alternativt begränsa hans förmåga och möjlighet till initiativ. Den direkta metoden förutsätter att man har gott om tid att bygga upp sin förmåga för att när striden sätter i gång avgöra så fort som möjligt. I den direkta metoden är platsen för striden i sig inte styrande. Fokus ligger istället på att genomföra striden där motståndarens viktigaste förmåga finns, alternativt att försöka styra motståndaren till områden som är gynnsamma för oss. Den direkta metoden lämpar sig främst mot en reguljärt uppträdande motståndare och är förknippad med utnötningskrigföring.

Den indirekta metoden ska användas mot en jämbördig eller överlägsen motståndare. Den bygger på att man kan identifiera de svagheter som är avgörande för motståndarens förmåga. Det är mot dessa svagheter som våra stridskrafter ska kraftsamlas. Våra insatser ska ske vid oväntade tillfällen och vid framgång ska vi öka stridstempot för att åstadkomma tvekan och obeslutsamhet hos motståndaren. Den indirekta metoden förutsätter att våra insatser sker där motståndaren har begränsad förmåga eller inte har förväntat sig det. Detta innebär att vi måste angripa på motståndarens djup och slå mot kommunikationslinjer, ledningsförmåga och kritiska sårbarheter. Den indirekta metoden lämpar sig både mot reguljärt och irreguljärt uppträdande motståndare och är förknippad med manöverkrigföring.

2 Operationsmiljön

2.1 Inledning

Våra förband verkar i en operationsmiljö. Denna bör ses som ett sammanhängande system där den fysiska miljön, aktörer och informationsmiljön är delar som man måste ta hänsyn till när man planerar och genomför strid. Den fysiska miljön består av marken, havet, luften och rymden. Våra förband, oberoende av försvarsgren, verkar i en del eller samordnat i flera delar av den fysiska miljön. Från den del som en militär enhet verkar kan den bidra till att stödja insatser i andra delar. Aktörerna i en operationsmiljö kan vara engagerade i en konflikt av varierande skäl och till en varierande grad. Informationsmiljön har både en virtuell och fysisk aspekt vilket gör att den är integrerad i den fysiska miljön och påverkar och påverkas av aktörerna i och utanför operationsmiljön. Den fysiska miljön på marken utgörs av den terräng, infrastruktur, klimat och väderförhållanden som finns på marken. Aktörer kan delas in på olika sätt, men utgörs av egna och allierade förband, motståndare, civilbefolkning, hjälporganisationer, företag och media. Både den fysiska miljön och de aktörer som påverkar markens karaktär varierar stort. Motståndaren och våra förband agerar i en miljö där civilbefolkningen utgör en naturlig del. Den verksamhet som sker påverkar de civila och deras inställning till vår närvaro, vilket kan vara avgörande för markoperationens utgång. De faktorer som influerar operationsmiljön i ett operationsområde är många och vi måste ha förståelse för och kunskap om dessa.

2.2 Marken

Marken har en komplex struktur som karaktäriseras av befolkning, infrastruktur och olika typer av topografi. De olika fysiska dimensionerna på marken har betydande operativt inflytande som förstärks av olika sikt- och väderförhållanden. Väpnad strid kan medföra sekundära effekter som är av fysisk eller mänsklig karaktär. En fysisk effekt kan medföra att för människan ohälsosamma miljöer skapas till exempel i form av radioaktivt nedfall. En mänsklig sekundär effekt kan vara i form av exempelvis flyktingströmmar, kriminalitet och epidemier.

Alla stridskrafter är på något sätt beroende av marken för basering och försörjning. Markoperationer har en direkt koppling till luften genom att man från luften kan verka mot marken och tvärtom. Markområden är också en förutsättning för att verka i luften och till havs. Markoperationer genomförs ofta i anslutning till kuster och i skärgård. Gränser anpassas då efter syften och behov.

Markstrid genomförs oftast i områden där det bor människor. Det ställer därför speciella krav på chefer och soldater för att minimera följdskador av striden. Teknologi och teknologikutveckling har stor betydelse, men markstridens komplexitet består främst

av att människors vilja och sammanhållning tydligt står i centrum, vilket starkt påverkar utgången av en markoperation.

2.3 Havet

Havet karaktäriseras av dess betydelse som dominerande transportled för varor och människor samt möjligheten att utnyttja dess resursrikedom. Alla stater kan idag direkt eller indirekt sägas vara beroende av sjötransporter för försörjning. Sjövägar har också stor betydelse för att kunna projicera makt eller transportera personal och materiel. Det går inte att besätta ett havsområde på samma sätt som ett landterritorium. Den maritima operationsmiljön kännetecknas av möjligheter till transporter, manövrering och dolt uppträdande, framför allt under ytan, så att militär närvaro konstant kan påverka eller hota från flera riktningar.

2.4 Luften

Luften karaktäriseras av transparens, hinderfrihet och lågt motstånd vilket ger förutsättningarna för dess utnyttjande. Väder och vind påverkar transparensen framförallt avseende optisk sikt. På låg höjd påverkas både transparens och hinderfrihet av markens egenskaper, vilket ger både taktiska möjligheter och nackdelar. Möjligheten att utnyttja luften som utgångspunkt för påverkan på de övriga delarna i operationsmiljön är god då den kan användas för snabba förflyttningar och ge överblick över stora områden. Luftrummet medger att resurser snabbt kan kraftsamlas i nya riktningar. Det finns begränsningar avseende att ha kontinuerlig närvaro i luftrummet jämfört med på marken och havet på grund av fysiska begränsningar hos dagens flygande plattformar och deras operatörer.

Tack vare luftens gränssyta mot sjö- och markmiljön utgör den en ständig komponent i den gemensamma insatsen. Detta utgångsläge för mångsidigt utnyttjande ställer krav på en grundförståelse för luftmiljön och dess tillhörande stridskrafter.

Markstridskrafterna är beroende av luften för att genomföra markoperationer. Indirekt eld, direkt flygunderstöd, UAV-flygningar och helikoptertransporter är exempel på detta.

En motståndare kommer att använda omfattande resurser för att åstadkomma kontroll av luften och därigenom kunna påverka våra förbands verksamhet.

2.5 Informationsmiljön

Informationsmiljön karaktäriseras av att den inte utgörs av fysiska eller geografiska platser som det går att befinna sig på, till exempel det elektromagnetiska våglängdsområdet, människans kognition eller Internet. Gränserna mellan strategisk, operativ och taktisk nivå kan därmed vara svåra att urskilja. Informationsmiljön kan ändå sägas vara ett eget stridsrum, även om striden här till sin form kan vara skild från den mer fysiskt traditionella militära striden. Informationsmiljön omfattar de individer, organisationer och system som samlar in, bearbetar, sprider eller agerar utifrån information. Aktörerna utgörs av ledare, beslutsfattare, individer och organisationer samt resurserna av materiel och system som används för att insamla, analysera, använda eller sprida information.

Dagens utvecklade informationsmiljö präglas av ett konstant och snabbt kommunikationsflöde, möjliggjord av den moderna teknikutvecklingen och utvecklingen av distributionskanaler för media. Vikten av och inflytande av massmedia har därmed ökat, till exempel genom den ökade genomslagskraften av så kallade ”sociala media” på Internet.

De effekter som kan åstadkommas i denna miljö uppnås genom att förändra innehåll, omfattning och tillgång till information. Genom att skapa, förändra eller avbryta flödet av data och information, påverkas individers olika psykologiska processer och handlingar. Exempelvis kan en förvanskning av beslutsunderlag leda till ett visst önskat beteende hos motståndaren. Samtidigt är det viktigt att beakta den komplexitet som informationsmiljön innebär. Den bidrar till att det ibland kan vara svårt att förutsäga eller följa upp effekter jämfört med andra verksamheter. För ökad effekt ska hänsyn tas till att alla aktörer har olika möjligheter att tillgodogöra sig information beroende på exempelvis kön, ålder, etnisk tillhörighet, språkkunskaper, och funktionshinder.

2.6 Multinationalitet

När flera nationer genomför operationer tillsammans kallas det multinationella operationer. Internationella insatser genomförs på mandat från FN och är ofta multinationella, varvid ledarrollen tilldelas någon stat eller organisation såsom FN, EU eller Nato. Det inbördes förhållandet mellan olika nationer i en multinationell insats kan variera mellan olika operationer, men även mellan olika faser i en specifik operation. Inte sällan har olika nationer skilda målsättningar med sitt bidrag till operationen. Förståelse för och kunskap om detta förhållande är av vikt för att samordning mellan olika nationers militära styrkor samt mellan militära och civila insatser skall kunna genomföras på ett bra sätt.

Trots att olika nationers förband kan lyda under en chef från en annan nation eller en internationell organisation behåller det enskilda landet en viss del av ansvaret. Särskilda krav ställs på nationellt stöd avseende administration, kommunikationstjänst, logistik, sambandstjänst, underrättelsetjänst och insatsregler där vissa delar i grunden är en nationell angelägenhet vilken styrs av nationella intressen. Verksamhet som genomförs inom en multinationell insats ställer höga krav på interoperabilitet mellan de samarbetande staternas styrkor, både ur ett tekniskt perspektiv och avseende olika procedurer. En gemensam syn på taktik och träning av förband underlättar den multinationella insatsen. Om denna samsyn saknas måste den kompletteras med kunskap om och förståelse för övriga nationers militära kultur och traditioner.

En multinationell styrka har ett antal inneboende faktorer som påverkar de operativa möjligheterna, till exempel variation i tekniknivå, kvalitet på personalen, chefernas egenskaper, nationella doktriner och operativa begränsningar. En förutsättning för att kunna genomföra operationer i en multinationell miljö är att det finns ett väl utvecklat ledarskap, goda språkkunskaper och en respekt för andra länders kulturer och förhållningssätt.

2.7 Terrängen

Då svenska förband skall kunna verka både nationellt och internationellt kan våra operationsområdens fysiska karaktär variera avsevärt. De motståndare vi möter kommer att nyttja terrängen till fördel för sina olika förmågor. En irreguljär styrka nyttjar ofta komplex terräng såsom djungel, otillgängliga bergsområden eller bebyggelse för att försvåra för oss att upptäcka, identifiera och bekämpa motståndaren. Operationer kan komma att genomföras i miljöer med tät infrastruktur men förbanden kommer även att kunna lösa uppgifter i ödemark. I områden där infrastruktur utanför städerna är bristfällig krävs att våra förband kan lösa sina uppgifter både i bebyggelse och i ödemarksliknande terräng. Detta medför att förmågan att skapa eller återuppbygga infrastruktur för att säkerställa egen handlingsfrihet kan vara en förutsättning för framgång. Vidare kräver den ofta påfrestande miljön att materielen som skall nyttjas är anpassad för att felfunktioner skall undvikas. Det kan även vara nödvändigt att anpassa brukandet för att på så vis säkerställa den taktiska tillgängligheten på materielen.

Oavsett i vilken klimattyp eller i vilken typ av terräng vi skall genomföra operationer är det viktigt att den aktuella miljön värderas i förhållande till vilken uppgift som skall lösas, vilka resurser vi har att nyttja och vilka möjligheter motståndaren har att försvåra vårt lösande av uppgiften.

Värdering av terräng

En viktig del av taktiken är förmåga att nyttja terrängen. Olika terrängförhållanden medför skilda krav på förbandens taktiska uppträdande. God kunskap om terrängen och vädrets påverkan på egna och motståndarens möjligheter att använda olika medel är av stor betydelse för möjligheten att lösa sitt uppdrag och därmed nå uppsatta mål. Terrängen skall användas till egen fördel utifrån analysen av de egna och motståndarens styrkor och svagheter. Terräng som underlättar för en motståndare att nyttja sina förmågor avseende eldkraft och rörlighet bör på olika sätt förvägras denne samtidigt som terräng som gynnar våra egna förmågor skall behärskas. Dominerande höjder och vattendrag är exempel på terräng som förband kan ha stor fördel av. Småbruten och betäckt terräng eller bebyggelse är terrängtyper där strid kan föras framgångsrikt mot en numerärt överlägsen motståndare, samtidigt som öppen terräng trots numerär underlägsenhet kan vara att föredra om ett teknologiskt övertag finns.

Terrängen värderas mot bakgrund av den uppgift vi skall lösa, vilka förmågor vi har för att lösa uppgiften, motståndarens bedömda målsättningar och hans förmågor. Terrängvärderingen skall leda fram till slutsatser om vad terrängen innebär för oss respektive motståndaren och vilken terräng som kan ses som avgörande för framgång, så kallad nyckelterräng. Terrängvärdering genomförs genom att studera kartor, genomföra rekognoseringar och genom att nyttja olika typer av informationssystem. Våra möjligheter att använda terrängen med hänsyn till vår uppgift klarläggs och motståndarens möjligheter att använda terrängen utifrån hans bedömda syften identifieras. Utöver den specifika terrängen skall även den inverkan som väder-, sikt- och klimatförhållanden har på våra och motståndarens möjligheter värderas inom ramen för terrängvärdering. Dessa förhållanden kan få stora konsekvenser för både terrängens beskaffenhet och funktionalitet hos de system som finns hos motståndarens förband. När terrängen värderas fokuserar analysen på faktorer som påverkar den egna och motståndarens behov av och möjligheter till rörlighet, verkan och skydd kopplat till de uppgifter som föreligger.

Exempel på faktorer som värderas är:

- Vägnätets kapacitet och utbredning och andra möjligheter till framryckning.
- Naturliga hinder såsom fördröjande eller hindrande vattendrag och möjlighet att framrycka över, genom eller förbi dessa.
- Möjligheter till dold och skyddad förflyttning eller gruppering.
- Lämpliga stridsställningar och grupperingsområden för olika typer av förband.
- Markbeskaffenhet och möjligheter till samt behov av fältarbeten.
- Nederbördens och temperaturens påverkan på terrängen och systemens funktion.
- Möjligheter och begränsningar utifrån höjd- och siktförhållanden.

Som ett av de inledande stegen i en terrängvärdering kan operationsområdet kategoriseras utifrån terrängtyper som medför ett antal generella fördelar och nackdelar beroende på uppgift och typ av förband.

Terrängtyper

Öppen och lättöverskådlig terräng medger under normala ljusförhållanden siktavstånd på upp till tre kilometer, men från vissa höjder kan sikten överstiga detta avstånd. Sikten kan begränsas av olika väderförhållanden, resultat av stridsverksamhet och av andra hinder såsom bebyggelse och enstaka dungar. I den här typen av terräng är framkomligheten i regel god, men den kan begränsas av vattendrag, vägbankar och markförhållanden. Under vissa perioder av året kan markens bärighet vara så dålig att framkomligheten begränsas. Under andra perioder kan samma terräng ge utmärkta möjligheter för framryckning. I regel begränsas även bandgående fordons framryckning bredvid vägarna av sankmark, vattendrag, blockterräng och branta sluttningar. I öppen terräng är det särskilt betydelsefullt att kontrollera höjder varifrån terrängen kan överblickas och behärskas med eld. Även obetydliga höjdskillnader kan medge dold och skyddad förflyttning, vilket i sin tur kan möjliggöra överraskning. Utspird gruppering eftersträvas. För att undvika att förbanden syns, kan lador och stora byggnader användas. Vid gruppering för försvar bör baksluttning nyttjas så att skydd mot insyn erhålls samtidigt som siktavstånden inte överstiger vapnets räckvidd. Strävan ska vara att använda terrängen för frontalt skydd och för flankerande skjutriktningar. Vid försvarsgruppering kan naturliga terränghinder förstärkas med fältarbeten.

Småbruten terräng är omväxlande öppen och betäckt. Siktavstånd längre än en kilometer är ovanliga. Byggnader och betäckta områden används för att hindra att förbanden upptäcks och för utgångsläge inför eventuella anfall. Vid gruppering för försvar bör skogsbrynsställningar undvikas. Strävan ska vara att använda terrängen för frontalt skydd och för flankerande skjutriktningar.

Betäckt terräng är i huvudsak skogbevuxen. Sikten understiger i regel 300 meter. Underrättelsetjänst och stridsledning försvåras av den betäckta terrängen. Möjligheterna att samla direktriaktad eld och att utnyttja långa skottvidder begränsas. Vi kan överraska motståndaren genom att använda svårframkomlig terräng för framryckning och omgruppering. Den betäckta terrängen ger även goda möjligheter till skydd och skyl, särskilt under sommarhalvåret.

Vattendrag kan begränsa framkomligheten. De kan vara stridsfordonsfördröjande om stridsfordonen bara kan ta sig över genom att välja vissa platser eller med hjälp av tillfällig materiel. De kan vara stridsfordonshindrande om schaktning eller brobyggnad krävs före övergången. Om förband ska passera ett större vattendrag etableras i regel ett övergångsområde. Om möjligt ska förband anfalla längs med vattendrag, inte tvärs.

Övergång av vattendrag i av motståndaren försvarad terräng sker när andra möjligheter är uttömda och ställer mycket höga krav på understöd och samordning.

Bebyggelse karaktäriseras av en infrastruktur som gör terrängen flerdimensionell. Detta leder även till att skillnaden mellan den styrkeöverlägsna parten och den som befinner sig i styrkeunderläge kan minska. Kraftiga byggnader, murar, viadukter, tunnlar och underjordiska utrymmen gör terrängen mycket begränsande och svår att kontrollera. Byggnader kan vara indelade i mindre utrymmen eller bestå av ett stort utrymme som kan gömma hela förband med all utrustning. Den som har god lokalkännedom får tydliga fördelar, bland annat i form av skydd mot bekämpning, bra stridsställningar och dolda framryckningsvägar. Oftast kräver strid i bebyggelse mycket fottrupp. Striden blir ofta intensiv och tidskrävande. Eld, rök och kemikalier är några av stridens sekundäreffekter som påverkar de stridande. Bebyggelsen förändras snabbt vid omfattande strider. Strid ställer här högre krav på logistik och underrättelser med hänsyn till den komplexitet och intensitet som råder i bebyggelse.

2.8 Motståndaren

Beskrivningen av motståndaren i detta reglemente är medvetet kortfattad. Ett mer detaljerat underlag kommer att utarbetas av FMUndSäkC samt återfinnas i Markstridsreglementet. I bilaga 2-4 återfinns beskrivningar av en tänkbar motståndares agerande i exemplen. Dessa exempel utgår från H Fiktiv Motståndare del 2 och 3.

Vid ett angrepp mot Sverige kommer en motståndare att disponera välutbildade reguljära förband utrustade med högteknologisk materiel. Vid operationer utanför Sverige kan motståndaren utgöras av allt från reguljära förband med högteknologisk materiel till tillfälligt sammansatta friskaror och irreguljära förband.

En generell beskrivning av reguljära styrkor är: militära och polisiära styrkor som organisatoriskt representerar den styrande makten i en stat eller statsliknande enhet. Styrkorna står under befäl – nationellt eller multinationellt – som är ansvarigt för sina underlydande och de är underkastade ett internt disciplinärt system.

Irreguljära styrkor är organisatoriskt och rättsligt inte en del av den styrande makten eller en statsliknande enhet. Exempel på sådana styrkor kan vara gerillaförband, milisförband, fristyrkor, skyddsskärer, partisanförband, terrorister, kriminella organisationer eller privata militära företag. Inte sällan är dessa styrkor organiserade i mer eller mindre löst sammansatta nätverk.

Motståndaren styrs av sina syften och drivkrafter, vilket tillsammans med hur de uppfattar den situation de befinner sig i, ligger till grund för hur de kommer att agera. Drivkraft och syfte kan utgöras av en kamp för egen överlevnad, en kamp för självstän-

dighet, en kamp för ökad makt eller en kamp för att uppnå ekonomisk vinning. Motståndarens agerande varierar från väldisciplinerat till disciplinärt undermåligt uppträdande. Både uppträdande och teknisk standard kan variera avsevärt, även hos en och samma motståndare.

Vid krigföring gentemot reguljära styrkor möter vi en motståndare med liknande teknisk nivå som vår och med taktiskt och stridstekniskt uppträdande som styrs av tillgänglig materiel. Utifrån bedömt syfte med motståndarens agerande, kunskap om hans organisation, materiel och stridsvärde samt värdering av terrängen kan vi dra slutsatser om tänkbara handlingsmöjligheter för motståndaren.

Vid operationer utanför Sverige kan våra förband i ett och samma konfliktområde utsättas för olika konfliktnivåer och olika stridsintensitet. En komplex konfliktsituation kan innebära att en del av motståndaren utgörs av irreguljära styrkor bestående av beväpnade grupper eller specialförband som använder sig av sabotage, precisionsbekämpning, bombattentat eller minöverfall. En annan del av motståndaren kan utgöras av militära förband som har förmåga att genomföra mer avancerade manövrar och samordna eld och rörelse. Motståndaren kan understödjas av en tredje part med till exempel stridsflyg, underhåll eller basområden, vilket ytterligare komplicerar konflikten. Kunskap om och förståelse för motståndarens uppbyggnad samt organisation, drivkraft, syften, teknologiska nivå och metoder är av stor vikt för att vi ska kunna lösa våra uppgifter framgångsrikt.

2.9 Civilbefolkningen och andra aktörer

Ett utmärkande drag för marken är att det är där befolkningen finns och därför blir befolkningen en naturlig del av operationsmiljön. Befolkningen är främst koncentrerad till de områden som bäst lämpar sig för jordbruk, fiske, handel och industrier. De militära målen är ofta förlagda till de platser där befolkningens densitet är hög, vid städer, kustområden och längs floder.

Området på marken är fragmenterat och saknar klara gränser mellan egna och motståndarens styrkor. Stridande förband och civila uppträder blandat vilket innebär att de civila löper stor risk att bli utsatta för både direkta och indirekta effekter av militära insatser. Risk kopplat till direkta effekter uppstår när verkan med olika vapensystem riktas mot våra eller motståndarens förband som befinner sig i områden där civila finns. Indirekta effekter som uppstår på grund av de militära insatserna, kan vara strömavbrott, brist på mat och vatten, förorenad luft och vatten, sjukdomar och rädslo.

Mängden civila som befinner sig i området när en markoperation ska genomföras är en viktig faktor att överväga. I undantagsfall kan det förekomma organiserade utrymningar av de områden där en markoperation skall genomföras, men vi måste utgå från att civila kommer att finnas i området och på olika vis påverka vår verksamhet.

I dagens moderna konflikter används ofta civilbefolkningen på olika sätt i strid för att påverka motståndaren och undergräva stridsmoralen. Det kan vara i form av terrorhandlingar riktat mot civilbefolkningen, systematiska våldsbrott som våldtäkter och folkmord samt användande av individer som mänskliga sköldar. Då dessa brott påverkar män, kvinnor, flickor och pojkar på olika sätt är det av avgörande betydelse att i planeringen använda sig av ett genderperspektiv. Olika delar av befolkningen påverkas också olika av konflikten och osäkerheten, bland annat beroende på kön, ålder, funktionshinder, etnisk tillhörighet, religiös tillhörighet och språkkunskaper. Dessa aspekter måste därför ingå i en initial analys av operationsområdet.

Civilbefolkningens förtroende kan vara avgörande. Genom befolkningens förtroende erhålls ökat skydd för egna stridskrafter, men också möjligheten att få tillgång till information som underlag för offensivt agerande mot en motståndare eller annan aktör. För att inte underminera befolkningens förtroende måste den militära våldsutövningen användas omdömesfullt och vara anpassad så att uppgiften blir löst utan att civilbefolkningen skadas. Detta inkluderar att efterleva Försvarsmaktens värdegrund och uppförandekod. En annan förutsättning för framgångsrika förtroendeskapande åtgärder är kunskap om och förståelse för den sociala struktur som finns i det aktuella insatsområdet. Genom att ha förståelse för kultur, religion och liknande faktorer kan soldater på alla nivåer agera på ett produktivt och lämpligt sätt. Alla måste ha insikt om att ett olämpligt agerande även på låg nivå kan få negativt genomslag på även de högsta nivåerna.

Utöver den lokala civila befolkningen finns ofta ett stort antal andra aktörer som direkt eller indirekt påverkar operationsmiljön för markstridskrafterna. Olika typer av hjälporganisationer verkar vanligtvis i insatsområdet för att stödja befolkningen. Dessa organisationer kan vara både statliga och ickestatliga organisationer. De militära förbanden är beroende av ett gott samarbete med den här typen av organisationer och i en allomfattande ansats är detta samarbete avgörande. Privata kommersiella företag utgör också aktörer i många av de insatsområden som våra förband kan komma att verka i. De arbetar i första hand utifrån ekonomiska intressen, men har trots detta en roll att spela för att operationen skall nå framgång. Företagen kan vara en förutsättning för att skapa arbetstillfällen i området och på sikt skapa eller återskapa ett fungerande samhälle.

Operationsmiljön påverkas tydligt av media. Media rapporterar från alla konfliktområden som våra förband verkar i och är en viktig aktör som snabbt kan förändra både allmänhetens och politikerns syn på den aktuella insatsen. En framgångsfaktor är att upprätthålla goda förbindelser med media som rapporterar från insatsområdet då detta kan medge att en korrekt bild av vår verksamhet och situationen i konfliktområdet återges till allmänheten.

3 Manövertänkande och manöverkrigföring

3.1 Manövertänkande

Manövertänkande är en utveckling av indirekt metod och ursprungligen framtaget för att besegra en reguljär motståndare. När motståndaren utgörs av ett system kan hans förmåga till samordning och fortsatt strid påverkas genom att vi bekämpar vitala sårbara funktioner som systemet är beroende av. Om de vitala funktionerna upphör att fungera eller görs irrelevanta orsakas en systemchock hos motståndaren som i sin tur kan leda till systemkollaps. Detta medför att motståndaren blir oförmögen att fortsätta verka effektivt som en helhet och de återstående delarna kan, om de inte ger upp, neutraliseras var och en för sig. Inom ramen för manövertänkande har de moraliska och konceptuella faktorerna i motståndarens krigföringsförmåga större betydelse än de fysiska faktorerna. Motståndarens organisation, sammanhållning och moral är viktigare mål än fysisk bekämpning av stridskrafterna. Avgörandet ska uppnås genom att lamslå motståndarens vilja till strid.

3.2 Manöverkrigföring – övergripande perspektiv

Manöverkrigföring – det väpnade genomförandet av manövertänkande – är ett koncept som gör det möjligt för en underlägsen styrka att besegra en överlägsen styrka. Manöverkrigföring är dessutom ett stridsekonomiskt sätt att använda sina resurser även när den egna sidan är överlägsen motståndaren, eftersom resurserna inte fokuserar på motståndarens styrka utan på hans svagheter. Manöverkrigföring syftar till att uppnå avgöranden genom att åstadkomma systemchock. Detta kan åstadkommas genom att vi utsätter motståndaren för en snabb serie av händelser som han inte kan hantera. Motståndarens system försätts därmed i ett läge där han inte längre kan samordna sina motåtgärder.

Manöverkrigföring har både en fysisk och en psykisk sfär. I den fysiska sfären spelar elden stor roll och i den psykiska spelar rörelsen stor roll. Genom att kombinera främst eld och snabba rörelser riktas kontinuerliga och accelererande hot mot motståndaren.

Vid manöverkrigföring är det viktigt att ha förståelse för högre chefs plan. Det kan bli kontraproduktivt om enskilda lägre chefer gör egna analyser av kritiska sårbarheter. Det kan leda till att högre chefs kraftsamling mot en överordnad kritisk sårbarhet går förlorad. På lägre taktisk nivå och nedåt är det därför bättre att endast resonera kring motståndarens styrkor och svagheter.

För att identifiera de nämnda vitala funktionerna ska en analys av både motståndarens och det egna systemet göras. Med utgångspunkt från aktuella målsättningar och resurser identifieras en tyngdpunkt. Tyngdpunkten anger de förutsättningar som kampen baseras på för att en part ska uppnå sina målsättningar, samtidigt som dennes motståndare hindras att nå sina. Tyngdpunkter finns på alla krigföringsnivåer och kan vara av såväl moralisk, konceptuell som fysisk karaktär. Exempel på strategiska tyngdpunkter är en karismatisk ledare, en ideologi, folkvilja och huvudstridskrafter. På strategisk nivå finns ofta bara en eller ett fåtal tyngdpunkter, medan det på operativ och taktisk nivå kan förekomma ett större antal vilka ofta är av fysisk karaktär. Det är viktigt att analysen genomförs av både motståndarens och den egna tyngdpunkten för att vi skall kunna påverka motståndarens tyngdpunkt samtidigt som vi skyddar vår egen.

En tyngdpunkt byggs upp av en eller flera avgörande förmågor som är vitala för att målsättningarna ska kunna nås. De avgörande förmågorna utgör eller mynnar ut i en tyngdpunkt och de beskriver varför det är en tyngdpunkt. Avgörande förmågor är i sin tur beroende av avgörande behov, vilka består av de förutsättningar som krävs för att de avgörande förmågorna ska vidmakthållas. När de avgörande behoven eller delar av dessa har vitala begränsningar som kan påverkas av motparten uppstår kritiska sårbarheter. Genom att angripa dessa kan vi försätta motståndarens i systemchock och omöjliggöra hans åtgärder. Kritiska sårbarheter kan även uppstå under genomförandet som ett resultat av stridsförloppet. Eftersom detta är svårt att förutse är det viktigt att känna till tyngdpunkten som identifierats av högre chef för att självständigt kunna upptäcka och bedöma de nya kritiska sårbarheterna. Det möjliggör att vi kan agera snabbt när kritiska sårbarheter uppstår och utnyttja det kaos som råder på stridsfältet till vår fördel.

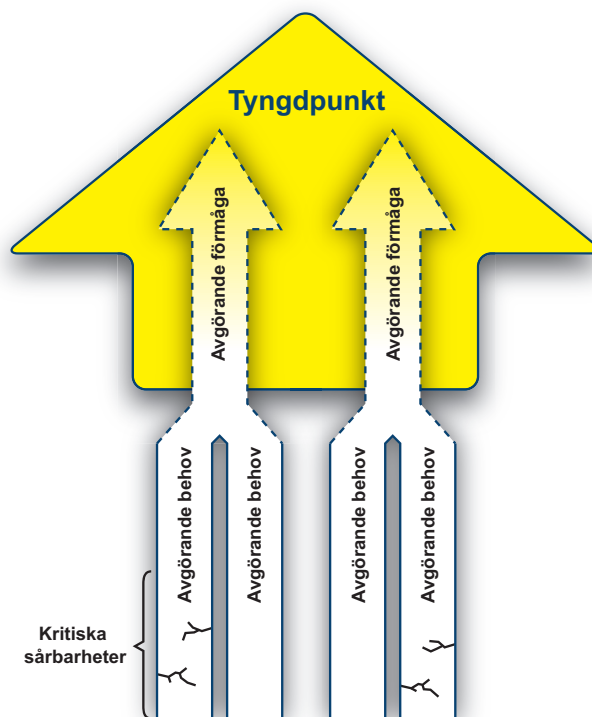

Illustration 2. Sambandet mellan begreppen tyngdpunkt, avgörande förmågor, avgörande behov och kritiska sårbarheter.

En framgångsrik manöverkrigföring bygger på en korrekt utförd tyngdpunktsanalys där de identifierade kritiska sårbarheterna neutraliseras i rätt tid. Tyngdpunkten med tillhörande kritiska sårbarheter kan dock förändras efterhand som verksamheten fortskrider, vilket är vanligare på taktisk nivå. Vidare kan det visa sig att systemets inre sammanhållning är bättre än bedömt och den förväntade systemchocken uteblir.

3.3 Manöverkrigföring – förbandsperspektiv

Genomförandet av manöverkrigföring på förbandsnivå präglas av

- motståndarens styrkor och svagheter,
- att påverka motståndaren,
- eld som möjliggör rörelse,
- gemensam målbild och uppdragstaktik samt
- att ta initiativ och hålla ett högt tempo.

Motståndarens styrkor och svagheter

Utifrån förbandets uppgift och syfte värderas motståndaren i den aktuella situationen. Särskild vikt läggs vid att identifiera motståndarens svagheter och att sedan utnyttja dessa i vår strid. Svagheter hos en motståndare kan utgöras av flanker, luckor i grupperingar eller förband med lågt stridsvärde. Svagheter kan användas för att genomföra ett genombrottsanfall där motståndaren är som svagast och därefter kunna anfalla in på djupet och påverka motståndarens ledningsförmåga. Detta förutsätter goda underättelser och handlingsfrihet att kunna utnyttja situationen.

Styrkor hos motståndaren som kan förhindra att vi löser uppgiften eller som kan leda till framgång för motståndaren skall också identifieras. Exempel på styrkor kan vara stridsvagnsförband, försvarsberedda skytteförband eller långräckviddiga pansarvärnssystem. Dessa styrkor kan sedan undvikas eller bekämpas. För att gå mot motståndarens styrkor krävs lokal överlägsenhet. Är detta inte möjligt skall vi sträva efter att göra styrkan irrelevant, ta bort system som stödjer styrkan eller nyttja inneboende svagheter hos styrkan. Ett förband kan ibland tvingas möta motståndarens styrka för att uppnå högre chefs syfte med striden.

Information om motståndaren kommer alltid att vara behäftad med osäkerheter. Våra åtgärder får inte fördröjas av bristande underlag om motståndaren utan chefer på alla nivåer skall kunna fatta beslut även på bristfälligt underlag.

Att påverka motståndaren

Vi skall alltid sträva efter att på något sätt påverka motståndaren. Framförallt skall motståndarens stridsvilja påverkas. Våra främsta medel för att påverka motståndaren är eld och kombinerade vapen. Eld ger möjlighet att direkt påverka motståndaren och tillfoga denne förluster. Kombinerade vapen ger möjlighet att kompensera för egna svagheter men också för att ställa motståndaren inför ett eller flera dilemman. Inom ramen för kombinerade vapen kan även informationsoperationer användas för att påverka motståndarens stridsvilja.

En form av tillämpning av kombinerade vapen är att använda förskjutning för att göra en motståndares styrka irrelevant. Förskjutning är tillämpbar oavsett teknisk nivå. Förskjutning kräver kunskap om och förståelse för motståndarens organisation, utrustning och uppträdande. Genom att analysera motståndaren får vi underlag för hur vi skall agera för att göra hans styrka irrelevant.

Rumslig förskjutning innebär att motståndarens styrka förskjuts i rummet genom att styras till fel plats eller fel riktning i förhållande till våra förband. Detta kan uppnås genom vårt eget manövrerande på stridsfältet så att motståndarens kraftsamling blir felriktad. Ett exempel på rumslig förskjutning är att genomföra flank- eller rygganfall.

Funktionell förskjutning innebär att motståndarens överläge avseende vapensystem eller funktioner förskjuts genom användande av viss teknik eller tillämpning av kombinerade vapen. Ett exempel på funktionell förskjutning är att bekämpa en motståndare med indirekt pansarvärnseld då denne grupperat i skydd för direktriktad eld.

Tidsmässig förskjutning innebär att motståndarens överläge neutraliseras genom en påverkan av faktorer som styr när i tiden verksamhet genomförs. Detta kan bland annat göras genom att vi agerar snabbare eller långsammare än vad motståndaren kan förvänta sig. Vi kan också vidta åtgärder för att fördröja motståndarens verksamhet samt försvåra motståndarens möjligheter att upptäcka våra åtgärder.

Eld som möjliggör rörelse

Eld och rörelse har en avgörande betydelse för möjligheterna att påverka en motståndare. Genom att kombinera eld med snabba rörelser kan hot projiceras och verkan uppnås på djupet av en motståndares gruppering. Elden används inte bara för att bekämpa motståndaren, elden möjliggör också rörelsen på stridsfältet. Om motståndaren kan observera eller påverka våra förband kan motståndaren nedhållas med direkt eller indirekt eld.

Den snabba rörelsen som möjliggörs av initiativ och tempo för in elden mot motståndaren utan att denne kan genomföra motåtgärder. Motståndaren sätts då i ett tillstånd utan handlingsmöjligheter, varvid viljan till strid kan förloras i kombination med att vi tillfogar motståndaren fysiska förluster.

Gemensam målbild och uppdragstaktik

En gemensam målbild skapar möjligheter för chefer att agera, ta initiativ och hålla ett högt tempo. Förbandets målbild grundar sig på högre chefs målsättningar och syfte. En gemensam målbild ger möjlighet att fatta beslut på den nivå där behov och möjligheter uppstår. De leder till att friktioner kan hanteras och uppkomna situationer utnyttjas utan onödiga tidsförluster och att vi kan ta initiativet.

Uppdragstaktik utövas genom att chefen anger mål och syfte, ställer uppgifter, ger handlingsregler och tilldelar resurser samt ger underlydande handlingsfrihet att i största möjliga utsträckning själv bestämma hur uppgiften ska lösas. Det egna förbandets roll i helheten måste framgå. Den förbandschef som får en uppgift väljer själv hur den skall lösas.

För att en chef skall kunna ställa rätt uppgift till sina underställda chefer samt att dessa skall kunna agera i högre chefs anda krävs förståelse för verksamheten två nivåer ner respektive två nivåer upp. Underställda måste också känna förtroende för sin chefs kompetens och förmåga. Uppdragstaktik förutsätter att förbandet har en anda där

chefer kräver att underlydande tar initiativ under ansvar, samt att det är tillåtet att misslyckas.

Att tillämpa uppdragstaktik innebär inte bara att underställda chefer kan fatta egna beslut och ta initiativ. Chefens underställda måste även tilldelas tillräckliga resurser för att lösa sin uppgift.

Ta initiativ och hålla ett högt tempo.

Ett viktigt medel i manöverkrigföring är tempot, att nyttja tidsfaktorn. Ett högt tempo – att det går snabbt – både i beslutsprocess och vid genomförande av en markoperation krävs på alla nivåer för att vara snabbare än motståndaren och därigenom kunna gripa och behålla initiativet. Att nå ett högre tempo än motståndarens beskrivs ofta som att komma innanför motståndarens beslutscykel. En snabbare beslutscykel än motståndarens är därför viktig vid omsättandet av manöverkrigföring i praktisk handling.

Den fysiska hastigheten i ett förbands framryckning är endast en bland flera komponenter i att hålla ett högt tempo. Tempo skapas främst genom att vara snabb från tanke till handling och att snabbt uppfatta situationen, men det är också betydelsefullt hur snabbt uppgiften löses och hur lång tid det tar innan nästa uppgift kan påbörjas. En annan viktig faktor är att kunna vara förtänksam. Ledning och stabstjänst ska bedrivas så att ett högt tempo möjliggörs. Härvid är fortlöpande förberedande order och orienteringar avgörande.

Uppdragstaktik medger att vi kan ta initiativ på alla nivåer, hålla ett högt tempo, snabbt utnyttja motståndarens svagheter och därmed komma innanför hans beslutscykel och få honom ur balans. Under stridens gång uppstår situationer då möjligheter öppnar sig. I dessa lägen är det den chef som är på plats, som inom ramen för målbilden, måste kunna agera och ta initiativet för att hantera situationen och för att lösa förbandets uppgift på ett sätt som rymmer högre chefs intention. Det är därefter den högre chefens ansvar att stödja den underställda chefen som tar initiativet genom att kraftsamla resurser för att understödja denne.

Manöverkrigföring medför inte med automatik snabbare stabsarbete eller snabbare beslutsprocesser, men insikten om behovet av tempo genererar krav på utbildnings- och övningsverksamheten. Dessa krav ger i sin tur ökade kompetenser och förmågor.

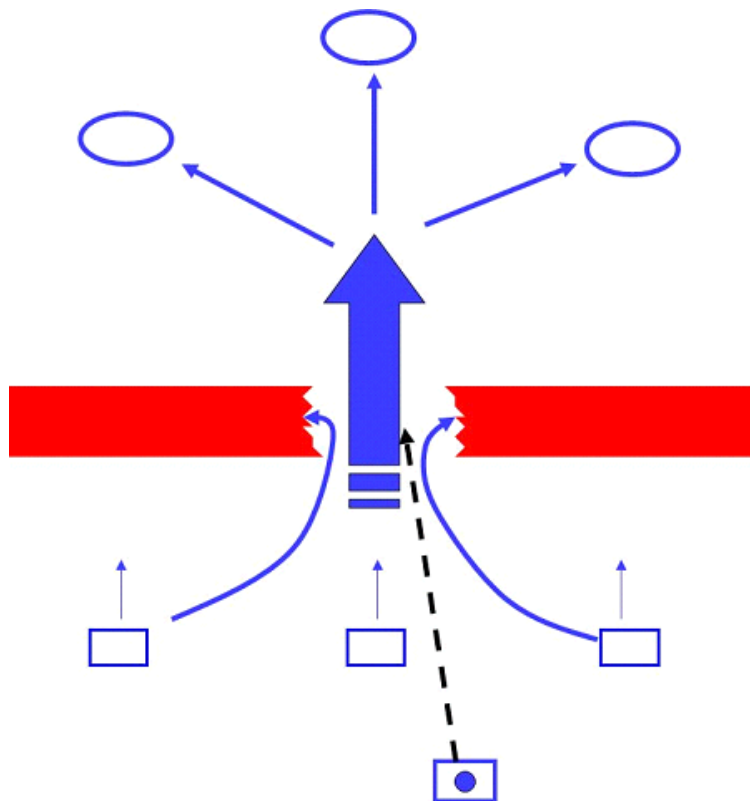

Illustration 3. Exempel på manöverkrigföring. Ett förband anfaller på stor bredd och upptäcker en svag punkt i motståndarens gruppering. Chefen kraftsamlar till denna svaghet och bryter igenom. De underställda förbanden agerar mot den gemensamma målbilden och kan ta initiativ. Framgången utnyttjas bl.a. genom att rulla upp motståndarens flanker samt att fortsätta mot mål på djupet av motståndarens gruppering.

4 Markoperationer

4.1 Inledning

Markoperation

En markoperation är en militär insats som genomförs på marken.

En markoperation innefattar samordning av förflyttningar, logistik och strid inom ett bestämt område mot ett eller flera mål. Markoperationer kan ha skiftande karaktär och genomförs i större eller mindre skala. Oftast består markoperationer av flera taktiska moment syftande till att nå ett övergripande mål. Markoperationer omfattar också ofta andra typer av förband förutom arméförbanden. Markoperationer genomförs i regel inom ramen för en gemensam operation. En gemensam operation är en militär insats av stridskrafter från mer än en försvarsgren med ett gemensamt övergripande mål.

Markoperationer karaktäriseras av möjligheter att slå en motståndare, att ta och besätta ett område i syfte att uppnå markoperativ kontroll och att kunna bestrida motståndarens vilja att bibehålla eller återta markoperativ kontroll.

Markoperationer genomförs med ett visst operativt syfte och har en offensiv, defensiv, stabiliserande eller stödjande inriktning. En inriktning innebär att våra samlade ansträngningar har offensiva, defensiva, stabiliserande eller stödjande målsättningar. Delar av markoperationen kan dock ha andra målsättningar.

Markoperationer genomförs i en miljö som ger verksamheten en komplex karaktär. Miljön karaktäriseras bland annat av skiftande terräng, varierande infrastruktur och av att människor bor och verkar i operationsområdet. Detta får en direkt inverkan på markoperationernas genomförande och hur målen kan uppnås. Målet är viktigare än vägen fram till målet och därför måste markoperationens mål vara känt av alla.

Utifrån ett nationellt perspektiv skall markstridskrafterna i samverkan med marin- och luftstridskrafterna sträva efter att nå ett avgörande så tidigt att minsta möjliga del av befolkningen och territoriet blir berört.

4.2 Markoperativt koncept

Markstridskrafterna skall tillsammans med övriga stridskrafter bryta motståndarens anfallskraft. Om det inte finns möjlighet att bryta angriparens anfallskraft, skall våra stridskrafter i det längsta bestrida angriparen operationsfrihet.

Vid ett väpnat angrepp skall motståndaren mötas av hemvärn och nationella skyddsstyrkor över hela ytan. Infallsportar och centrala skyddsobjekt skall försvaras och skyddas. Spridning av förband och viktiga system är en viktig princip för att skydda våra stridskrafter i ett inledningsskede. Om motståndaren får fotfäste på vårt territorium skall alla möjligheter till att tidigt hindra och fördröja hans utbredning och styrketillväxt tas.

Våra arméförband måste ha en hög grad av egen operativ rörlighet så att koncentring till vald operationsriktning är möjlig. Kraftsamling i en riktning innebär risktagning eftersom vi kommer att vara svaga i övriga riktningar och områden. Ett offensivt och okonventionellt uppträdande med hög grad av flexibilitet i val av medel och metoder skall prägla arméförbandens strid. Manövertänkande och uppdragstaktik möjliggör initiativ på alla förbandsnivåer. Vi skall ha förmåga att kombinera våra funktioner och system så att motståndaren ständigt ställs inför dilemman och tvingas parera. Detta ställer stora krav på vår taktiska kompetens och förmåga. Förmågan att ta fram unika lösningar där vi agerar mot motståndarens luckor och svagheter skall prägla vårt taktiska tänkande.

Lokal överlägsenhet genom kraftsamling, överraskning och handlingsfrihet i den terräng där vi valt att fälla avgörande är den viktigaste taktiska principen för våra arméförband. Högt tempo relativt motståndaren är centralt för att lyckas med denna princip. Våra arméförband måste vara skickliga i att utnyttja vår egen miljö och olika terrängtyper. Strävan skall vara föra striden över motståndarens hela djup. Detta ställer stora krav på våra förberedelser och övningar redan i fred.

4.3 Markoperativ kontroll och markherravälde

Markherravälde syftar till att Försvarsmakten, andra myndigheter och samhället i övrigt ska kunna fungera under i stort sett normala betingelser. Höjd beredskap, brottslighet eller terrorism kan förekomma. Markherravälde ställer krav på fungerande samhällsfunktioner och berör hela samhället. Vid operationer utanför Sverige är vi oftast beroende av områden i konfliktområdets närhet där markherravälde råder för att möjliggöra basering och understöd.

Markherravälde innebär att man skaffar sig frihet avseende nyttjande av marken och samtidigt förnekar en motståndares nyttjande av detsamma. Totalt markherravälde är det tillstånd som råder i fredstid. Det innebär att man äger oinskränkt möjlighet att genomföra militär och civil verksamhet på marken och samtidigt förnekar en motståndare all möjlighet att genomföra operationer på marken. Markherravälde kan teoretiskt sett även uppnås i en krigssituation efter en total bekämpning av en motståndares stridskrafter. Det kan av den anledningen vara mer praktiskt och stridsekonomiskt att begränsa markherraväldet i tid och rum. Detta benämns då markoperativ kontroll.

Markoperativ kontroll innebär att i ett begränsat område och under begränsad tid säkerställa egen handlingsfrihet och samtidigt förneka andra samma möjlighet. Markoperativ kontroll innefattar kontroll på ytan inom ett område, samt kontroll av luft- rummet ovanför detta område. Fördelaktigt luftläge är en lägstanivå avseende kontroll av luftrummet vid markoperativ kontroll, denna nivå av kontroll av luften kan komma att öka beroende på en motståndares förmåga. Markoperativ kontroll utgör oftast ett viktigt delmål eller ett slutläge som skall uppnås. Att uppnå markoperativ kontroll är ett mål och inte en uppgift till ett enskilt förband.

Markoperativ kontroll är uppnådd när våra förband – efter att ha tagit och besatt ett område – har handlingsfrihet att lösa tilldelade uppgifter samtidigt som möjligheterna till större påverkan från motståndaren är undanröjda. Denna handlingsfrihet kan exempelvis utgöras av att chefen har reserver avdelade och att den egna rörligheten och uthålligheten är möjliggjord. Motståndarens förband skall i huvudsak vara slagna och våra förband skall fokusera på att till exempel försvara tagen terräng mot ett motanfall.

För att uppnå och bevara markoperativ kontroll skall:

- Området tas och besätts för att därefter övervakas.
- Viktig nyckelterräng för främst egen rörlighet försvaras.
- Egen rörlighet inom området möjliggörs.
- Hotad befolkning, objekt eller verksamhet inom området skyddas.
- Egen handlingsfrihet vara upprättad genom exempelvis reserver.
- Förbindelser finnas upprättade till område med markherravälde.

Markoperativ kontroll kräver även uthållighet att lösa tilldelade uppgifter. Det kan innefatta att uppgifter och förband medger en god stridsekonomi men också en fungerande logistik samt att förbindelser finns upprättade till det aktuella området med markherravälde.

Markoperativ kontroll i ett område kräver militär närvaro över tiden och är beroende av understöd från luften och ibland även från havet. Markoperativ kontroll och den handlingsfrihet denna medger är en förutsättning för att våra förband skall kunna verka i området under erforderlig tid och med bibehållen förmåga. Då markoperationer är en del av gemensamma operationer är markoperativ kontroll även en förutsättning för att luft- och marinstridskrafter ska kunna operera från sina basområden om dessa inte återfinns i ett område där vi har markherravälde.

Innebörden av markoperativ kontroll måste i varje situation analyseras, definieras och kommuniceras då behovet av handlingsfrihet grundar sig i vilka uppgifter som skall lösas, miljöfaktorers påverkan och den aktuella hotbilden.

4.4 Markoperativa inriktningar

Offensiv inriktning

En offensiv inriktning innebär att vi tar och behåller initiativet eller når ett avgörande på våra villkor. Endast genom anfall kan ett avgörande nås.

Det främsta målet för markoperationen med offensiv inriktning är att bryta motståndarens anfallskraft. Motståndarens anfallskraft kan brytas genom att:

- Motståndarens styrketillväxt avbryts.
- Motståndarens framryckningshastighet och utbredning begränsas.
- Motståndarens styrka reduceras genom bekämpning på djupet av ledning, indirekt bekämpning och logistik.
- Delar av motståndarens förband slås.

Defensiv inriktning

En defensiv inriktning innebär att vi försöker skapa bättre förutsättningar eller förhindra att situationen förvärras. En markoperation med defensiv inriktning genomförs för att vinna tid och på sikt möjliggöra en markoperation med offensiv inriktning. De främsta stridssätten vid en defensiv inriktning är fördröjningsstrid, försvar samt avvärjningsstrid. En markoperation med defensiv inriktning måste även innehålla offensiva inslag som motanfall eller bekämpning av viktiga funktioner eller avgörande resurser. En effektiv defensiv är aldrig passiv.

Det främsta målet för markoperationen med defensiv inriktning är att bestrida motståndarens operationsfrihet. Att bestrida motståndarens operationsfrihet kan bland annat innebära att:

- Motståndarens utbredning och handlingsfrihet begränsas utan avgörande kraftmätningar.
- Fortsatt luftlandsättning och landstigning inom vissa områden förhindras.
- Luftlandsatt eller landstigen motståndare inom ett visst område slås.
- Motståndarens försörjningslinjer och gränssättande resurser bekämpas.
- För oss vitala områden försvaras eller återtas.
- Motståndaren tillfogas förluster i tid, materiel och personal på djupet.

Stabiliserande inriktning

En stabiliserande inriktning innebär att skapa förutsättningar för andra aktörer och organisationer att genomföra humanitära insatser, bistånd och annan nödvändig hjälp. En stabiliserande inriktning ska användas för att förebygga konflikter och för att förhindra eskalation i ett konfliktområde alternativt för att normalisera tillståndet i ett område efter en konflikt. Strävan är inte främst att söka ett militärt avgörande, utan att med egna åtgärder verka dämpande och avskräckande i syfte att minska viljan och

förmågan hos de inblandade parterna att söka väpnad konflikt. Olika grupper ur lokalbefolkningen kommer att ha påverkats olika av säkerheten i operationsområdet. Det är därför viktigt att integrera ett genderperspektiv i alla stadier för att både öka säkerheten för män, kvinnor, flickor och pojkar samt säkra deras förtroende. Vid stabiliserande inriktning används främst stabiliserande metoder men också anfall och försvar kan förekomma. Markoperationer med stabiliserande inriktning används vid operationer utanför Sverige.

Det främsta målet för markoperationen med stabiliserande inriktning är att skapa säkerhet så att andra aktörer kan arbeta relativt ostört i operationsområdet.

Detta förutsätter att vi:

- Skapar och vidmakthåller förtroendet hos lokalbefolkningen.
- Verkar avskräckande på de inblandade aktörerna.
- Över tiden kontrollerar viktiga områden och kommunikationslinjer.
- Har rörelsefrihet för egna förband samt hjälporganisationer.

Stödjande inriktning

En stödjande inriktning används när Försvarmakten stödjer samhället vid kriser eller allvarliga händelser. Våra stridskrafter sätts in om lämpliga resurser finns tillgängliga samt om det finns juridiska förutsättningar. En markoperation med stödjande inriktning syftar till att stödja myndigheter och civila organisationer vid olika typer av civila kris- eller katastrofsituationer. Våra insatta enheter är vanligtvis självförsörjande vilket medger en uthållighet över tid vilket är en viktig faktor vid denna inriktning. De förband som får uppgifter att stödja samhället ska alltid ledas av en militär insatschef. Insatser kan ske över hela landet. Det innebär att en initial insats kan ske av enheter som befinner sig närmast krisområdet, för att senare avlösas av tillkommande enheter.

5 Grunder för arméförbandens strid

5.1 Strid

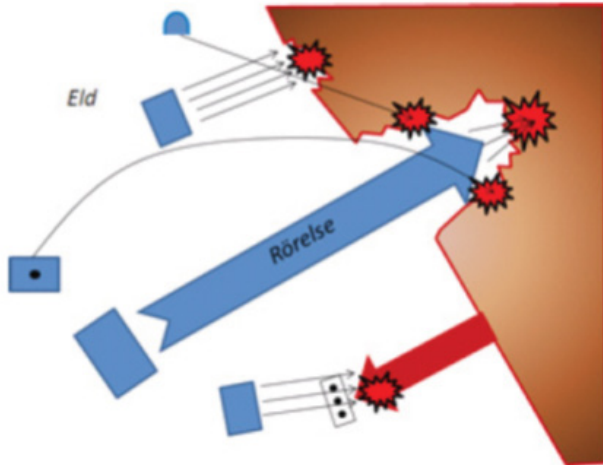

Illustration 4. Samordning av stridens grunder: Eld och Rörelse

För att nå bestämda syften med striden används främst vid lägre förband metoder för att samordna eld och rörelse: stridsteknik. På förbandsnivåer där det finns större möjligheter att variera utnyttjandet av eld, rörelse och andra medel för stridens förande övergår stridstekniken till att bli taktik. Gränsen mellan stridsteknik och taktik är flytande.

Stridens grunder utgörs av eld och rörelse. Endast med eld och rörelse kan ett avgörande nås. Eld och rörelse skall samordnas för att åstadkomma största möjliga verkan. Eld är ofta en förutsättning för rörelse medan rörelse i sin tur kan vara en förutsättning för att kunna avge eld. Skydd är den främsta förutsättningen för att eld och rörelse ska kunna utvecklas i rätt tid och på rätt plats. Rörelsen kan utgöra ett skydd i sig. Chefen säkerställer en lämplig avvägning mellan eld, rörelse och skydd. Andra förutsättningar för strid är ledning, underrättelser och stridsvärde. Inriktning och samordning av eld och rörelse gör att ledning är en viktig förutsättning för striden. Förhållandet mellan eld och rörelse varierar över tiden beroende på syftet med striden, vilket gör att underrättelser om motståndaren, terrängen och tidsförhållanden är en förutsättning för att fatta beslut om avvägningen mellan eld och rörelse. För att över tiden kunna utveckla eld och rörelse krävs att stridsvärdet är gott. Skydd möjliggör bevarandet av stridsvärdet. Alla funktioner skall stödja striden och samordningen av stridens grunder.

5.2 Eld

Elden utgörs av direkt eld, indirekt eld och minor. Snabb kraftsamling av elden till tid och rum eftersträvas när ett avgörande söks. Förmågan till ett effektivt utnyttjande av elden är avgörande för framgång i strid.

Med eld kan vi

- tillfoga motståndaren avgörande förluster,
- möjliggöra egen rörelse,
- tvinga motståndaren att röra sig,
- hindra motståndaren att verka,
- hindra motståndaren att röra sig,
- förändra terräng- och siktförhållanden,
- påverka motståndaren på djupet och
- överraska motståndaren.

5.3 Rörelse

Rörelsen är den taktiska förflyttningen på stridsfältet. Tempot i rörelsen är avgörande för stridens utgång. I gynnsamma fall kan rörelsen leda till att motståndaren innesluts och inför hotet att bli nedkämpad ger upp utan strid.

Med rörelse kan vi

- skapa förutsättningar för att avge eld i rätt tid mot rätt mål,
- undgå eller dra oss ur motståndarens eld,
- utnyttja luckor och föra in striden på djupet av motståndarens gruppering,
- ta och behålla initiativet,
- ta för oss viktig terräng,
- utmanövrera motståndaren och
- överraska motståndaren.

5.4 Förutsättningar för stridens grunder

Skydd

Skydd är en förutsättning för att möjliggöra eld och rörelse samt för att bevara ett högt stridsvärde. Skydd ökar möjligheten till att kunna utnyttja elden. Chefen skall avväga behovet av skydd och risktagning mot behovet av verkan för att uppnå målet.

Skydd kan utgöras av

- utspridning, maskerings- och skenåtgärder,
- utnyttjande av betäckt terräng, bebyggelse, mörker, dålig sikt och rök,

- vilseledning,
- splitterskyddade fordon, splitterskydd eller befästningar,
- eld och då även eld på djupet för att bestrida motståndarens handlingsfrihet,
- rörelse,
- luftförsvaret,
- flankskydd samt
- skydd mot CBRN-stridsmedel.

Ledning

Ledning inriktar och samordnar eld och rörelse. Ledning skall präglas av såväl föränsksamhet som djärvhet och strävan efter att ta och behålla initiativet. Detta sker främst genom att hålla ett högt stridstempo samt genom samordning av eld och rörelse till tid och rum. Ett högt stridstempo förutsätter en aktiv ledning från rätt plats. Oftast innebär det att chefer för stridande förband upprätthåller sig långt fram för att personligen kunna tolka och påverka situationen. Därutöver krävs ett bra beslutsunderlag vad avser motståndaren och egna förband, ett högt stridsvärde, enkla planer, en förutseende stridsindelning, förberedande order, väl inövade rutiner och rätt avvägd beredskap.

Underrättelsetjänst

Kunskap om och förståelse för operationsmiljön samt en väl fungerande underrättelsetjänst ökar våra möjligheter att bedöma vad motståndaren kan eller inte kan göra. Detta är en förutsättning för att kunna utnyttja eld och rörelse. För att elden ska ge avsedd verkan krävs att motståndaren är lokaliserad och identifierad. För att vi ska kunna utnyttja rörelsen krävs att vi vet var vi kan röra oss utan motståndarens påverkan. Underrättelser som ger våra chefer erforderligt beslutsunderlag är en av förutsättningarna för att hålla ett högt stridstempo.

Stridsvärde

Förbandens förmåga att utveckla eld och rörelse ökar med ett gott stridsvärde. Stridsvärdet är ett mått på förbandets förmåga att utföra sina uppgifter. Chefen upprätthåller och utnyttjar tillfällen att höja stridsvärdet genom att

- visa förtroende för underlydande chefer,
- skapa god förbandsanda,
- utöva ett gott ledarskap,
- ha god personkännedom och god omvårdnad av underställd personal,
- utvärdera genomförd verksamhet tillsammans med sin personal,
- tilldela lämpliga uppgifter,
- genomföra fortsatt utbildning och taktikanpassning,
- använda en för uppgiften lämplig indelning och utrustning,
- tillgodose en väl fungerande logistik och personaltjänst,

- tillse att förbandet har en lämplig skyddsnivå samt
- verka för en god fysisk och psykisk prestationsförmåga.

Funktioner

Funktioner beskrivna i kapitel 10 skall stödja striden och samordningen av stridens grunder. En viktig uppgift för chefer och staber är att fortlöpande tillse att funktionerna optimalt inriktas att stödja striden.

6 Grunder för arméförbandens taktik

6.1 Taktik

Taktik är en sammanfattande benämning på de över tiden varierande medel och metoder som används för att i varje situation nå ett bestämt syfte med striden och övrig verksamhet.

Taktik innefattar att indela förband inför strid. Taktik innefattar också att manövrera förband, samordna eld och rörelse och samordna funktioner för att nå fördelar i strid.

Taktikens medel utgörs av förband, system eller andra resurser. System kan till exempel utgöras av system för indirekt bekämpning. Resurser kan till exempel utgöras av förnödenheter eller transportkapacitet.

Taktikens metoder utgörs av stridssätt, stabiliserande metoder och krigföringens principer.

En chef väljer mellan olika metoder och samordnar de tillgängliga medlen.

Taktik handlar till stor del om positiv problemlösning, att tänka kreativt genom att se lösningar som dessutom måste vara tillräckligt unika så att motståndaren kan besegras. Duellen mot en motståndare är central i taktiken. Det finns en inneboende dynamik där egna åtgärder följs av motåtgärder från motståndaren. Att vidta åtgärder i rätt tid och snabbare än motståndaren blir av central betydelse.

6.2 Överväganden avseende tiden, terrängen och förband

All taktik måste anpassas till tillgänglig tid, aktuell terräng och tillgängliga förband (egna och motståndarens). Tiden, terrängen och förbanden är element som ständigt förändras och påverkas beroende av stridens friktioner och chefens förmåga att få truppen med sig. Dessa tre element måste värderas samtidigt och mot en motståndare som också påverkas av samma tre element. Även förhållandet mellan de tre elementen påverkar hur taktiken utformas.

Förhållandet mellan tid och terräng ger underlag för tiden det tar för förband att framrycka en given sträcka eller ta och besätta ett visst område.

Förhållandet mellan tid och förband ger underlag för när förband når området, när de har ett visst stridsvärde samt när motståndarens läge är ogynnsamt.

Förhållandet mellan terräng och förband ger underlag för vilka förband som behövs för att försvara ett visst område, ta ett visst anfällsmål eller möjliggöra närvaro över ytan.

En viktig taktisk framgångsfaktor är att vi i förhand kan verka mot motståndaren från en för oss gynnsam terräng. Chefen måste värdera tiden, terrängen och förbanden för att vara på rätt plats vid rätt tidpunkt med rätt förband.

6.3 Slutläge, mål och delmål

En markoperation genomförs för att uppnå ett visst slutläge. Den effekt som krävs för att uppnå detta slutläge kan uttryckas som mål och delmål. Vid formuleringen av dessa mål skall syftet med verksamheten tydligt framgå. Taktiska slutlägen och mål klarläggs utifrån överordnade operativa mål.

Tabell 1 Exempel på slutläge, mål och delmål

Slutläge	Mål	Delmål
Motståndaren kan inte framrycka väster A-By och har inte handlingsfrihet att...	Terrängen V A-By försvaras i syfte att...	Terrängen V A-By tas i syfte att...
Vi har minst en förbindelse över Ån och vi kan...	Övergången vid X är förstörd.	Övergången X tas senast...
	Övergången över Ån skyddas i syfte att..	Terräng i anslutning till övergången tas i syfte att...
		Förbindelse upprättas...

Eftersom krig och konflikter är komplexa och svåra att förutse samtidigt som varje mål och delmål är unika krävs att en stor variation av medel och metoder används. Taktiken måste kontinuerligt varieras för att målsättningarna skall uppnås. Genom att flexibelt välja samt nyttja olika medel och metoder kan vi avväga vår verksamhet utifrån aktuell situation och försvara motståndarens aktiviteter samt hans taktikanpassning.

Sammanfattningsvis säkerställer vi rätt effekt i markoperationen genom att

- i varje situation definiera målet som ska uppnås
- klarlägga vad som leder till framgång samt
- vara flexibla i val av medel samt metod.

6.4 Taktikens grunder

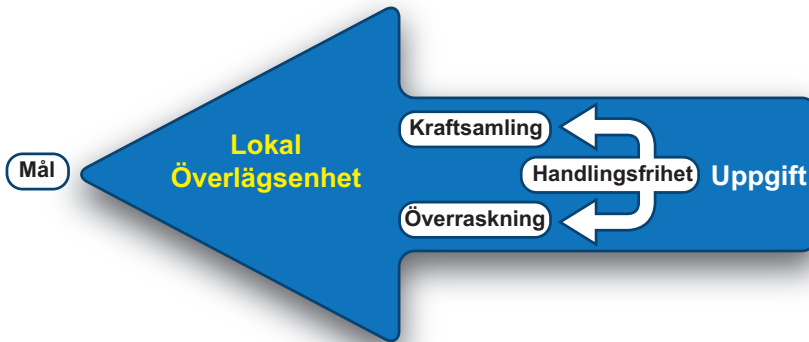

Illustration 5. Principbild som beskriver taktikens grunder samt sambandet mellan de ingående principerna och deras koppling till den lokala överlägsenheten.

För att öka möjligheterna att avgöra en situation till egen fördel eftersträvas sådana styrkeförhållanden att lokal överlägsenhet uppnås relativt motståndaren. De gynnsamma styrkeförhållandena avser inte en generell styrkejämforelse utan det är i den avgörande riktningen eller i det avgörande anfallsmålet som en lokal överlägsenhet skall uppnås. Under planeringen identifieras var överlägsenhet skall åstadkommas och vilka styrkor och svagheter som skall undvikas respektive utnyttjas hos motståndaren.

Lokal överlägsenhet grundar sig på taktikens medvetna val mellan olika medel och metoder för att lyckas i den givna situationen. Den är ett resultat av beslut avseende principerna kraftsamling, överraskning och handlingsfrihet kopplat mot aktuella målsättningar. Den lokala överlägsenheten kan uppnås genom att vi åstadkommer en relativ överlägsenhet avseende förmågan att bekämpa motståndaren. Detta uppnås genom att skapa handlingsfrihet med förband och resurser så att vi kan kraftsamla effekterna av olika bekämpningssystem till tid och rum i en terräng där motståndaren har svårt att nyttja sina fördelar. Dessutom kan vi överraska motståndaren så att denne inte hinner vidta motåtgärder. På grund av den dynamik som karakteriserar alla markoperationer är det viktigt att skapa handlingsfrihet för att vi skall kunna nyttja de möjligheter som uppstår samtidigt som motståndarens motåtgärder kan hanteras.

6.5 Krigföringens principer

Krigföringens principer är ett antal perspektiv på främst operativ och taktisk verksamhet, som kan tjänstgöra som en tankemässig vägledning vid planering och genomförande av markoperationer. Principerna kan även bidra vid analys och uppföljning för att åstadkomma struktur samt möjliggöra utvärdering. Innebörden av de olika principerna varierar med situationen.

I Sverige har följande principer värderats högst för genomförande av markstrid

- målsättningar,
- kraftsamling,
- överraskning samt
- handlingsfrihet.

De är direkt kopplade till taktikens grunder och skapandet av lokal överlägsenhet för att nå avgöranden.

Målsättningar

Sätt upp och håll fast vid mål!

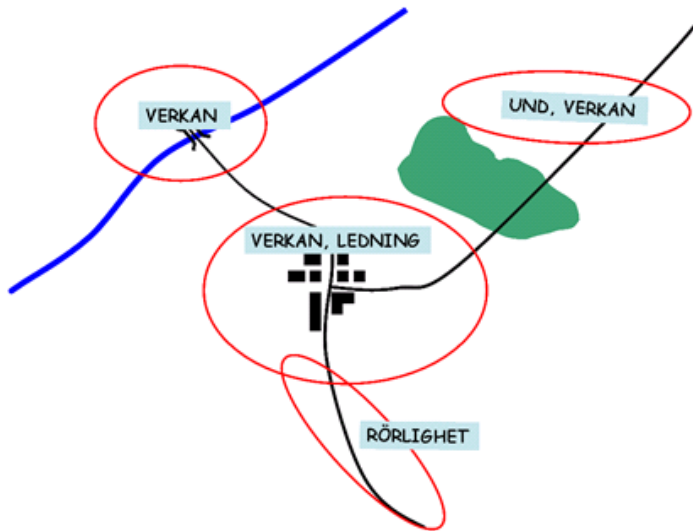

Illustration 6. Exempel på målbild utgående från grundläggande förmågor: "Vårt förband skall senast... ta och skydda byn i syfte att ... När uppgiften är löst kan vi verka mot övergången med direkt eld för att förhindra motståndaren att framrycka över vattendraget. Vi kan observera och verka med indirekt bekämpning nordost om den betäckta terrängen. Vi möjliggör egen rörlighet genom att hålla vägen mellan byn och staden öppen. Vi har förmåga till ledning i byn genom att samverkan är genomförd med ..."

Genom att sätta upp, kommunicera och hålla fast vid tydliga mål som är direkt relaterade till högre chefs målsättningar kan underlydande agera utifrån händelseutvecklingen. Förståelse för målsättningar och syften möjliggör att beslut kan fattas som leder i rätt riktning, även när situationen gör att den ursprungliga planen måste lämnas. Målen ska vara kända i organisationen och det är viktigare att sträva mot målen än att följa planen.

Chefen formulerar en målbild som beskriver slutläget när förbandets uppgift är löst. Målbilden tas fram under planeringen och utformas med underlag från bland annat högre chefs målsättningar och riktlinjer, egen uppgift, eventuell beredd uppgift samt de viktigaste framgångsfaktorerna som identifierats.

Kraftsamling

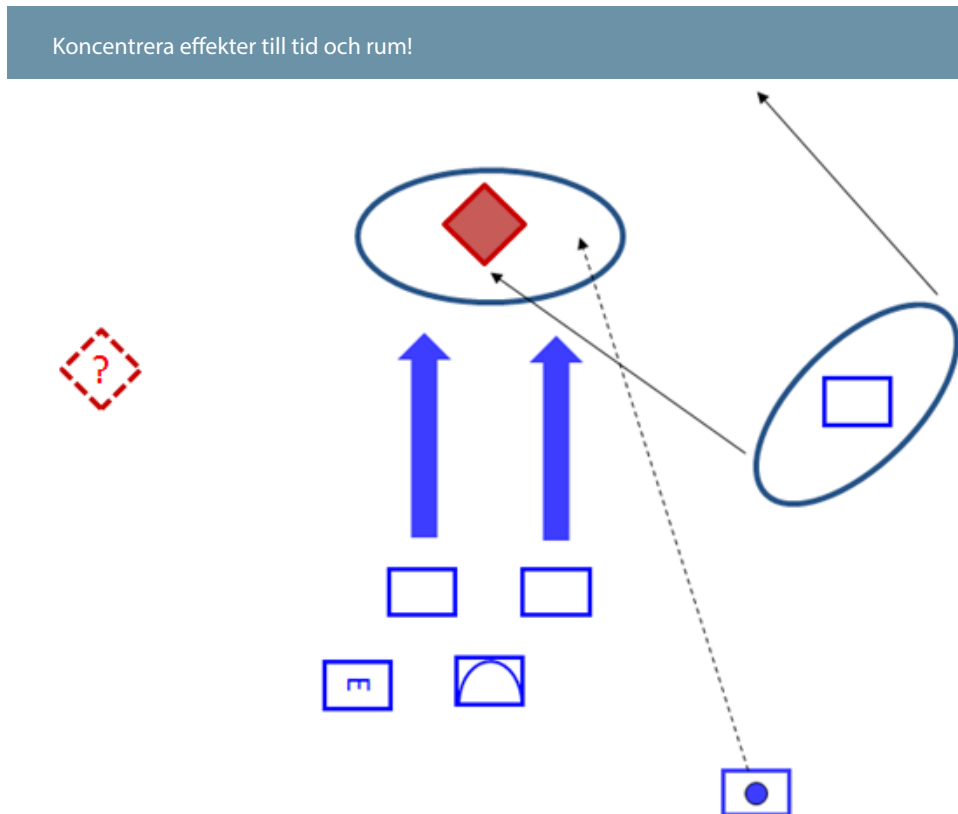

Illustration 7. Kraftsamling. Chefen anger ett kraftsamlingsförband. Övriga förband genomför verksamhet i syfte att stödja detta kraftsamlingsförband. Understödjande resurser som t ex indirekt bekämpning understödjer kraftsamlingsförbandet. I övriga riktningar tar chefen en risk.

Kraftsamling av effekter till tid och rum leder till att lokal överlägsenhet kan skapas och avgöranden nås. Resurser samlas eller inriktas för ett bestämt syfte med striden och all verksamhet som genomförs skall ha en direkt eller indirekt effekt där avgörandet söks. Kraftsamingen kan bestå av förband eller verkan från olika vapensystem som samlas till tid och rum, vilket kräver en hög grad av samordning. Om ett avgörande söks omfattar kraftsamingen främst eld. För att undvika motståndarens motåtgärder skall kraftsamling genomföras snabbt och inte behållas under längre tid än vad

som krävs för att uppnå avsett syfte. För att kunna kraftsamla i en riktning måste en chef ta risker och våga vara svag i andra riktningar.

Det förband, terrängavsnitt, verksamhet, stridsställning eller anfallsrörelse som är av störst betydelse för att uppnå syftet med striden definieras som kraftsamling. Det är chefens uppgift att fatta beslut om var kraftsamling ska ske. Det kan bara finnas en kraftsamling vid varje tidpunkt. Övriga förband och funktioner ges uppgifter som understödjer kraftsamlingen. På så sätt kraftsamlas hela förbandet genom att alla ingående delar understödjer huvudsyftet.

Överraskning

Agera på ett sätt som är oväntat för motståndaren!

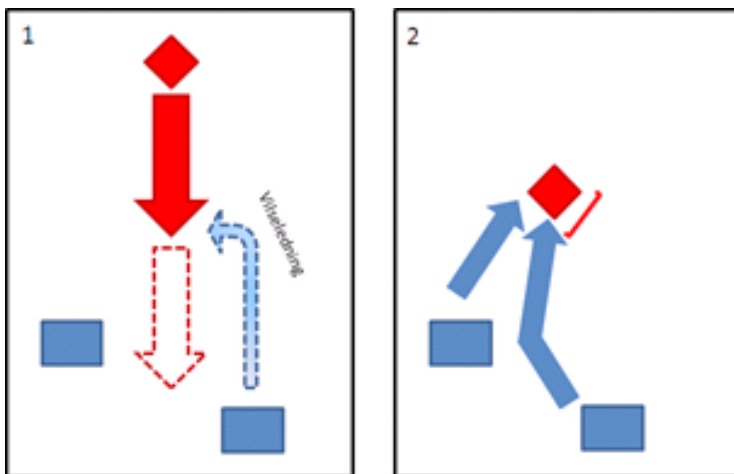

Illustration 8. Genom vilseledning i form av ett skenangfall påverkas motståndaren att gruppera för försvar i en viss riktning. Våra förband kan då utnyttja tillfället att överraska motståndaren genom att anfalla kraftsamlat från en annan riktning.

Överraskning kan uppnås genom att nyttja ett högt tempo och uppträda oväntat till tid, sätt eller rum. Överraskning har en kraftfull men temporär effekt som kan bidra till lokal överlägsenhet. För att skapa och nyttja överraskning krävs goda kunskaper om motståndaren samt en god lägesuppfattning. Det är viktigt att handlingsfrihet är säkerställd för att kunna nyttja och fullfölja den uppnådda överraskningen. Alla möjligheter att överraska motståndaren och att själv undvika att bli överraskad måste övervägas. Det är inte nödvändigt att motståndaren är helt omedveten om våra åtgärder, men han skall bli medveten tillräckligt sent för att inte kunna genomföra effektiva motåtgärder.

En metod att åstadkomma överraskning är vilseledning, där vi genom planerad och aktiv verksamhet lurar motståndaren eller förstärker en felaktig uppfattning om läget och våra avsikter. Vilseledande åtgärder måste uppfattas som trovärdiga. Genom att utnyttja tiden och hålla ett högt tempo kan överraskning uppnås då motståndaren inte hinner uppfatta ett hot och vidta motåtgärder i tid. Genom dold framryckning, spridd gruppering samt maskering kan förbandet dölja sina egna åtgärder. Operationssekretess är en viktig del i att dölja sina egna förberedelser.

Vilken grad av överraskning som uppnås är beroende av hur motståndaren uppfattat vår vilseledning, om våra förband upptäckts, motståndarens egna förberedelser, samt motståndarens tillgängliga tid för motåtgärder. Detta kräver en god förståelse för motståndarens uppträdande samt syftet med motståndarens verksamhet.

Handlingsfrihet

Säkerställ möjlighet att kunna hantera uppkomna möjligheter och begränsningar!

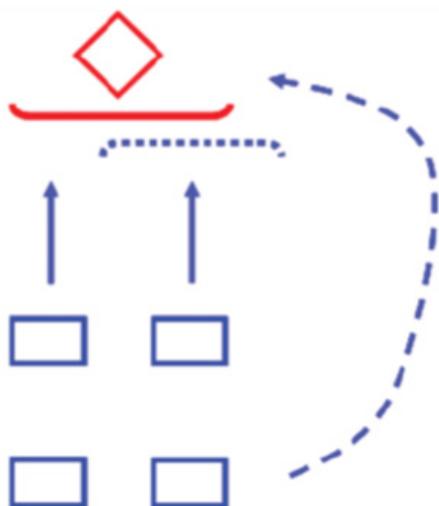

Illustration 9. Exempel på åtgärder för att skapa handlingsfrihet. Förbandet väljer en stridsgrupperingsform som ger chefen handlingsfrihet att sätta in ett av de bakre förbanden för att anfälla motståndaren i flanken.

Handlingsfrihet krävs för att kunna kraftsamla, ta initiativ och utnyttja eller fullfölja en inledande framgång och för att kunna möta oförutsedda händelseutvecklingar. Genom att planera och leda verksamheten flexibelt kan olika situationer hanteras när de uppträder. Handlingsfrihet säkerställs genom att tydliga mål, syften och handlingsregler tas fram och delges. Dessutom kan handlingsfrihet skapas genom förtänksamhet i stabsarbete, avdelande av reserver och ett bevarat gott stridsvärde. Handlingsfrihet kräver en mental beredskap för att kunna reagera på och agera i nya situationer,

önskade som oönskade. Grunden för att kunna skapa handlingsfrihet är en god förståelse för hur det egna förbandet kan användas i tid och rum. Genom analys av motståndarens handlingsmöjligheter samt kunskap om egna förbands förmågor och begränsningar kan chefen identifiera när reserver skall sättas in, egna förband dras ur strid eller annan verksamhet och omgrupperas för att bli ny reserv samt omgruppera understödjande förband i rätt tid. Andra sätt att skapa och bibehålla handlingsfrihet är att anpassa planering till underställda förband och ge ut förberedande order samt att följa upp och bevara stridsvärdet.

Beroende på uppgifter och läget finns olika behov av reserver. Förband kan avdelas som reserv. Reserver utgörs inte bara av förband utan kan även utgöras av förmågor eller resurser, till exempel en spaningsreserv eller en underhållsreserv.

En chef kan även skapa handlingsfrihet utan att avdela särskilda förband. Det finns då ingen reserv omedelbart gripbar men genom omfallsplanering och förtänksamhet hanteras detta mentalt av chefen. Metoder för att hantera handlingsfrihet på detta sätt kan vara beredduppgifter, beredskapsgrader och stridsgrupperingsformer.

Strävan efter handlingsfrihet får aldrig leda till att principen om kraftsamling för att lösa den givna uppgiften eftersätts.

Övriga principer

Initiativ

Initiativ är avgörande för att kunna hantera olika situationer även när instruktioner saknas. Uppdragstaktik underlättar tagande av initiativ, medger ett bibehållet högt tempo i verksamheten och nyttjande av kritiska sårbarheter som uppkommer efterhand.

Säkerhet

Genom att hantera identifierade risker och svagheter kan den egna handlingsfriheten bevaras. Säkerhet innebär inte en överdriven försiktighet eller undvikande av risker.

God anda

God anda hos förbandet och hos den enskilde är avgörande för att kunna hantera svåra situationer med det mod, den beslutsamhet och den energi som krävs. Förtroende för förbandet, utrustningen, stödfunktioner och ledningen är grundstenar för en god anda.

Enkelhet

Enkelhet motverkar risken för missförstånd, tidsförluster och minskad effektivitet. Tempot i våra handlingar kan öka och initiativet kan behållas om våra planer och direktiv är enkla, tydliga och okomplicerade.

Stridsekonomi

Stridsekonomi innebär att tillgängliga resurser används så att bästa möjliga resultat uppnås trots att resurserna är begränsade. Resursernas nyttjande balanseras och en avvägning sker gällande vilken verksamhet som skall genomföras och vilken som skall undvikas.

Uthållighet

Uthållighet medger att vi kan nå målsättningarna även då insatsen ur ett tidsperspektiv blir utdragen. När snabba avgöranden inte kan nås krävs en mental inställning och fysisk uthållighet att verka under längre tidsförhållanden för att nå målsättningarna.

Samordning

Samordning möjliggör synergi och att effekterna av olika resurser kan kraftsamlas för att dominera situationen, besegra motståndaren och nå målsättningarna. Risken för detaljstyrning och begränsning av utrymme för initiativ måste beaktas. Samordning sker genom befäl eller samverkan.

6.6 Stridsuppgifter och stridssätt

Stridsuppgifter anger vad som ska genomföras av förbandet som erhåller uppgiften. Syftet med uppgiften kan framgå av uppgiftställningen i sig eller av det beslut i stort som ligger till grund för uppgiftsställningen. Uppgiftens innebörd ska vara tydlig och får inte missförstås. Syftet som ska uppnås med lösandet av uppgiften är viktigare än uppgiften i sig. Situationer kan förekomma där chefen själv ändrar tilldelad uppgift för att bättre nå högre chefs syfte, dock ska detta rapporteras till högre chef. De vanligaste stridsuppgifterna och deras innebörd framgår av tabellen.

Tabell 2

Stridsuppgift	Innebörd	Ges i regel till
Avskära	Förhindra motståndaren att utnyttja viss förbindelse eller område under viss tid eller för viss verksamhet.	Lägre förband
Avvärja	Förhindra motståndaren att på marken tränga fram över viss linje, att landstiga eller att luftlandsätta.	Högre förband och bataljon
Bekämpa	Begränsa motståndarens stridsförmåga så långt det är möjligt beroende på de lokala förutsättningarna.	Högre och lägre förband
Binda	Begränsa motståndarens handlingsfrihet i viss terräng.	Högre och lägre förband
Födröja	Vinna tid och tillfoga förluster under angiven tid eller innan motståndaren har trängt över angiven linje.	Högre och lägre förband
Försvara	Förhindra motståndaren att ta och utnyttja angiven terräng eller anläggning.	Lägre förband
Hindra	Förvägra motståndaren att genomföra angiven verksamhet.	Högre och lägre förband
Rensa	Lokalisera och nedkämpa eller tillfångata samtliga motståndare som finns i ett angivet område eller objekt.	Lägre förband
Slå	Försätta motståndaren ur stridbart skick genom att nedkämpa honom eller få honom att ge upp.	Högre förband och bataljon
Skydda	Förhindra motståndaren att ingripa mot viss terräng, verksamhet eller anläggning så att syftet med den strid eller verksamhet som ska skyddas inte äventyras.	Högre och lägre förband
Störa	Försvåra motståndarens verksamhet i visst avseende eller inom visst område.	Lägre förband
Ta	Besätta viss terräng eller objekt i visst syfte.	Högre och lägre förband
Understödja	Åtgärder av ett förband för att underlätta för ett annat förband att lösa en viss uppgift.	Lägre förband
Öppna väg	Göra det möjligt att utnyttja väg eller förbindelse under viss tid eller för viss verksamhet.	Lägre förband

För att lösa stridsuppgifter används olika metoder – stridssätt. Stridssätten är

- anfall,
- försvar,

- fördröjningsstrid och
- avvärjningsstrid.

För att lösa en uppgift kan stridssätten användas enskilt eller kombineras med varandra. Vissa stridsuppgifter lösas i regel med bara ett stridssätt medan andra kräver en kombination av flera stridssätt.

Tabell 3

Stridsuppgift	Huvudsakligt stridssätt	Vid behov används
Avskära	Anfall	
Avvärja	Avvärjningsstrid	Anfall, försvar
Bekämpa	Anfall	
Binda	Anfall	Försvar, fördröjningsstrid
Fördröja	Fördröjningsstrid	Anfall
Försvara	Försvar	
Hindra	Anfall	Försvar, fördröjningsstrid
Rensa	Anfall	
Slå	Anfall	
Skydda	Anfall, försvar, fördröjningsstrid, avvärjningsstrid	
Stridsspana	Anfall	
Störa	Anfall	
Ta	Anfall	
Understödj	Anfall, försvar	
Öppna väg	Anfall	

6.7 Strid innan mobilisering är slutförd

Ett angrepp kan inledas genom att attack- och bombflyg, kryssningsrobotar, markrobotar, telekrigförband och sabotageförband samtidigt och över mycket stora områden påbörjar bekämpning och stridshandlingar. Samtidigt med detta, eller senast när bekämpningen börjat nå verkan, insätts luftlandsättningsförband för att:

- Ta eller innesluta områden som är av stor betydelse för vår försvarsförmåga och motståndsvilja, till exempel de största städerna eller delar av dem.
- Desorganisera och slå våra förband under mobiliseringsskedet eller splittra och binda dem i sekundära riktningar.
- Ta infallsportar för fortsatt snabb styrketillväxt, till exempel de större flygfälten och hamnar. Disponeras större flygfält kan tung utrustning, till exempel stridsvagnar, landas in.

Efter några dygns strider måste fortsatt styrketillväxt säkerställas genom landande flygplan, med fartyg eller med vägförbindelse för standardfordon.

Motståndaren strävar efter att uppnå största möjliga överraskning. Målet är att så snabbt som möjligt bryta vår motståndsvilja och vår förmåga till samordnat försvar genom att skapa kaos samt att desorganisera och slå ut viktiga samhällsfunktioner. Redan lång tid innan öppna stridshandlingar inleds, kan sabotageförband finnas på plats i vårt land. Deras uppgift kan vara att söka lamslå vår ledning, ta eller förstöra viktiga totalförsvarsobjekt, likvidera nyckelpersonal, störa viktiga samhällsfunktioner och försvara vår mobilisering.

Vår ledningskapacitets uthållighet är inledningsvis begränsad, underrättelseslaget är oklart, läget förändras snabbt och kravet på snabbt agerande är stort. Under de inledande faserna kommer våra resurser att vara begränsade och de måste sättas in på oklart beslutsunderlag i en situation som kännetecknas av kraftigt störda samhällsförhållanden. Vår strävan skall vara att säkerställa ledning, fullfölja mobilisering och skydda viktiga områden och resurser. Våra förband sätts in för att i första hand begränsa motståndarens styrketillväxt i de för oss viktigaste områdena och för att förhindra att denne med små styrkor kan ta för oss avgörande platser och anläggningar. Striden förs ofta med mindre förband och när så krävs med tillfällig indelning. Att snabbt få förband till verkan är ofta viktigare än att skydda vår mobilisering eller att skapa förutsättningar för vår uthållighet.

De först gripbara förbanden sätts in efter hand för försvar av vitala funktioner, infallsportar och andra viktiga områden. De först gripbara enheterna kan utgöras av bataljonsstridsgrupper eller behöva organiseras i tillfälligt sammansatta förband, varvid tillfälliga ledningsförhållanden kan behöva användas. Ansvarsförhållandena måste tydligt klargöras om strid måste upptas tidigt med tillfälligt sammansatta förband. Strävan skall vara att med efter hand tilltransporterade förband snarast återgå till ordinarie ledningsstruktur och organisation. Strid kan dock inledningsvis behöva utkämpas i anslutning till mobiliseringsområde eller område för utgångsgruppering. De infallsportar som underlättar angriparens styrketillväxt spärras eller blockeras och försvaras. Till dessa räknas flygfält och hamnar.

Före angrepp bekämpar motståndaren våra stridskrafter. Detta kan inledningsvis kraftsamlas mot luftförsvaret för att erhålla luftherravälde. Även våra markstridskrafter kan förbekämpas. Vi måste bland annat genom att utnyttja fältarbeten, utspridning, maskering, skenåtgärder och omgruppering minska verkan av förbekämpningen. Särskilt då våra förband är fåtaliga är det viktigt att försöka hålla motståndaren i osäkerhet om våra förbands styrka, sammansättning, gruppering och om våra avsikter. Förutom radiotystnad, maskering, skenmål med mera för att dölja våra avsikter, måste vi utnyttja ett rörligt uppträdande och vilseledande åtgärder. Motståndaren kommer att

genomföra underrättelseinhämtning och direkta insatser mot våra förband med hjälp av kvalificerade underrättelseförband och specialförband.

Viktiga knutpunkter främst i den del av operationsområdet där vi kraftsamlar och som har stor betydelse för vår styrketillväxt utgör nyckelterräng och försvaras tidigt. De först gripbara förbanden försvarar nyckelterräng eller sätts in för att direkt avbryta motståndarens styrketillväxt i form av landstigning eller luftlandsättning.

I planeringen måste den taktiske chefen, bland annat med stöd av den operativa planläggningen, besluta hur stora styrkor som skall utgångsgrupperas för att begränsa motståndarens styrketillväxt och hur stora styrkor som skall avdelas för att säkra egen styrketillväxt.

6.8 Fria kriget

Avskurna förband, som inte har kontakt med högre chef och inte kan lösa sin ordinarie uppgift, övergår till fria kriget. Den tidigare inledda striden på motståndarens djup fortsätter. Alla förband som lämnas kvar i område som behärskas av motståndaren, skall kunna störa hans verksamhet. Striden genomförs i mindre enheter, i regel grupp och pluton.

Samhällets resurser utnyttjas varvid hänsyn tas till civilbefolkningens försörjning. Resurser tas om möjligt från motståndaren. Striden förs så att egna förluster minimeras. Vid val av mål måste hänsyn tas till risken för repressalier mot civilbefolkningen. Risken för upptäckt och behovet av områden att gömma sig i kan bli styrande för stridens förande. Större städer, tätortsbebyggelse, betäckta och starkt kuperade områden är särskilt lämpade för fria kriget. I öppen terräng måste vår ambition vara begränsad. Lång uthållighet och överlevnad prioriteras.

Striden förs så att motståndaren överraskas och ständigt känner sig hotad. Stridstekniken varieras. Okonventionella metoder utnyttjas. Intensiteten i striden varieras genom samordning till tid, rum och målval.

Viktiga mål är till exempel

- motståndarens chefer och staber,
- indirekta bekämpningsförband,
- förbindelser samt
- logistik.

Strävan skall vara att återfå kontakt med eget förband. Enheter som inte kan få det skall söka kontakt med andra förband för att kunna inordnas i deras strid eller sam-

ordna ett fortsatt fria krig. Under fria kriget är det särskilt viktigt att enheter på alla nivåer tillser att folkrätten efterlevs.

6.9 Strid mot irreguljärt uppträdande motståndare

Inledning

Irreguljär krigföring tillämpas ofta av icke statliga aktörer gentemot stater, men också mellan ickestatliga aktörer, syftande till legitimitet och inflytande över relevanta befolkningsgrupper. Irreguljär krigföring baseras främst på indirekta och asymmetriska angrepp som undviker att konfrontera motståndarens militära styrkor. Irreguljär krigföring kan omfatta allt från dold subversiv krigföring, gerillakrigföring till markstridskrafter som använder reguljär taktik. Krigföringen syftar till att nöta ut motståndarens vilja, inflytande och kraft. Civila inkluderas i största möjliga utsträckning, ofta på ett sätt som är riktat mot olika delar av lokalbefolkningen, beroende exempelvis på kön, ålder och etnisk tillhörighet.

Strid mot irreguljärt uppträdande motståndare bygger på samma principer för taktik som strid mot en reguljärt uppträdande motståndare. Taktiken måste dock anpassas till den aktuella konflikten, läget i operationsområdet, egen uppgift och hur motståndaren uppträder. Strid mot irreguljärt uppträdande motståndare kräver generellt sett en större mängd underrättelseförband än strid mot reguljära förband.

Ofta präglas strid mot irreguljärt uppträdande motståndare av någon form av asymmetri som kan vara till våra förbands nackdel. Ett frekvent användande av improviserade spränganordningar (*Improvised explosive devices*, IED) kan begränsa vår rörlighet och handlingsfrihet. En motståndare kan vara svår att lokalisera och verka mot när denne uppträder bland civilbefolkningen.

I regel kommer våra förband att ha en överlägsen förmåga att samordna eld och rörelse vilket tillsammans med god observation och förmåga till precisionsbekämpning kan skapa en fördelaktig situation där en motståndare kan utmanövreras och nedkämpas. Särskilt bör ljus- och siktförhållanden beaktas då våra förband kan antas ha en teknisk överlägsenhet till observation i mörker och nedsatt sikt. Strid mot en irreguljärt uppträdande motståndare kommer att kräva att ett förband kan växla mellan anfall, försvar och stabiliserande metoder.

För att genomföra strid mot en irreguljärt uppträdande motståndare kan manöverförband behöva förstärkas med resurser för bland annat min- och ammunitionsröjning, omhändertagande av motståndare samt underrättelseförband. Strid mot en irreguljärt uppträdande motståndare genomförs ofta i områden där civilbefolkningen fortfarande

lever och verkar. Detta ställer krav på kunskap om och förståelse för civilbefolkningens behov och rättsliga principer. Möjligheten att få information från civilbefolkningen samt att kunna sprida den information som våra förband behöver presentera måste hela tiden beaktas. Ett gott förhållande till civilbefolkningen är en förutsättning för att kunna begränsa motståndarens handlingsfrihet. Ett genderperspektiv säkerställer att vi får mer heltäckande information från hela befolkningen, samt information som medger en djupare förståelse av hur säkerhetssituationen påverkar olika delar av befolkningen, exempelvis män, kvinnor, flickor och pojkar. För att lyckas i strid mot en irreguljärt uppträdande motståndare behöver vi:

- Isolera motståndaren från civilbefolkningen.
- Begränsa motståndarens utbredning.
- Begränsa motståndarens rörlighet och tillgång till resurser.

I något skede av markoperationen kan ett delmål vara att i strid nedkämpa motståndarens väpnade delar. Den irreguljärt uppträdande motståndaren är svår att få grepp om och drar sig ofta undan till svårtillgängliga områden för att undvika direkt konfrontation.

Baser

Vid strid mot irreguljärt uppträdande motståndare grupperas delar av förbanden i främre operationsbaser (FOB) som är befästa platser med ett gott skydd mot direkt och indirekt eld.

Dessa baser grupperas i regel utanför eller i utkanten av bebyggelse för att minska risken för skador på civilbefolkningen. Baserna kan dock gruppera inne i bebyggelsen i syfte att därmed nyttja befolkningens egenintresse av att undvika strid i bebyggelsen för egenskydd samt att främja vardagskontakter med befolkningen. Baserna skall kunna understödjas med indirekt bekämpning och det bör finnas flera möjliga framryckningsvägar för förstärkningar.

Ett nätverk av sådana baser begränsar motståndarens handlingsfrihet i de övervakade områdena och kan begränsa motståndarens styrketillväxt över tiden. Å andra sidan binds resurser och ett tillbakadragande från en bas ses som ett nederlag som kan utnyttjas av motståndaren.

Basen har påverkan på:

- Lokalbefolkningen genom att vi etablerar närvaro och kan influera denna. En viktig aspekt är närvaro av tillräckligt starka förband för att visa att vi på ett trovärdigt sätt kan agera.
- Motståndaren genom att tvinga denne att koncentrera sina insatser mot basen vilket kan göra honom gripbar för direkt eld och indirekt bekämpning.

- Våra förbands skydd genom att ge ett fortifikatoriskt skydd kombinerat med tillträdesskydd och bevakning.
- Egen rörlighet genom att skydda knutpunkter vilket kan minska behovet av eskort och annan bevakning.

En förutsättning för att nå effekt med framskjutna operationsbaser är att inte fastna i ett stelt uppträdande som bygger på att förbanden grupperas i baserna och intar ett statiskt uppträdande. Baserna skall istället ge möjlighet till ett aktivt uppträdande i och utanför det område som kontrolleras från baserna.

Områden

Inledningsvis bör vi dela in operationsområdet i stabila områden, övriga områden samt nyckelterräng. I de stabila områdena överläts ansvaret till lokala säkerhetsstyrkor och de övriga områdena lämnas i regel trupptomma. Övriga områden karaktäriseras av att de kan vara obebodda, saknar vägar eller infrastruktur av betydelse och är av mindre betydelse för markoperationens genomförande. De områden som definieras som nyckelterräng kan vara sådana områden som är viktiga för den lokala ekonomin, kommunikationer (inklusive egen rörlighet) och möjliga basområden för motståndaren.

De områden som angetts som nyckelterräng säkras genom att terrängen tas och därefter grupperas egna förband för försvar och övervakning. Motståndaren bör därefter utsättas för en konstant påverkan genom en kombination av anfall och stabiliserande metoder.

Efterhand omfördelas resurser från områden som säkrats och kan betraktas som stabila till mer osäkra områden.

7 Stridssätt

7.1 Anfall

Anfall genomförs främst i syfte att ta terräng som är viktig för våra eller motståndarens förband eller för att kunna nå ett avgörande i striden. Lokal överlägsenhet eftersträvas vid anfall.

Endast genom anfall kan ett avgörande nås. Avgörandet nås genom att vi säkerställer lokal överlägsenhet relativt motståndaren och försätter denne ur stridbart skick. Vi tillfogar motståndaren förluster, tar fångar eller tar terräng varifrån motståndaren kan bekämpas eller inneslutas.

Anfall kan även genomföras i andra syften och med lägre ambition. Sådana syften kan till exempel vara att ta terräng, avskära en motståndare, öppna väg, hindra en motståndares verksamhet under begränsad tid, tvinga bort en motståndare från ett visst område eller säkra ett område för att möjliggöra en evakuering.

Anfall genomförs med eld och rörelse in i en motståndares område. Motståndarens möjligheter till samordnade motåtgärder försvåras om vårt anfall efter genombrott så snabbt som möjligt förs in på djupet av hans gruppering. Denna typ av åtgärder försvagar motståndarens sammanhållning och vilja till fortsatt strid.

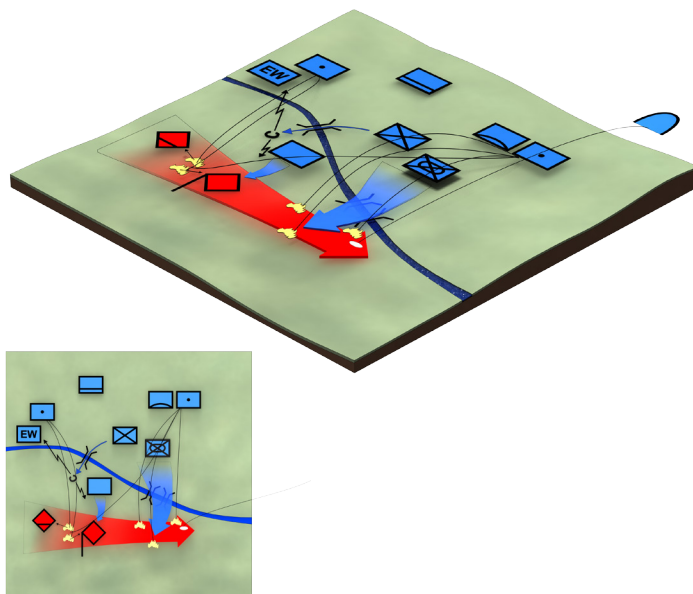

Illustration 10. Anfall: eld och rörelse med kombinerade vapen.

Ett anfall bör genomföras överraskande och med kraftsamling av resurser till tid och rum, så att motståndaren inte hinner förbereda sig för försvar, dra sig undan eller i förväg gruppera om sina styrkor för att möta anfallet. Även anfall med ogynnsamma styrkeförhållanden kan leda till framgång om överraskning uppnås.

Beslut om var, när och med vilket syfte ett anfall ska ske är bland de viktigaste beslut som en chef har att fatta i strid.

Strävan ska vara att behålla initiativet intill dess att uppgiften är löst. Initiativet säkerställs genom att vi har högre tempo än motståndaren och vi agerar snabbare än denne genom kortast möjliga tid från tanke till handling. Genom att vi har ett högre tempo än motståndaren begränsas hans möjligheter att agera effektivt och motståndaren tvingas istället att kontinuerligt parera våra åtgärder vilket gör att vi kan behålla initiativet.

Förband med anfallsuppgift tilldelas normalt ett anfallsområde som är så brett och djupt att tillräckligt utrymme disponeras för att manövrera och genomföra anfallet i gynnsam terräng. När de olika anfallsmålen väljs ska hänsyn tas till vilken terräng som är viktig för att nå framgång, till exempel platser som möjliggör egen styrketillväxt, utfallsportar, förbindelser, knutpunkter och dominerande terräng.

Genom att påverka kritiska sårbarheter hos motståndaren som till exempel utdragna underhållslinjer eller begränsade broresurser kan stor effekt uppnås med relativt liten insats. Ett sårbart ledningssystem hos motståndaren kan påverkas med telekrigföring vilket begränsar motståndarens förmåga till samordning. Anfall i motståndarens flank eller rygg hotar hans förbindelselinjer och drabbar i regel motståndarens mer sårbara och mindre stridsberedda delar.

Framgångsrika anfall mot en motståndare med högt stridsvärde, kräver hög grad av samordning i tid och rum. Mot en motståndare med lågt stridsvärde, kan högt tempo vara viktigare än samordning.

Ett anfall behöver ofta genomföras i flera skeden, särskilt om uppgiften är att slå en motståndare som har ett högt stridsvärde.

Anfall mot en motståndare med låg stridsberedskap har goda förutsättningar att lyckas även vid för oss ogynnsamma styrkeförhållanden. Strävan ska vara att snabbt ta terräng varifrån motståndaren kan bekämpas med eld. Motståndaren kan då hindras att samlas i större enheter, förbereda försvar, anfalla eller förena sig med andra styrkor i närheten.

Det är betydelsefullt att anfallsförberedelser döljs. Exempel på sådana åtgärder är radiotystnad, maskering, samling under kortast möjliga tid före anfallet samt vilseledande åtgärder.

Anfallsmanövrar

Anfall kan genomföras för att uppnå olika syften. Genom anfallsmanövrar ges chefen möjlighet att välja olika tillvägagångssätt för att uppnå olika syften. I regel kombineras ett flertal manövrar för att genomföra ett anfall.

Frontanfall

Frontanfall syftar till att angripa en motståndare med lågt stridsvärde, att söka eller bibehålla stridskontakt, att hitta luckor i motståndarens försvar eller vid renkonterstrid där hastighet och enkelhet är nödvändigt för att bibehålla initiativet. Stor eldkraft behöver kunna utvecklas då anfallet träffar motståndaren där denne är förberedd på strid. Chefen kan avdela del för frontanfall i syfte att binda en motståndare, när andra delar av förbandet genomför omfattning eller kringgång.

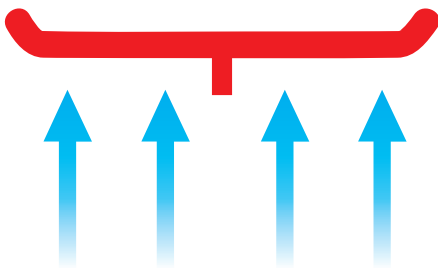

Illustration 11. Exempel på frontanfall.

Flankanfall

Flankanfall syftar till att angripa en motståndare där vi undviker den försvarande styrkans kraftsamlingsriktning. Flankanfall träffar istället motståndarens sida, där hans eldförberedelser och möjligheter att ta upp strid är begränsade. Flankanfall kräver goda underrättelser men har goda möjligheter att överraska en motståndare.

Illustration 12. Exempel på flankanfall.

Rygganfall

Rygganfall syftar till att angripa motståndaren där hans eldförberedelser och möjlighet att ta upp strid är som minst. Rygganfall kan användas efter kringgång, omfattning eller infiltration.

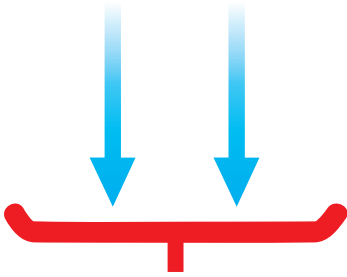

Illustration 13. Exempel på rygganfall.

Omfattning

Omfattning syftar till att undvika motståndarens förberedda försvar och istället bekämpa denne från ett för oss gynnsammare läge. Omfattning har goda möjligheter att överraska en motståndare om den genomförs utan att motståndaren kan observera manövern. Den kan genomföras när det är möjligt att undvika den försvarande styrkans kraftsamlingsriktning. Då träffar omfattningen istället motståndarens sida eller rygg, där hans eldförberedelser och möjligheter att ta upp strid är begränsade. Omfattning kan även genomföras som en dubbel omfattning för att innesluta motståndaren och hota från flera riktningar.

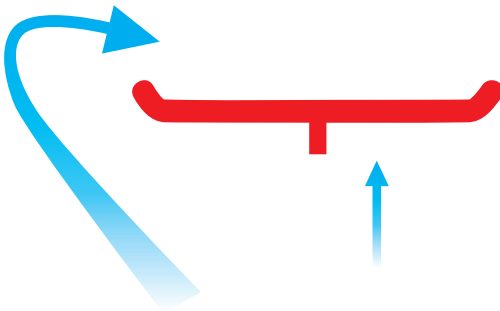

Illustration 14. Exempel på omfattning.

Genom att omfatta och ta nyckelterräng för motståndaren i anslutning till hans gruppering kan motståndaren tvingas att parera och lämna förberedda ställningar för att möta det nya hotet. Därigenom kan styrkeförhållandena väga över till vår fördel och den försvarade terrängen kan tas och eller motståndaren nedkämpas.

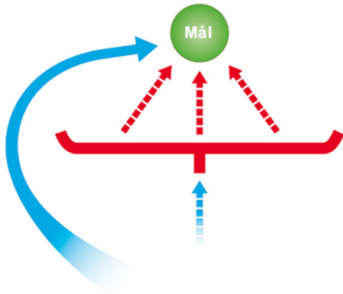

Illustration 15. Exempel på omfattning som tvingar motståndaren att lämna förberedda ställningar.

Kringgång

Kringgång syftar till att undvika stridskontakt med motståndarens huvudstyrka för att ta nyckelterräng eller avgörande anfallsmål på djupet av motståndarens gruppering. Mindre del kan avdelas att binda motståndaren och därmed begränsa hans möjlighet att påverka kringgången.

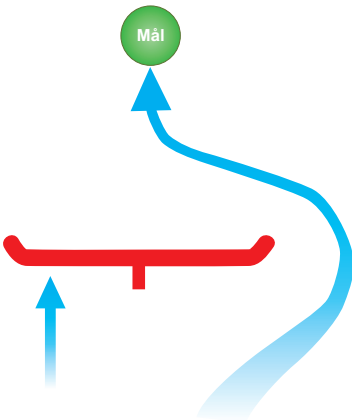

Illustration 16. Exempel på kringgång.

Genombrott

Genombrott syftar till att kraftsamlat bryta igenom motståndarens försvar. Genombrott kan nyttjas när omfattning eller kringgång inte är möjligt att genomföra. För att åstadkomma ett genombrott, behöver den anfallande styrkan i regel kraftsamla anfallet till en begränsad bredd och helst mot en svag del i motståndarens gruppering. Vid ett genombrottsanfall kraftsamlas inledningsvis eld och förband för att bryta försvaret. Därefter försvaras det skapade genombrottet för att med nya förband kunna fullfölja anfallet in på djupet av motståndarens gruppering eller mot hans flanker och rygg.

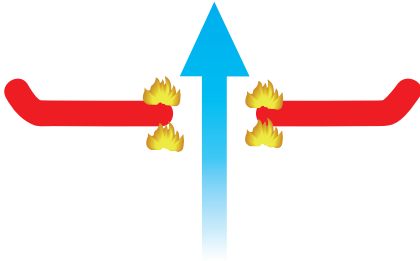

Illustration 17. Exempel på genombrott.

Exploatering

Exploatering syftar till att utnyttja ett gynnsamt läge, till exempel efter ett genombrott eller kringgång för att bekämpa motståndarens bakre delar såsom ledning, understöd och underhåll eller för att ta nyckelterräng på djupet. Exploateringen utförs normalt av annat förband än det som utfört genombrottsmanövern.

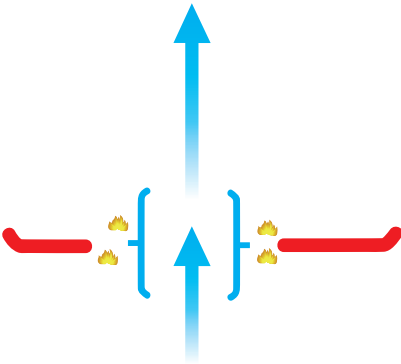

Illustration 18. Exempel på exploatering.

Infiltration

Infiltration syftar till att oupptäckt manövrera genom och förbi motståndarens försvar in på djupet för att anfälla svagt försvarade grupperingar eller starkare försvar från oväntat håll, för att ta och försvara nyckelterräng i syfte att understödja kraftsamlingsriktningen, för att hitta luckor i motståndarens försvar, för att störa verksamhet på djupet av motståndarens gruppering eller för att nedkämpa funktionsförband.

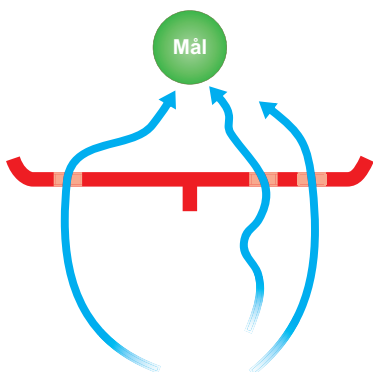

Illustration 19. Exempel på infiltration.

Anfall i bebyggelse

Anfall i bebyggelse genomförs bland annat för att ta platser för egna förbands styrketillväxt, kunna nyttja viktiga resurser, öppna förbindelser, slå en motståndare eller hindra motståndarens verksamheter. Det är mycket tids- och resurskrävande att slå en försvarsgrupperad motståndare i bebyggelse. Om anfallet genomförs överraskande och snabbt kan goda möjligheter uppstå för tidig framgång, även med mindre styrkor. Motståndaren kan då hindras att förbereda försvar eller att använda vissa delar av staden. Först gripbara förband ges i uppgift att ta områden som är viktiga för den fortsatta striden.

Förbanden ges anfällsmål långt in på djupet. Om möjligt ska förbanden gå direkt mot slutmålen. Obebyggda eller glest bebyggda stråk utnyttjas om möjligt för framryckning. Motstånd längs framryckningsvägar ska kringgå för att tidigt nå anfällsmålen på djupet. Förband som inte kan kringgå ska snabbt kunna dras ur och kraftsamlas i andra riktningar där vi har framgång.

Strid i stadsmiljö kan komma att innebära att hus, cisterner eller industrier raseras. Detta kan medföra omfattande bränder, rökutveckling och utsläpp av giftiga kemikalier med åtföljande risker och skador för civilbefolkningen samt egna förband. Hänsyn måste alltid tas till den civila befolkningen. Samverkan med den civila ledningen ska, så långt som möjligt, säkerställa skydd av befolkningen och dess försörjning, alarmering, utrymning, undsättning, sjukvårdstjänst samt vägvisning.

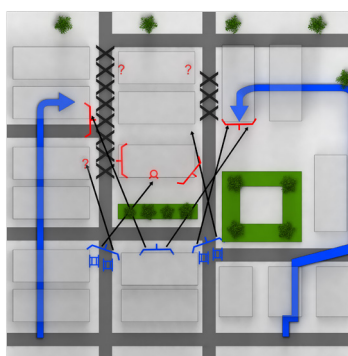
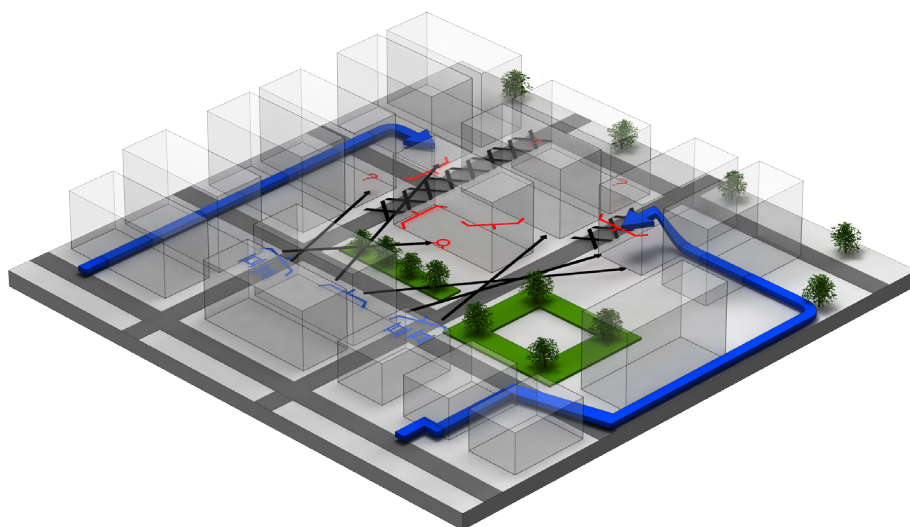

Illustration 20. Anfall med dubbel omfattning i bebyggelse.

7.2 Försvar

Försvar genomförs främst i syfte att hindra en motståndare att nyttja eller säkerställa att våra förband kan nyttja viss terräng eller anläggning.

Försvar kan även syfta till att binda en motståndare så att denne blir gripbar för anfall från annan riktning eller hindras ingripa mot viktig egen verksamhet på annan plats. Försvarsuppgift till förbandschefen måste klart ange hur länge, i vilket syfte och under vilka omständigheter som försvaret ska upprätthållas. Försvar innebär i regel en hög ambitionsnivå i striden. Försvar skall kunna fortsätta även då motståndaren passerat förbi förbandets gruppering.

Försvaret genomförs med eld från stridsställningar och motståndsnästen, indirekt bekämpning och med stöd av fältarbeten.

Försvaret organiseras som ett sammanhängande system av stridsställningar, motståndsområden eller motståndslinjer där mellanliggande områden övervakas. En motståndslinje består av stridsställningar eller motståndsnästen grupperade så att de skapar sammanhängande eldsystem främst i sida, medan ett motståndsområde består av stridsställningar eller motståndsnästen med i huvudsak sammanhängande eldsystem i sida och djup.

Försvaret genomförs med så stort djup som möjligt. Syftet är att styra motståndaren så att hans flanker kan angripas med egna reserver som genomför motanfall och att få motståndaren att förbruka sina resurser. Ett stort djup i försvaret begränsar därmed motståndarens förmåga till både genombrott och exploatering. Möjligheter till djupförsvaret ökar med större förband.

Strävan är att gruppera i terräng som ger skydd och skyl eller i bebyggelse. Genom att ta tillvara på de goda förutsättningar som bebyggelse ger, kan anfall från en överlägsen motståndare försvåras eller avväjas. Genom att nyttja bebyggelse – i kombination med maskeringsarbeten, mineringsarbeten och skenåtgärder – kan förbanden stå emot en numerärt överlägsen motståndare.

Försvarsstriden ska föras så rörligt och aktivt som uppgiften och omständigheterna tillåter. Inom ramen för försvarsuppgiften förbereds anfall med delar av förbanden. Anfall genomförs för att kraftsamla elden, stoppa eventuella genombrott, tillfoga motståndaren förluster eller återta terräng. Anfall genomförs även för att underlätta urdragningsarbeten av försvarsgrupperade förband.

Om egen skyddsnivå är låg och bebyggelse inte kan användas, löses uppgiften genom försvar av stridsställningar under begränsad tid samt genom ett rörligt uppträdande mellan olika stridsställningar.

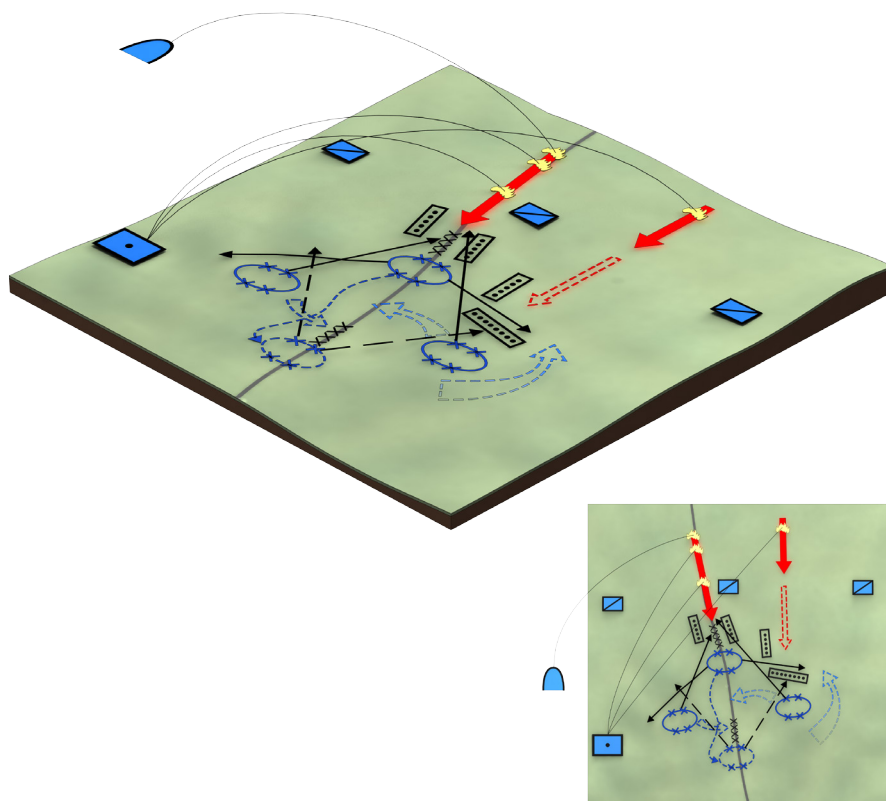

Illustration 21. Försvar förs på ett rörligt och aktivt sätt.

Försvar kan genomföras med två skilda syften: motståndarfokuserat eller egenfokuserat.

Motståndarfokuserat försvar syftar till att förvägra motståndaren tillgång till viss terräng eller anläggning. Objektet som försvaras är då mer avgörande för motståndarens framgång än för lösandet av vår egen uppgift. Situationen medger att striden förs relativt nära objektet då uppgiften löses så länge inte motståndaren har handlingsfrihet vid objektet. Objektet får påverkas av motståndaren och de skyddsåtgärder som vidtas fokuserar till de försvarande förbandens förmåga.

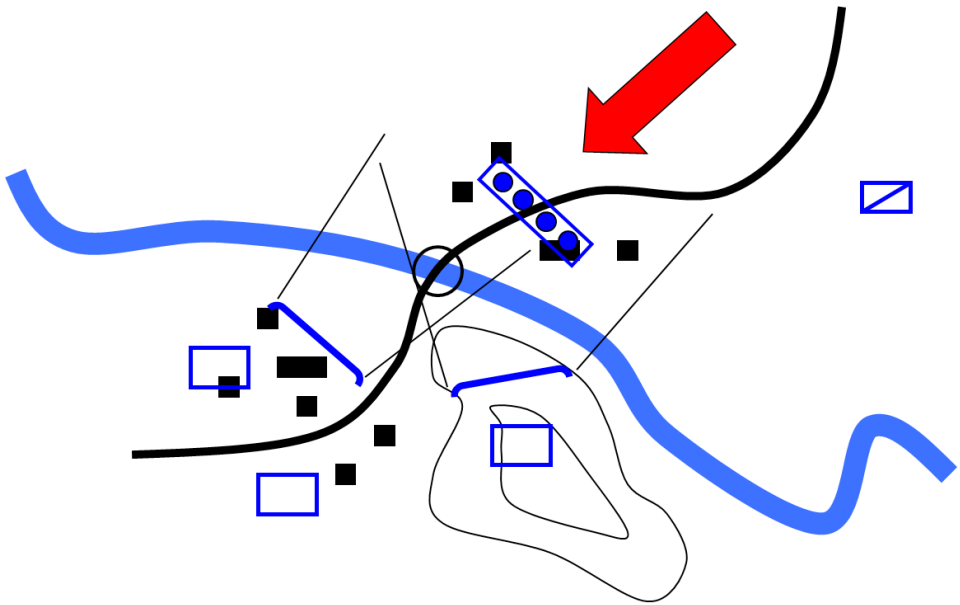

Illustration 22. Exempel på motståndarfokuserat försvar. En bro försvaras för att motståndaren skall förvägras möjlighet att ta sig över vattendraget. Egna förband grupperas på den hitre sidan av vattendraget och det gör inget om bron skadas under striden.

Egenfokuserat försvar syftar till att säkerställa egen tillgång till viss terräng eller anläggning. Objektet som försvaras är då avgörande för vår egen framgång och handlingsfrihet. I det egenfokuserade försvaret genomförs åtgärder för att objektet i sig skall skyddas från påverkan, vilket ofta kräver en bred ansats beroende på hotbilden. Skydd mot manövrerande förband åstadkoms genom att egna förband grupperas relativt långt bortom objektet för att bibehålla handlingsfrihet vid objektet. Motanfall kan genomföras på djupet bland annat för att begränsa motståndarens förmåga att med indirekt bekämpning påverka objektet.

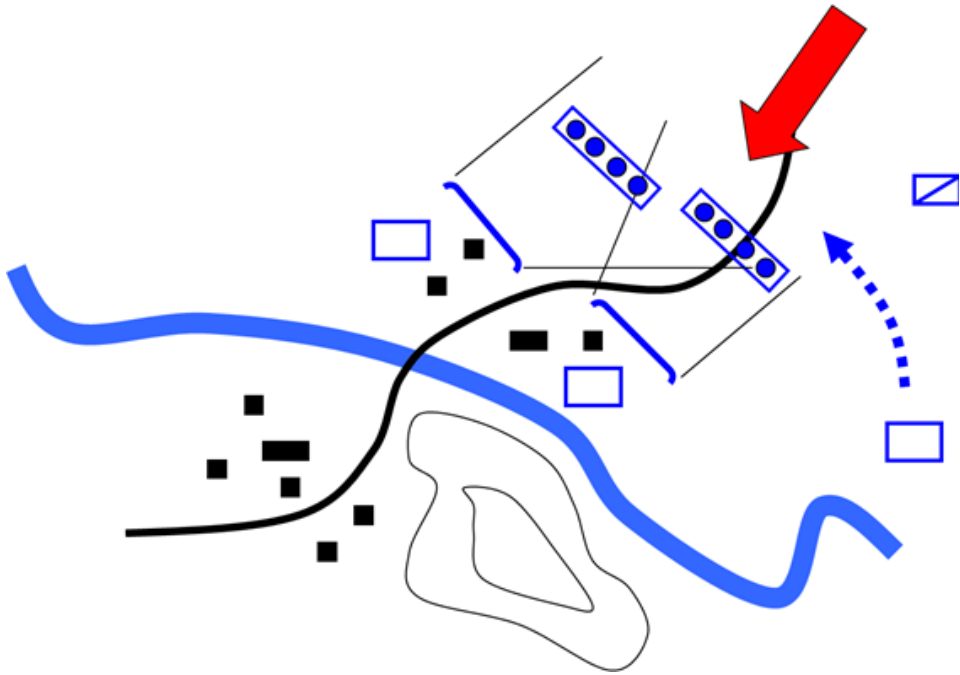

Illustration 23. Exempel på egenfokuserat försvar. I exemplet försvaras bron för att möjliggöra egen rörlighet över vattendraget. Egna förband måste då grupperas på båda sidorna av vattendraget och med ett väl tilltaget djup då bron inte får påverkas under striden.

Försvar i bebyggelse

Förbandschef samverkar med berörda myndigheter på plats avseende civilläget i syfte att så långt det är möjligt säkerställa skydd av befolkningen och dess försörjning, alarmering, utrymning, undsättning, sjukvårdstjänst och vägvisning. Vidare klarläggs om det finns anläggningar som vid brand eller annan skada kan ge upphov till giftiga gaser eller utsläpp. Utrymning övervägs när så är möjligt tillsammans med företrädare för civila myndigheter. Ömsesidigt behov av information och understöd klarläggs. Folkrättsliga aspekter och ett gendernperspektiv beaktas. Brandrisk och brandbekämpning klarläggs. Stridsställningar och motståndsnästen grupperas om möjligt så att sammanhängande eldsystem i sida och djup åstadkoms. Stridsställningar förbereds även för att förtäta och fördjupa försvaret i hotade riktningar. Striden förs rörligt och aktivt med stöd av fältarbeten och indirekt bekämpning. Stridsställningar väljs i första hand i källare till hus av sten eller betong. Skyddet förstärks efterhand. Förtrupp med elddare grupperas långt fram för att under lång tid kunna störa motståndaren på djupet.

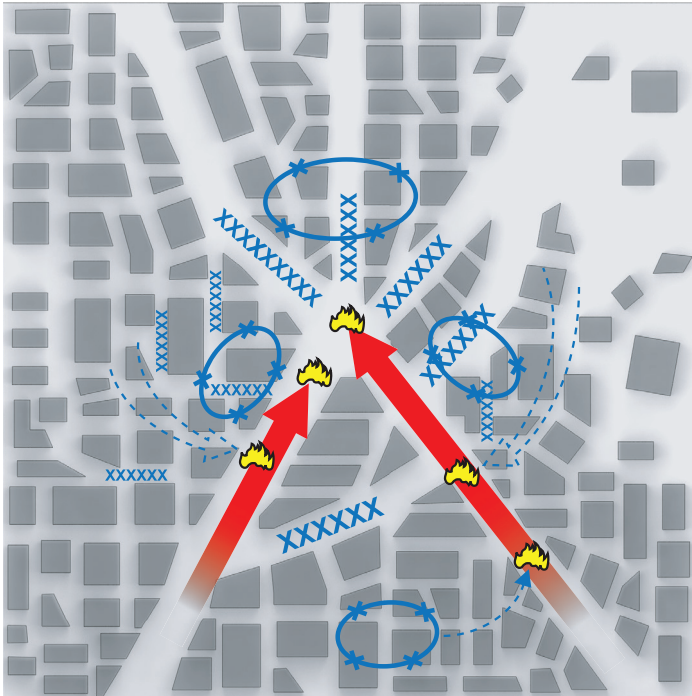

Illustration 24. Motståndarfokuserat försvar i bebyggelse.

7.3 Fördröjningsstrid

Fördröjningsstrid genomförs främst i syfte att vinna tid för egna åtgärder. Fördröjningsstrid kan även syfta till att tillfoga motståndaren förluster eller att begränsa hans utbredning.

Fördröjningsstrid genomförs med en kombination av anfall och försvar samt med stöd av fördröjande fältarbeten och indirekt eld. Strävan är att föra striden över hela fördröjningsområdets djup. Fördröjningsuppgift måste klart ange hur länge motståndaren ska fördröjas och hur stora enheter som tillåts passera området.

Då chefen överväger hur anfall och försvar ska kombineras med fältarbeten och indirekt bekämpning, görs detta med hänsyn till när uppgiften ska påbörjas, under hur lång tid uppgiften ska lösas, terrängens karaktär, förbandens sammansättning och stridsvärde, förberedelsetid samt möjligheter till fördröjande fältarbeten. Platser eller områden, som är av stor betydelse för vår handlingsfrihet, försvaras tidigt.

Fördröjande fältarbeten kan ge stor effekt om de försvaras. Även begränsade försvar – kombinerade med fördröjande fältarbeten – kan ge stor fördröjningseffekt. Samordning av verkan från indirekt eld, eget flyg samt fördröjande fältarbeten skapar

möjlighet att tillfoga motståndaren förluster och begränsa hans framryckningshastighet. Förbanden för indirekt eld grupperas så att angriparen kan påverkas inom hela fördröjningsdjupet.

Fördröjningsstriden kan inledas med anfall för att vi ska få tid till att utföra fördröjande fältarbeten. Chefen måste därför noga överväga var fältarbetsresurserna ska sättas in inom fördröjningsområdet.

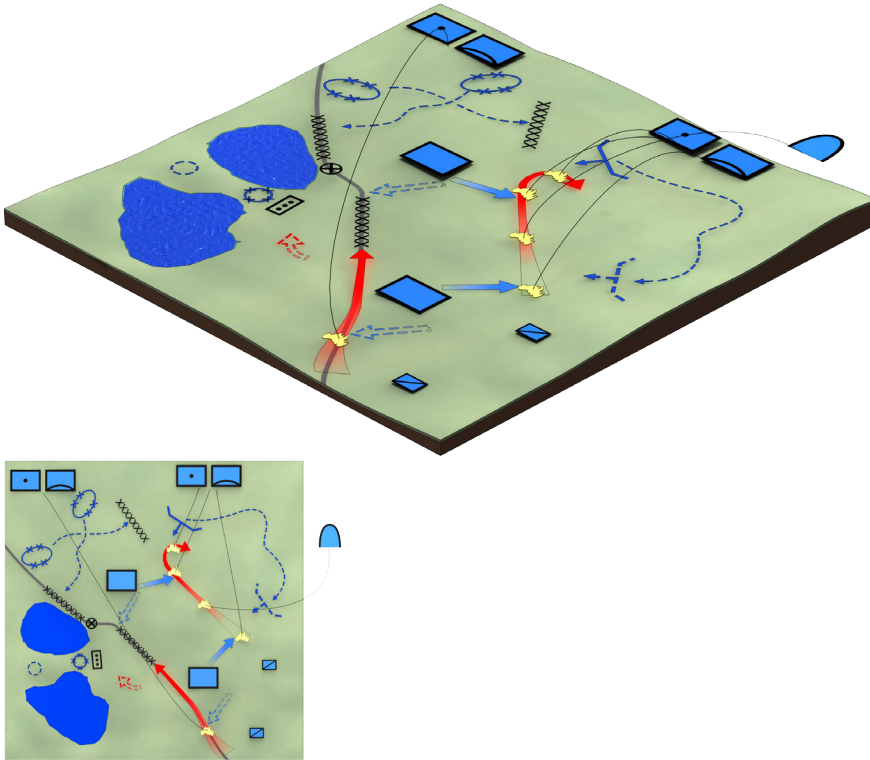

Illustration 25. Fördröjningsstrid över hela fördröjningsområdets djup.

Fördröjningsstrid ställer stora krav på ledning och underrättelser. Ledning av de moment i striden som kräver hög grad av samordning prioriteras, till exempel urdragning och anfallsrörelser.

Anfall genomförs för att tillfoga motståndaren förluster samt för att underlätta urdragning av förband. Risken för vådabekämpning måste beaktas, exempelvis vid urdragning.

Ytövervakning ordnas så att motståndarens försök till kringgång upptäcks. Genom att målmedvetet bekämpa motståndarens underrättelse- och rekognoseringsförband

minskas hans beslutsunderlag och framryckningshastighet. Uppgiften skall kunna lösas även om motståndaren genomför omfattning eller med kringgångsförband framrycker in på djupet av och genom våra förband.

Sensorer på djupet samt kvarlämnade och innästlade förband genomför strid och underrättelseinhämtning under erforderlig tid. De understöds om möjligt av indirekt eld.

Fördröjningsstrid kräver att det egna stridsvärdet bevaras för att möjliggöra uthållighet över tiden så att uppgiften kan lösas.

Fördröjningsstrid kan även genomföras då stridsvärdet är för lågt för anfall eller försvar.

I situationer där tillräckliga resurser för fältarbeten saknas och egna förband inte kan täcka tillräcklig yta kan fördröjningsstrid genomföras genom anfall.

Fördröjningsstrid kan genomföras med syfte att vinna tid, tillfoga motståndaren förluster eller begränsa motståndarens utbredning.

Tidsfokuserad fördröjning syftar till att vinna tid och därmed skapa förutsättningar för egna verksamheter. Vid tidsfokuserad fördröjning påverkas motståndaren så tidigt som möjligt och strid genomförs över hela ytan kontinuerligt intill uppgiften är löst, vilket innebär att byta terräng mot tid. Handlingsfrihet i form av reserver bibehålls för att kunna genomföra anfall och möta oväntade händelseutvecklingar. Kraftsamlingsriktning utgörs av fördröjande åtgärder både vad gäller förbandens verksamhet och nyttjande av fältarbetsresurser.

Förlustfokuserad fördröjning syftar till att reducera motståndarens styrka genom att denne tillfogas förluster. Förlustfokuserad fördröjning kan användas för att reducera motståndarens anfallskraft när styrkeförhållandena inte medger stridssättet anfall. Inom ramen för förlustfokuserad fördröjning utgör planerade motanfall kraftsamlingsriktning och genomförs mot områden där motståndaren är sårbar. Förband som kontinuerligt påverkar motståndaren i området respektive försvarar på eget djup utgör endast mindre del av förbandet. Motståndaren tillåts framrycka intill ett relativt stort djup för att göras gripbar för kraftsamlingsriktningen. Fältarbeten fokuseras till anfallets rörlighet och till bakre försvaret och dess överlevnad.

Utbredningsfokuserad fördröjning kan användas för att begränsa motståndarens utbredning och styra motståndaren till områden som reducerar hans handlingsfrihet. Vi försvarar nyckelterräng som tvingar motståndaren att göra val som minskar hans handlingsfrihet. Försvaret måste genomföras med hög ambition så att motståndaren tvingas välja annan väg. Samtidigt, inom ramen för vilseledning, skall motståndaren

ledas till uppfattningen att denne har framgång där vi vill att denne skall nå framgång. Motståndaren styrs därmed i önskad riktning, vilket kan ske redan tidigt i området. Nyckelterräng för egen handlingsfrihet försvaras också. Motståndaren påverkas kraftigt först när anfallsriktningen är fastställd och när striden kan stödjas av terrängens begränsade valmöjligheter. När huvudstriden väl inletts ska den föras över ytan så att motståndarens byte av kraftsamlingsriktning försvåras. Fältarbeten stödjer denna manöver främst genom att säkerställa överlevnad vid försvaret av nyckelterräng.

Fördröjningsstrid i bebyggelse

Bebyggelse är på grund av sin karaktär lämplig för fördröjningsstrid. Det är relativt lätt att styra motståndaren då denne redan från början kanaliseras till ett begränsat antal framryckningsvägar som med enkla medel kan blockeras. Då motståndaren troligtvis strävar efter att kringgå de hinder som står i hans väg krävs att våra åtgärder möjliggör att motståndarens framryckning styrs på det sätt som vi önskar. Ständig påverkan av motståndaren i denna typ av kanalisering terräng sänker framryckningshastigheten och anfallskraften kommer att avta. Terrängen medger att våra förband kan verka med små enheter och ändå uppnå en hög effekt vilket underlättar ett kontinuerligt agerande med liten risktagning.

Stor hänsyn måste tas till den civila befolkningen. Om möjligt skall motståndaren engageras där påverkan av den civila befolkningen, direkt eller indirekt, minimeras. Detta kan innebära att terräng med många civila försvaras för att motståndaren skall tvingas till områden där den civila påverkan blir lägre. Det är i dessa områden anfall helst skall genomföras.

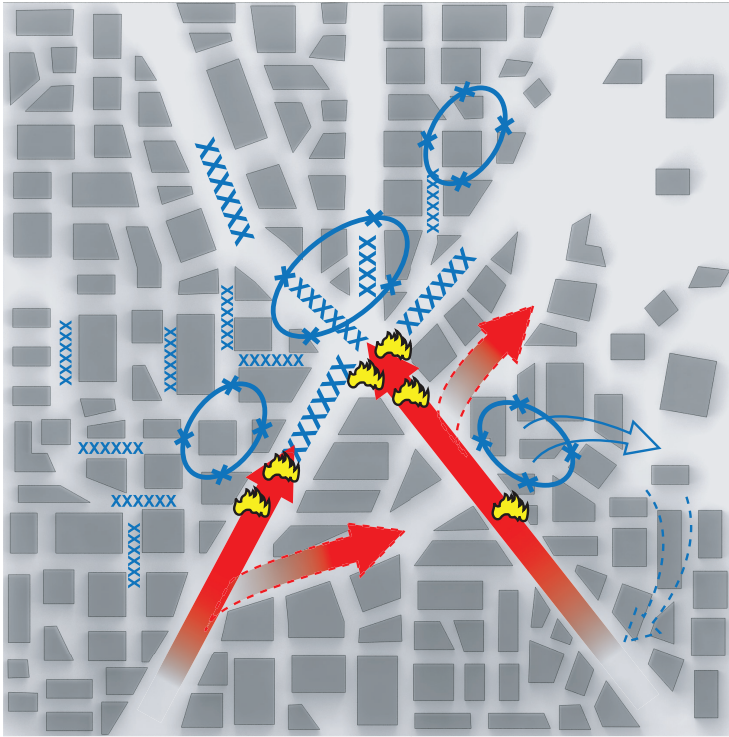

Illustration 26. Utbredningsfokuserad fördröjning i bebyggelse där motståndaren aktivt styrs mot områden som minskar risken för civila förluster.

7.4 Avväjningsstrid

Avväjningsstrid genomförs främst i syfte att under längre tid hindra en motståndare att framrycka över en viss linje, att genomföra luftlandsättning eller att ta ett landstigningsområde.

Avväjningsstrid mot en på marken framryckande motståndare genomförs med fördröjningsstrid, anfall och försvar. Avväjningsstrid mot luftlandsättning och landstigning genomförs främst med anfall och försvar.

Avväjningsstrid mot en på marken framryckande motståndare genomförs i regel av brigad eller högre förband eftersom stridsättet kräver förband som fördröjer, försvarar och genomför anfall. Avväjningsstrid mot luftlandsättning och landstigning kan genomföras av bataljon. Området för avväjningsstriden anpassas till tillgängliga förband.

Avväjningsstrid innebär en hög ambition i striden och i uppgiftställningen bör ingå när stridssättet ändras till strid med lägre ambition i syfte att bevara handlingsfriheten. Avväjningsstrid kräver omfattande förberedelser främst avseende fältarbeten.

Inom det tilldelade området ska områdesansvar säkerställas. Striden ska kunna föras under längre tid. Förbanden utgångsgrupperas så att gynnsamma förutsättningar skapas för skydd och för stridens förande på sikt. Striden ska föras rörligt och aktivt med stöd av indirekt eld och fältarbeten. Terräng som är av avgörande betydelse för striden försvaras till det yttersta.

Avväjningsstrid mot en på marken framryckande motståndare

Avväjningsstrid mot en på marken framryckande motståndare ska kunna föras under lång tid. Avväjningsstrid mot en på marken framryckande motståndare kräver omfattande förberedelser. Detta innefattar bland annat fältarbeten för överlevnad, fördröjande fältarbeten och förövning.

Motståndarens framträngande skall så länge som möjligt fördröjas. Striden tas upp tidigt och hela områdets djup utnyttjas. Motståndarens anfallskraft och handlingsfrihet minskas och denne kan då göras gripbar och tillfogas förluster och vi kan vinna tid till förberedelser, främst i form av fältarbeten på djupet av området. Anfall genomförs inledningsvis främst mot motståndarens flanker och i regel på stor bredd. Tillfällen att efter hand slå motståndarens förband tas tillvara.

Inom området där motståndaren slutligt skall hejdas – avväjningsområdet – genomförs striden med anfall och försvar och med stöd av indirekt eld och omfattande fältarbeten för överlevnad och fördröjande fältarbeten. Bedöms motståndaren i detta läge ha tillfogats allvarliga förluster och läget i övrigt är gynnsamt genomförs anfall i syfte att slå motståndaren.

I småbruten och betäckt terräng avdelas huvuddelen av fältarbetsresurserna och anfallsförbanden inledningsvis inom fördröjningsområdet. Övriga förband förbereder försvar i avväjningsområdet samt anfall i anslutning till detta.

I omväxlande öppen och småbruten terräng fördröjs motståndaren främst genom indirekt eld och eld från långräckviddiga pansarvärnsvapen. Naturliga hinder som höjder, vattendrag, myrmark och bebyggelse nyttjas och kompletteras med mineringar.

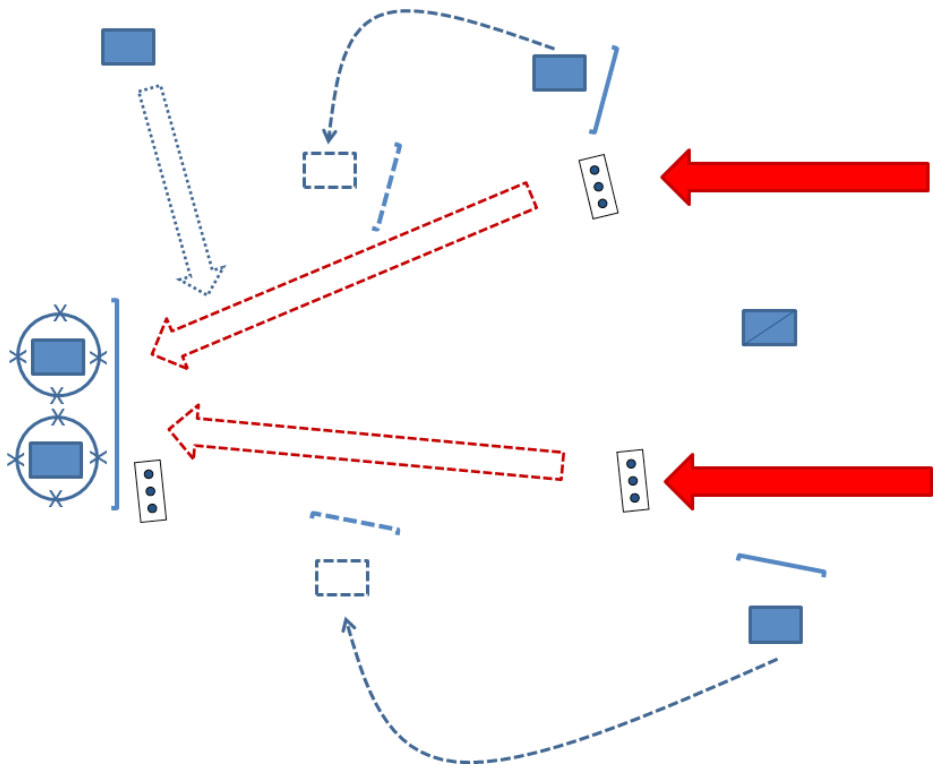

Illustration 27. Avväjningsstrid mot en på marken framryckande motståndare genomförs som en kombination av fördröjningsstrid, försvar och anfall. Inledningsvis fördröjs motståndaren i ett främre fördröjningsområde. Därefter hejdas motståndaren i ett bakre avväjningsområde av försvarande förband. Om gynnsamma situationer uppstår genomförs motanfall framför försvaret.

Avväjningsstrid mot luftlandsättning

Vid avväjningsstrid mot luftlandsättning grupperas våra förband, så att vi tvingar motståndaren att luftlandsätta i terräng som är mindre gynnsam för detta eller på större avstånd från viktiga områden. Våra förband grupperar spritt i området. Stridsställningar försvaras vid möjliga luftlandsättningsfält och luftlandsättningsplatser. Motståndaren skall förhindras att ta eller utnyttja landsättningsområdet.

Under luftlandsättnings tidiga skede skall strävan vara att tillfoga motståndaren sådana förluster att luftlandsättningen misslyckas. När luftlandsättning har skett ska de egna förbanden snarast samlas till de platser där motståndaren luftlandsatt genom förberedda anfall i syfte att nedkämpa motståndaren innan denne samlats och organiserat sig och därigenom uppnått ett högt stridsvärde.

Striden genomförs främst med anfall och försvar samt med understöd av luftvärn och indirekt bekämpning. Terräng varifrån eld kan ledas och avges mot bedömt viktiga

luftlandsättningsområden samt terräng för egen rörlighet försvaras. Området i övrigt bevakas. I avgörande situationer måste kravet på verkan sättas före kravet på skydd.

Då motståndaren väljer att genomföra en luftlandsättning så kommer han att försöka skapa en grad av luftoperativ kontroll som innebär att vårt jaktflyg inte kommer att kunna påverka luftfarkosterna under deras anflygning, landsättning eller återflygning på ett avgörande sätt. Motståndaren kommer att understödja luftlandsättningen med förbekämpning av våra förband med fokus på våra luftvärnsförband. I den korridor som motståndaren väljer att anflyga i kommer motståndaren före och under anflygningen att försöka påverka våra luftvärnsförband så de inte kan använda sina sensorer och därmed hindra att vi kan påverka luftlandsättningen.

I de området där motståndaren avser att genomföra luftlandsättningen kommer han genomföra en omfattande förbekämpning och understödja det luftlandsatta förbandet minst intill dess att det är samlat och stridsberett. De förmågor som vår motståndare kommer att avdela för att understödja luftlandsättningen kan bestå av jaktflyg, attackflyg, spaningsflyg, telekrigsinsatser, anfall mot radarstationer och luftvärn, attackhelikoptrar, ballistiska missiler samt UAV-företag.

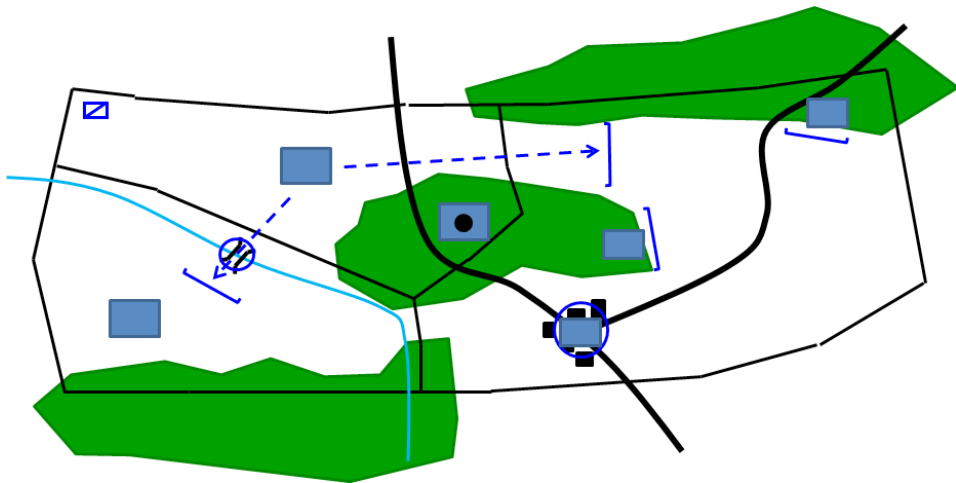

Illustration 28. Avvärjningsstrid mot luftlandsättning. Förbanden grupperas utspritt. Nyckelterräng för egen rörlighet försvaras. Eld skall kunna kraftsamlas mot luftlandsättningsområden.

Avvärjningsstrid mot landstigning

Vid avvärjningsstrid mot landstigning ska vi förhindra motståndaren att genom landstigning och luftlandsättning ta landstigningsområden. Strävan ska vara att utnyttja motståndarens svårigheter vid luftlandsättning och landstigning och på så sätt avvärja ett anfall i ett tidigt skede.

Motståndaren förhindras att genom luftlandsättning ta hamnar, inseglingleder, flygfält och landstigningsområden samt terräng som är avgörande för att vi ska kunna genomföra striden mot en landstigande motståndare. Lyckas motståndaren luftland-sätta genomförs anfall för att slå motståndaren eller delar av hans förband. Fortsatt luftlandsättning hindras om möjligt.

Motståndaren förhindras landstiga genom att hamnar, inseglingleder och lämpliga landstigningsområden försvaras samt genom att tidigt anfalla och slå landstigande motståndare innan denne hunnit föra iland större förband.

Lyckas motståndaren landstiga och ta ett landstigningsområde ska hans fortsatta utbredning fördröjas. Hamnar, inseglingleder, flygfält och dominerande terräng försvaras. Genom att försvåra för motståndaren att ostört nyttja, utvidga och förena tagna landstigningsområden och genom att binda eller slå luftlandsättningar skapas ett gynnsamt läge för tillkommande förband att slå motståndaren.

8 Stabiliserande metoder

8.1 Inledning

Stabiliserande metoder är ett komplement till stridssätten och beskriver sätt att lösa uppgifter utan strid. Stabiliserande metoder kan tillämpas parallellt med stridssätten. Stabiliserande metoder används främst vid operationer utanför Sverige. Kapitlet Stabiliserande metoder bygger på Nato:s “Tactical stability tasks” och “Tactical stability activities”.

Våra förband uppträder ofta i en multinationell operationsmiljö där civila och militära medel måste kombineras och integreras för att lösa konflikten. Våra förbands roll är då främst att skapa en tillräckligt säker situation, så att företrädare för de civila insatserna kan verka i konfliktområdet med acceptabel risktagning. Militära operationer kan innehålla aktiviteter som är underordnade och stödjer civila åtgärder. För att kunna verka i den typen av insatser behöver våra förband tillämpa ett antal stabiliserande metoder. Underrättelser får en särskilt viktig roll vid genomförandet av stabiliserande metoder då operationsmiljön är mer komplex vid operationer utanför Sverige.

Stabiliserande metoder används främst vid markoperationer med stabiliserande inriktning. Stabiliserande metoder kan vara en förutsättning för att kunna uppnå markoperativ kontroll. Stabiliserande metoder understödjer den inhemska legitima säkerhetsstrukturen om en sådan finns. Vid en fredsframtvängande insats med en hög grad av våldsanvändning används stabiliserande metoder för att kontrollera erövrade områden, begränsa kriminalitet och plundring samt möjliggöra humanitära insatser. Stabiliserande metoder ska alltid planeras och genomföras med ett genderperspektiv för att säkerställa högsta effekt.

De stabiliserande metoderna är

- övervakningsoperation,
- sökoperation,
- eskort av konvojer,
- insats mot folkmassa,
- observation av områden eller platser,
- skydd av objekt, person eller verksamhet,
- etablering av skyddade områden,
- evakuering,
- separation av parter,
- stöd till polis samt
- utbildning.

8.2 Markoperation med stabiliserande inriktning

Stabiliserande metoder används inom ramen för en markoperation med stabiliserande inriktning. Då konflikters karaktär och miljö skiljer sig åt kan syftet med en stabiliserande inriktning variera mellan att vara säkerhetsskapande, reformerande eller stöd-
jande.

Säkerhetsskapande stabilisering

Genom att etablera och bevara säkerhet möjliggörs för civilbefolkningen att kunna utföra normala samhällsverksamheter samt för aktörer att kunna verka inom ramen för en allomfattande ansats. Det blir också möjligt att återuppbygga infrastruktur men också till exempel rättsväsendet vilket möjliggör en långsiktig utveckling i insatsområdet. Etablering av säkerhet följer normalt tidigt efter att större offensiva markoperationer genomförts. Om möjligt bär lokala säkerhetsstyrkor eller polis ansvar för säkerhetssituationen och våra militära förband skall då kunna stödja dem. Om en väpnad konflikt pågår eller om de lokala styrkorna inte kan etablera en säker situation måste våra förband så tidigt som möjligt försöka få kontroll över situationen och etablera säkerhet i området. Förband skall grupperas där de bäst kan vidta åtgärder och kontrollera säkerhetsläget. Det är avgörande att bevara handlingsfriheten med förband som kan agera snabbt mot alla typer av hot. Generellt kan säkerhetsetablering sägas kräva stora resurser i form av förband. Strävan skall alltid vara att efterhand lämna över ansvaret för att etablera och bibehålla säkerhet till lokala säkerhetsstyrkor.

Reformerande stabilisering

En nyckelfaktor för att skapa långsiktig stabilitet och att utveckla en nation är att reformera de befintliga delarna i nationens säkerhetssektor. Genom att avväpna, demobilisera och reintegrera aktörer i form av före detta stridande parter, säkerhetsstyrkor, miliser och illegala väpnade grupper skapas och behålls stabiliteten i ett område. Våra förband kan spela en viktig roll i den inledande processen där dessa säkerhetsaktörer avväpnas, demobiliseras, och reintegreras in i samhället som civila eller in i en ny försvars- eller säkerhetsstruktur. Denna process genomförs inom ramen för en överordnad fredsöverenskommelse och politiska mandat. I en omvandling av säkerhetsstrukturen i ett konfliktområde spelar skapandet av en framtida säkerhetsstyrka en viktig roll. Den kan till exempel vara en ny legitim regerings officiella väpnade styrka som ersätter de stridande parternas egna styrkor. Våra militära förband kan stödja hela eller delar av denna process.

Stödjande stabilisering

Strävan är att andra aktörer än de militära har ansvaret för rekonstruktion av nödvändiga funktioner i operationsområdet. Våra förband kommer då att inta en stödande roll. På förbandsnivå kan våra förband ta ett ansvar för vissa samhällsfunktioner då

det kan ge positiva effekter avseende stöd från civilbefolkningen. För att kunna identifiera behov och åtgärder som kan ge stora effekter är civilmilitär samverkan (CIMIC) av stor vikt för att etablera kontakt och informationsutbyte med exempelvis lokala myndighetsrepresentanter. Åtgärderna får dock inte skapa en beroendesituation mellan lokalbefolkningen och våra militära förband. Exempel på funktioner som behöver fungera är infrastruktur såsom telekommunikationer, vägar, järnvägar, hamnar, flygfält, vattenförsörjning samt energiförsörjning. Under de inledande skedena av en insats kan militära förband även få ansvar för att reorganisera vissa samhällsfunktioner i ett område. Detta kan innefatta att stödja genomförandet av val men också att stödja den lokala administrationen innan andra aktörer kan ta över detta ansvar. Denna typ av verksamhet är viktig då den möjliggör för civilbefolkningen att återskapa ett normalt liv men kan också skapa en positiv bild av vår verksamhet. Användandet av ett genderperspektiv visar att vi tar hänsyn och på bästa sätt bistår alla i lokalbefolkningen oavsett kön, ålder eller etnisk tillhörighet. Detta bidrar ytterligare till en positiv bild av vår verksamhet.

8.3 Kompletterande principer

De traditionella principer för krigföring som framgår av kapitel 6 kan vid stabiliserande metoder kompletteras med följande principer:

Legitimitet

Våra handlingar måste följa krigets lagar och måste alltid uppfattas som motiverade och därmed legitima. En bristande legitimitet underminerar både verksamheten i operationen och det stöd som operationen behöver från opinionen och olika aktörer.

Återhållsamhet

Våra uppgifter skall lösas med fasthet och med den mängd insatser som krävs för att uppnå den aktuella målsättningen. Samtidigt måste vår verksamhet visa respekt för mänskliga värden och civilbefolkningen. Genom att följa de styrningar och begränsningar som föreligger samtidigt som man strävar efter återhållsamhet bibehålls legitimiteten.

Opartiskhet

Våra förband måste agera opartiskt när så krävs och agera enligt givna mandat. Om vi uppfattas som favoriserande eller fördomsfulla riskerar operationen att eskalera och förlora legitimitet.

Transparens

Vår uppgift och verksamhet måste kommuniceras tydligt gentemot alla inblandade parter, såväl internt som externt. Om vi misslyckas med att skapa en gemensam förståelse kan detta leda till misstro, misstänksamhet och eventuell fientlighet och aggression.

Trovärdighet

Den operation som genomförs och vår förmåga att lyckas måste upplevas som trovärdig av både eventuella motståndare, olika parter i en konflikt och samarbetspartners. Genom att tillräckliga resurser avdelas för lösandet av uppgifter och genom ett professionellt uppträdande inger vi den respekt som krävs för att våra insatser skall uppfattas som trovärdiga.

8.4 Stabiliserande metoder

Övervakningsoperation

Militära förband kan bidra till att bevara uppnådd stabilitet och säkerhet genom övervakning. Övervakning kan inriktas mot vissa geografiska områden eller viss militär verksamhet, till exempel övervakning av en separationszon eller övervakning av ett område. Det övergripande syftet med en övervakningsoperation är att bibehålla den markoperativa kontrollen i ett område.

Övervakningsoperationen genomförs för att påvisa närvaro och därigenom stabilisera situationen i området. När en övervakningsoperation genomförs och det finns en irreguljärt uppträdande motståndare är de främsta syftena att skydda civilbefolkningen och deras tillgångar samt möjliggöra för den civila administrationen och ekonomin att fungera. Genom närvaron normaliseras vardagslivet och därigenom begränsas civilbefolkningens stöd till motståndaren. Genom att använda ett genderperspektiv i övervakningsoperation ökar effektiviteten då man i lika stor utsträckning kan skydda olika grupper i civilbefolkningen beroende på kön, ålder, etnisk tillhörighet och funktionshinder.

Övervakningsoperationer innefattar ett stort mått av övervakning genom patrullering, fast spaning från observationsplatser samt fasta och rörliga vägspärrar.

Övervakningsoperationer kan även innefatta bevakning och skydd av objekt, områden eller personer. I vissa fall kan upprätthållande av utgångsförbud behöva genomföras. Inom operationsområdet kan åtgärder för att begränsa och kontrollera rörligheten för befolkningen eller flyktingar behöva vidtas. Nationsgränser övervakas och trafik över

gränsen kontrolleras för att begränsa motståndarens möjlighet till rörlighet och uthållighet.

Vid genomförandet av övervakningsoperationer grupperas förband i befästa främre operationsbaser (FOB) med gott skydd mot direkt och indirekt eld. Dessa baser grupperas i regel utanför eller i utkanten av bebyggelse för att minska risken för skador på civilbefolkningen. Baserna skall kunna understödjas med indirekt bekämpning och det bör finnas flera möjliga framryckningsvägar för förstärkningar. Ett nätverk av baser begränsar motståndarens handlingsfrihet i de övervakade områdena och kan begränsa motståndarens styrketillväxt över tiden.

En förutsättning för att nå effekt med en övervakningsoperation och framskjutna operationsbaser är att inte fastna i ett stelt uppträdande som bygger på att förbanden grupperas i baserna och intar ett statiskt uppträdande. Baserna skall istället ge möjlighet till ett aktivt uppträdande i och utanför det område som kontrolleras från baserna.

Sökoperationer

Sökoperationer kan bidra till att skapa en stabil situation genom att begränsa aktörers rörelse- och handlingsfrihet. Sökoperationer genomförs vanligtvis i syfte att leta efter vapen, explosiva ämnen eller efterlysta personer samt inhämta information. Sökoperationer kan genomföras i hus och lägenheter eller som sök av områden. Sökoperationer i hus eller lägenheter ska genomföras på ett sätt som inte i onödan skadar eller skrämmer individer och därmed bryter mot folkrättsliga principer eller skadar befolkningens förtroende för våra styrkor. Ett genderperspektiv ska därför alltid användas vid planering och genomförande av sökoperationer.

Vid sökoperationer avdelas ett sökområde. I anslutning till sökområdet upprättas inre och yttre avspärning. Spaning mot samt rekognosering av tilltänkta objekt eller områden genomförs. Rekognosering måste genomföras utan att avslöja de specifika sökobjekten. Information om sökobjekten avseende position, flygbilder, personer och byggnader sammanställs som målinformation.

Vid sökoperationer är operationssekretess avgörande för att inte ge förvarning om tänkta sökobjekt. Detta kan bland annat hanteras genom att planeringen genomförs i en liten krets samt att order och målinformation delges sent.

Eskort av konvojer

Att skydda konvojer möjliggör rörlighet för både militär logistik men även för hjälpsändningar och humanitärt bistånd. Innan markoperativ kontroll är etablerad i ett område kan hela operationens uthållighet vara beroende av konvojer.

Eskort av konvojer innefattar bland annat skyddet och övervakningen av marschvägen genom vägspärrar och observationsplatser, reserver för att skapa handlingsfrihet att kunna möta hot mot konvojen.

Om hotbilden och situationen i området är av sådan art att det inte är tillräckligt med att genomföra eskort kan den aktuella vägen behöva öppnas genom anfall.

Insats mot folkmassa (IMF)

Insats mot folkmassa används för att möta demonstrationer och folkmassor. Insats mot folkmassa genomförs endast vid operationer utanför Sverige.

Beroende på insatsområdets art varierar hotbilden kring insats mot folkmassa. Så länge det råder en situation där vanmakt och missnöje kan förekomma bland befolkningen kan folkmassor samlas och uppviglas till eller spontant starta ordningsstörande verksamhet. Finns inte ett stabilt samhälle med en stark lokal polismakt som självständigt kan hantera den problematiken, faller ansvaret på de närvarande militära förbanden. Insats mot folkmassa kan behöva genomföras i samverkan med förband från andra nationer.

Observation av områden eller platser

Observation genomförs på liknande sätt som den övervakning som beskrivs inom ramen för en övervakningsoperation genom observation från observationsplatser. Observationen kan genomföras för att inhämta information. Observationen kan även genomföras för att övervaka en vapenvila, verksamhet i vissa områden, tillbakadraganden, demobilisering eller annan verksamhet. Observation kan genomföras av förband eller fristående observatörer.

Skydd av objekt, person eller verksamhet

Skydd syftar till att förhindra överraskande åtgärder från motståndaren i ett område eller mot viktiga objekt, personer eller verksamhet. Områden skyddas för att möjliggöra humanitärt bistånd, skydda viktig infrastruktur eller andra objekt. Denna typ av områden kan etableras med eller utan samtycke av parter. Objekt skyddas mot förstöring eller skadegörelse. I vissa fall kan övergivna objekt skyddas mot att någon aktör tar dem i bruk. Exempel på skyddsvärda objekt kan vara administrativa byggnader, järnvägsstationer, kraftverk, raffinaderier eller flyktingläger. Personer skyddas inom ramen för humanitärt bistånd men också för att etablera lag och ordning. Exempel på skyddsvärda personer kan vara representanter för det internationella samfundet, hjälporganisationer eller grupper av en viss etnicitet. En analys som inkluderar ett genderperspektiv ska genomföras innan sådant skydd genomförs för att säkerställa att skyddet blir anpassat till individernas förutsättningar och utsatthet.

Skydd av områden upprätthålls bland annat genom övervakning, kontroll av infartsvägar och vägnät samt skydd av specifika objekt. Skydd av objekt kan innebära att egna förband måste grupperas vid det aktuella objektet för att möjliggöra egen uthållighet. Särskild hänsyn, inklusive ett genderperspektiv, måste tas vid skydd av flyktingläger.

Etablering av skyddade områden

Ett förband kan begränsa rörelsefriheten för aktörer och etablera ett skyddat område i syfte att deeskalera en konflikt eller möjliggöra för hjälporganisationer att verka. Skyddade områden kan även etableras för att skapa buffertzoner eller en demilitariserad zon. Denna typ av skyddade områden upprättas inom ramen för den övergripande operationens politiska mandat. Särskild vikt skall läggas vid att informera parter och lokalbefolkning om detta för att inte operationens legitimitet och stödet från befolkningen skall påverkas.

Kontroll av området etableras vid behov genom anfall. Områdets status vidmakthålls bland annat genom övervakning, bevakning, skydd och utgångsförbud. Förband kan behöva understöd av underrättelseförband om det skyddade området är stort.

Evakuering

Evakuering innefattar att flytta hotade personer och materiel från ett osäkert område. Evakueringen kan innefatta allt från enstaka individer till en större mängd människor. Den evakuerade personalen kan vara lokalbefolkning, internationella hjälparbetare, utländska turister eller en etnisk alterantivt religiös minoritet. Evakuering ska alltid genomföras med ett genderperspektiv i åtanke.

Evakuering syftar till att skydda och understödja den evakuerade personalen från platsen där evakueringen påbörjas och ända till det säkra området. Evakuering kräver förberedelser i form av att transportresurser och sjukvårdsresurser tillförs och att samverkan med lokala myndigheter genomförs.

Separation av parter

Separation av parter genomförs för att avbryta pågående strider eller för att hindra att strider utbryter. Detta genomförs genom att gruppera egna förband mellan de stridande parterna. För att lyckas med detta kan våra förband behöva anfalla och ta nyckelterräng för att etablera kontroll över ett visst område. Om parterna inte är inblandade i direkta strider men ändå behöver separeras kan egna förband grupperas i en separationszon. En förutsättning för att långsiktigt kunna lyckas är att skapa en acceptans för verksamheten hos alla parter.

Det är av särskild vikt att etablera och upprätthålla egen rörelsefrihet för att bevara handlingsfriheten. Rörelsefriheten måste omfatta både att vägar och broar är farbara samt att parterna tillåter våra förband att framrycka i området.

Stöd till polis

Militära förband kan bidra till att reformera befintlig säkerhetsstruktur eller bygga upp en ny från grunden. Att åstadkomma detta är ofta ett komplicerat och tidskrävande arbete. Under ett återuppbyggnadsarbete kan militära förband komma att behöva utföra uppgifter av polisiär karaktär för att hjälpa den lokala polisen att upprätthålla lag och ordning. Exempel på uppgifter är patrullering tillsammans med lokal polis eller självständigt, kontroller och genomsökning efter exempelvis illegala vapen i fordon och byggnader, eskortering av civila transporter eller insats mot folkmassa.

Utbildning

Utbildning av lokala militära förband kan syfta till att öka deras militära förmåga och möjlighet att hävda sina intressen på ett trovärdigt sätt. Därmed kan stabiliteten i aktuellt område öka och risken för konflikter minska. Utbildning kan också vara en viktig åtgärd för att en operation ska kunna nå önskat slutläge, till exempel att lokala förband har förmåga att ta över säkerhetsansvaret och de internationella förbanden därmed kan dras ur.

9 Ledning

9.1 Inledning

Markoperationer genomförs i en komplex miljö där ett gott ledarskap och god ledning är viktiga förutsättningar för att målet ska uppfyllas. Ett gott ledarskap syftar till att skapa ett ömsesidigt förtroende som är en förutsättning för uppdragstaktik.

Ledning är den funktion som inriktar och samordnar de resurser som står till förfogande för att åstadkomma de effekter som definieras i uppgiften och dess syfte. Ledning består av analys och värdering, planering samt styrning och uppföljning av genomförandet.

Analys och värdering innebär att fortlöpande skapa förståelse för läget och hur detta påverkar uppdraget. Det innebär också att man fortlöpande skapar förståelse för vad som skall uppnås och varför detta skall uppnås. Beroende på komplexiteten i situationen, tillgänglig tid och tillgängliga resurser i form av personal genomförs mer eller mindre omfattande analyser. För att skapa lägesförståelse kan faktorer som terrängen, motståndarens agerande och kulturella förhållande behöva studeras.

Planering innebär att formulera ett beslut i stort för hur verksamheten ska bedrivas intill dess att uppdraget är löst. Beslutet innehåller en målbild och en genomförandeidé. Beslutet skall kompletteras med riktlinjer och underlag för order. Underlag för order ska ge inriktning om indelning, gruppering, uppgifter, understöd och gränser. Planering innebär att det är viktigare att förbereda sig för många tänkbara händelseutvecklingar än att detaljplanera för en viss önskad utveckling. Planering förutsätter dialoger mellan chefer på olika nivåer.

Styrning och uppföljning av genomförandet innebär att verkställa planen. Detta görs genom att utarbeta order samt följa upp och vid behov styra genomförandet av planerade verksamhet genom stridsledning. Order ges efterhand och får inte fördröja verksamheten. Planen omsätts till order efterhand och i omfattning som anses lämpligt. Att styra genomförandet innebär att samordna verksamhet i tid och rum enligt beslut i stort – att stridsleda. Beroende på läget regleras uppgifter, resurser och handlingsregler med hänsyn till bland annat tidsförhållanden och syftet med striden. Stridsledning kan innefatta högre eller lägre grad av samordning beroende på bland annat motståndarens stridsvärde.

Genom uppföljning kontrollerar chefen att verksamheten bedrivs så att angivna mål kan nås samt att vid behov nya beslut kan fattas i tid. En fungerande uppföljning kräver att chefer, med stöd av planen, kontinuerligt följer upp händelseförloppet, analyserar och utvärderar situationen i förhållande till planen, samt vid behov fattar nya beslut.

För att lära och utveckla ska ständig utvärdering genomföras. Utvärderingen syftar till att förstå vad som har uppnåtts och vilka medel och metoder som är mest verksamma för att nå målet. Härmed förbättras förutsättningarna för att uppnå målet eller att nästa insats genomförs på ett bättre sätt.

Ett gott ledarskap är en av de viktigaste delarna i förmågan att leda markoperativ verksamhet. Grunden för ett bra ledarskap och därmed bra chefsegenskaper är förmågan att fatta beslut, förmedla sin vilja och ta ansvar. Chefen utövar ledarskap genom att personligen påverka sina underlydande chefer och förband. Det personliga besöket, då en chef kan följa upp och stödja pågående verksamhet, är i sammanhanget en viktig del.

9.2 Chefen och chefsegenskaper

Några av de främsta egenskaperna en chef ska ha är förmågan att fatta beslut, förmedla sin vilja och ta ansvar för sina handlingar. En chef har alltid det odelade ansvaret för sitt förband och sina beslut – ett ansvar som inte kan delegeras. Att däremot delegera rätten att fatta beslut och mandat till rätt nivå är att ta ansvar som chef.

Chefens ledning

Chefen leder genom att fatta beslut och förmedla sin viljeinriktning. Chefens vilja förmedlas genom att han eller hon sätter upp mål, ger uppgifter, avdelar resurser samt fastställer handlingsregler för uppgiftens lösande.

Viktigt är att chefen lyckas förmedla målbilden inklusive det aktuella syftet. Målbilden ska omfatta följande:

- Vad som ska ha uppnåtts när verksamheten är avslutad.
- Syftet med verksamheten.
- Tidsförhållanden.

Chefens viljeinriktning ska genomsyra underordnad chefs tänkande och handlande.

Chefens föredöme och omdöme

En militär chef måste alltid sträva efter att vara ett gott föredöme genom sina handlingar och sin etik. Behoven av goda föredömen är stora när det finns en omfattande yttre och inre press att lyckas i svåra uppgifter. Chefen leder genom att personligen påverka sina underlydande chefer och förband. Han eller hon ska upprätthålla en god anda, disciplin och etik samt vårda truppen och dela dess faror och umbäranden. Chefen ska agera så att han eller hon får såväl högre chefs som underlydandes förtroende. Chefens omdöme och etiska förhållningssätt kan vara livsavgörande för förbandets personal, främst under stridssituationer.

Chefen och underlydande måste alltid visa respekt för människovärdet och värna om detta i enlighet med en humanistisk människosyn. Dessutom måste de alltid tillämpa folkkrättsliga regler, även om det finns risk för negativa konsekvenser för förbandet eller uppgiftens lösande. Ett genderperspektiv ska alltid användas i planering, genomförande och utvärdering av genomförd verksamhet. Den naturliga grunden för en svensk officers yrkesetik är de grundläggande demokratiska och etiska värden som Sveriges riksdag och regering står bakom, vilka bland annat uttrycks i regler om respekt för individen och de mänskliga rättigheterna, inklusive regeringens handlingsplan för genomförande av FN:s säkerhetsråds resolution 1325. Chefen måste alltid vara beredd att genomföra verksamhet med de medel och metoder som krävs för att avsett syfte ska uppnås, men måste också vara beredd att – då så krävs – avbryta pågående verksamhet och anpassa denna mot rådande läge. God förbandsanda, förståelse för uppgiften och en funktionell disciplin är förutsättningar för att en chef ska kunna genomföra en god verksamhet i alla situationer. Grunden för ett gott omdöme är exempelvis livserfarenhet och yrkeserfarenhet, skicklighet i profession, empati, allmänbildning samt integritet.

Chefen och stridsvärdet

Det är chefsansvar att skapa och vidmakthålla ett gott stridsvärde vid sitt förband. Grundläggande är att det råder ett ömsesidigt förtroende mellan chefen och underlydande. Detta i sin tur bygger på ett gott ledarskap, som till exempel kan ta sig uttryck i att chefen:

- Vinnlägger sig om att upprätthålla en god förbandsanda.
- Strävar efter god personkänedom och god omvårdnad om underställd personal.
- Utvärderar genomförd verksamhet tillsammans med sin personal.
- Tilldelar sina underställda lämpliga uppgifter tillsammans med väl avvägda resurser.
- Säkerställer kontinuerlig utbildning och taktikanpassning.
- Prioriterar en väl fungerande logistik- och personaltjänst.

Chefens förmåga att agera

En chef måste ha förmåga att kunna se, utnyttja oväntade möjligheter och ha en förmåga att agera. Chefen måste i alla lägen kunna klargöra vad som leder till framgång – även om underlaget är osäkert – och utifrån detta ta och behålla initiativet samt vidta de åtgärder som krävs, även om det i vissa lägen innebär en risktagning. Agerande underlättas av:

- Underrättelse- och informationssystem som är tillförlitliga och som delger relevant information på vilken chefen kan bygga sin beslutsfattning.
- En dynamisk planeringsprocess som tidigt hanterar förändringar i läget, vilka ligger till grund för chefens beslutsfattning.
- Försteg i beredskap och tillgängliga reserver.

Var och en, oavsett grad och ställning, måste vara medveten om betydelsen av att ta initiativ. Passivitet leder till förlorade möjligheter och det får oftare allvarigare konsekvenser än misstag i fråga om val av tillvägagångssätt.

Chefens risktagning

En chef måste våga ta risker för att kunna använda uppkomna möjligheter. Risktagning är en övervägd, och ibland planerad, del av verksamheten. Chefen måste alltid väga den förväntade vinsten av ett agerande mot bedömd risk. Risker kan ofta minskas med goda underrättelser och god lägesuppfattning. Risker kan också minskas genom

- oförutsägbarhet,
- överraskning,
- väl fungerande säkerhetsrutiner samt
- informationsoperationer som påverkar motståndarens agerande.

Chefens förmåga att reagera

Vissa händelseutvecklingar kan innebära att chefen måste reagera på en uppkommen situation och då motståndaren har initiativet. Ett förlorat initiativ måste så snabbt som möjligt återtas. Reagera måste övergå i att agera. Förutsättningar kan skapas som möjliggör att återta initiativet genom följande åtgärder:

- Säkerställa en väl fungerande underrättelsetjänst.
- Ha en väl anpassad beredskap som innebär att förband med kort varsel kan sättas in i riktningar eller områden där framgång bedöms vara möjlig.
- Tillgång till reserver.
- Ledning genom uppdragstaktik.

9.3 Uppdragstaktik

Uppdragstaktik är grunden för ledning i Försvarsmakten. Våra förbands ledningsförmåga ska utgå från behovet att leda väpnad strid. Ledning av väpnad strid utgår från stridens och krigets natur. Strid är en komplex mänsklig företeelse med friktioner och osäkerheter som ofta är svåra att förutsäga, inte minst med tanke på motståndarens vilja och förmåga.

Ledning av väpnad strid med uppdragstaktik som grund bygger bland annat på att:

- Det finns en atmosfär som stimulerar viljan att ta initiativ och vara aktiv.
- Det finns ett förtroende mellan chefer på olika nivåer och personalen.
- Individerna i organisationen är självständiga och handlingskraftiga.
- All personal har en hög utbildningsnivå, förståelse och viss erfarenhet.
- Disciplinen är god och att det finns en gemensam värdegrund.
- Det föreligger en anda av uppgiftsglädje och ansvarsvilja.

Uppdragstaktik främjar initiativ, vilket ofta är en förutsättning för att motståndaren kan påverkas med den snabbhet som krävs. Initiativet underlättas bland annat av tydliga mål, enkla planer, skickliga chefer och dugliga förband. Uppdragstaktik förutsätter att de underställda cheferna känner till högre chefs vilja och stridsplan. De kan då handla självständigt i chefsens anda, även när den ursprungliga planen inte kan följas eller om chefsens möjlighet att påverka striden begränsas eller omintetgörs. Uppdragstaktik ställer även krav på att högre chef personligen följer upp striden vid underlydande och underställda förband samt stödjer dem. Uppdragstaktik kräver dialog mellan chefen och underlydande. Chefen måste tydligt förmedla uppdragets innebörd, mål, syfte, sin avsikt och tänkt slutläge samt vilka resurser som står till förfogande. Att tydliggöra målet är en viktig del i samordningen av den verksamhet som ska genomföras. En insikt om målet kan vara tillräckligt för att ge möjlighet för enskilda och chefer att kunna improvisera samt utnyttja de tillfällen som leder till framgång. Normalt varierar underlydande chefs handlingsfrihet avseende tillvägagångssätt beroende på snäva tidsförhållanden, stort samordningsbehov, begränsad tillgång till resurser eller insatsregler. Har en chef inte fått order, tar sig chefen en uppgift inom ramen för närmast högre chefs stridsplan. Högre chef orienteras snarast om detta.

9.4 Ledningsformer

Ledning måste alltid flexibelt anpassas till situationens krav. Försvarsmaktens tillämpning av uppdragstaktik utgör grunden för en situationsanpassad ledning, vilket medför att uppdragsstyrning är den grundläggande ledningsformen. Försvarsmakten har även former för detaljstyrning. I praktiken kommer dessa ledningsformer att kombineras utifrån aktuellt läge.

Uppdragsstyrning

Ett uppdrag är en ömsesidig överenskommelse om en uppgift eller en verksamhet mellan en uppdragsgivare och en uppdragsmottagare. Ett uppdrag omfattar

- mål och syfte,
- uppgift,
- tilldelade resurser samt
- handlingsregler (riktlinjer, insatsregler, rums- och tidsangivelser).

Innebörden av uppdragsstyrning är att högre chef formulerar mål och syfte, inriktning och konkreta uppgifter som underlydande chef skall lösa. Med uppdraget följer också resurser och handlingsregler men handlingsreglerna minimeras till vad som är absolut nödvändigt. Högre chef skall inte reglera hur den underlydande skall disponera tilldelade resurser för att lösa uppdraget, men kan reglera att vissa lösningar inte får väljas. Uppdragsstyrning fråntar inte högre chef ansvaret att följa upp vad som görs av underlydande och vid behov utfärda begränsningar. Uppdragsstyrning som överlämnar stort ansvar till underlydande chefer är en form som passar bra när utvecklingen av

läget är svårt att förutse i förväg och när tidsfaktorn är betydelsefull. Uppdragsstyrning medför i regel kortare beslutsvägar. Uppdragsstyrning försvåras i situationer som kräver hög grad av samordning i tid och rum med andra enheter eller system och i situationer där ett givet tillvägagångssätt måste väljas. Uppdragsstyrning försvåras av låg samövningsgrad eftersom den kräver att den som ställer ett uppdrag kan förutse hur uppdraget kommer att kunna lösas med de tilldelade resurserna.

Detaljstyrning

Detaljstyrning innebär att högre chef ger detaljerade anvisningar som helt eller delvis reglerar hur underordnade chefer ska använda sina tilldelade resurser och lösa tilldelade uppgifter. Detaljstyrning kan även innebära att man ger kommando för den verksamhet som ska utföras. Exempel på det är ”skydd”, ”eld mot...”, ”framåt”. Ett kommando används för att utlösa en viss, bestämd verksamhet som i detalj regleras i respektive reglemente. Signaler och tecken kan användas istället för kommando. Detaljstyrning är lämpligt när det finns ett stort behov av samordning mellan förband och system.

9.5 Planering

En genomtänkt plan är grunden för ett effektivt genomförande. Varje plan grundar sig på antaganden, bedömningar och prognoser av ett framtida tillstånd, eftersom planering till sin natur hanterar en framtid där alla faktorer, av naturliga skäl, inte på förhand är kända. Få planer överlever kontakten med verkligheten, men att genomföra planering är avgörande för att vara – både mentalt och så långt det går också fysiskt – förberedd på olika händelseutvecklingar.

Arméns förband och brigadstaber använder i regel metoden ”Planering under tidspress” (PUT) som planeringsmetod. Planeringsmetoden beskrivs mer utförligt i bilaga 1. Metoden försöker föreskriva ett optimalt mentalt tillvägagångssätt för att lösa ett generellt militärt planeringsproblem.

Tabell 4

Steg 1	Vad måste uppnås för att lösa uppdraget?
Steg 2	Hur kan uppdraget lösas?
Steg 3	Hur skall detta uppdrag lösas?

Läget och den planeringsansvarige avgör hur metoden skall tillämpas i varje enskilt fall. I vissa situationer kan hela steg 2 utgå. Detta steg syftar till att hjälpa planeringsgruppen att komma fram till en bra lösning. En erfaren beslutsfattare som redan är väl insatt i läget kan dock redan i steg 1, när uppdraget analyseras och en preliminär målbild tas fram, komma fram till en idé om hur uppdraget skall lösas. Om så är fallet

kan det, särskilt under pressande förhållanden, vara mer lämpligt att gå direkt till steg 3 och påbörja utvecklandet av lösningen i en plan. Risker med att hoppa över moment eller hela steg är dels att planen då kanske inte tar hänsyn till alla relevanta fakta och att planeringsgruppen får svårare att tänka nytt.

Upplevelsen av tidspress reducerar i regel problemlösningskapaciteten för komplicerade problem. Steg 2 är metodmässigt utformat för att underlätta kreativa lösningar. Kreativ problemlösning kräver dock ofta en viss bearbetningstid. Om en idé om en lösning infinner sig tidigt i processens steg 1 kan momenten i steg 2 användas som checklista för att kontrollera idéns genomförbarhet. Risken att en tidigt genererad idé om en lösning inte tar hänsyn till relevanta situationsfakta kan därmed motverkas.

Metodiken vid den typ av problemlösning som militär planering är påverkar naturligtvis vilka idéer till lösning som kommer fram, men mer avgörande är sannolikt andra faktorer såsom, tidigare erfarenheter, kunskaper, vanor och lägesuppfattning. Arbetsmetoden kan dock ha stor påverkan på den slutliga planens kvalitet. För att få fram en väl sammanhållen plan krävs en arbetsmetod som dels innebär att en person (den planeringsansvarige) har överblick över hela processen och kan se till att alla enskilda delar av planen pekar åt samma håll och inte är motsägelsefulla eller dåligt samordnade, dels att alla som skall bidra till den färdiga planen återkommande ges tillfälle att upprätthålla sin egen helhetsförståelse och ställa frågor och resa invändningar om något är oklart.

Den fullständiga planeringsmetoden är i första hand tillämplig på brigad- och bataljonsnivå (motsvarande) när förbandet fått ett nytt uppdrag från högre chef och det råder tidspress och när resultatet av planeringen omedelbart skall omsättas i verkligheten.

Planering är en utpräglad chefsaktivitet och leds lämpligen av förbandschefen eller den chef som skall leda genomförandet. Till sin hjälp bör denne ha en planeringsgrupp som besitter kompetens inom de viktigaste funktionerna. Den inledande delen av planeringen fram till dess att en översiktlig genomförandeidé är utformad görs lämpligen av planeringsgruppen ledd av chefen personligen. Det är den planeringsansvarige chefens behov av stöd för att komma fram till en plan som avgör arbetssättet! För att detaljera och kontrollera planens genomförbarhet och spela på den krävs dock stöd från resten av staben. Under Steg 2 krävs i regel också stöd från stabens funktionsexperter. Ett effektivt sätt att minska den totala planeringstiden som krävs innan verksamheten kan börja verkställas ute på fältet är att planeringen genomförs integrerat med de underställda cheferna en-två nivåer nedåt. Integrerad planering innebär att de underställda cheferna deltar och lämnar underlag i själva planeringsarbetet vid vissa moment.

En viktig punkt i planeringen är att klarlägga hur lång tid som står till förfogande för planering innan underlydande chefer måste ges order, och anpassa arbetsformerna till tidsförhållandena. Underlydande chefer och förband ska ges mesta möjliga tid för sina förberedelser. I samband med planeringen bör stöd för kommande genomförande och uppföljning utarbetas.

Planering kan genomföras med andra planeringsmetoder beroende på ledningsnivå och situation. I multinationella sammanhang vid markoperationer utanför Sverige används i regel den ledande nationens planeringsmetod.

Riskhantering

Riskhantering ska ingå som en naturlig del i planering. Att vidta olika skyddsåtgärder innebär att använda resurser. Det är alltid möjligt att införa fler och bättre skyddsåtgärder, men det kommer inte alltid att kunna motiveras ur beslutsfattarens perspektiv. Ibland kan det även vara så att de medel som behövs helt enkelt saknas. Kärnan i riskhanteringsprocessen är medvetna beslut om avvägning mellan värdet av uppgiftens lösande, vad det kostar att minska identifierade risker och vilka risker beslutsfattaren är beredd att ta för att uppgiften ska lösas. Av detta följer också att riskbenägenheten kommer att vara olika beroende på uppgiftens utformning och rådande omständigheter. Genom att använda Försvarmaktens gemensamma riskhanteringsmodell får en beslutsfattare fram bedömd risknivå.

Den bedömda risknivån är en grov generalisering av verkligheten, grundad på en serie bedömningar gjorda av människor som i det flesta fall tvingats använda bristfällig information. Resultatet är således inte en vetenskapligt validerad sanning. Detta är något som aldrig får glömmas bort. Chefer och bedömare får inte förledas att tro att riskanalys är vetenskap, trots att arbetet genomförs efter en tydlig modell och använder dokumenterade metoder för hur en viss typ av bedömning ska uppnås. Försvarmaktens gemensamma riskhanteringsmodell är indelad i följande fem steg:

1. Fastställa grundvärden.
2. Konkretisera och bedöma hoten.
3. Identifiera, skydda och bedöma sårbarheter.
4. Bedöma risken.
5. Riskhanteringsbeslut med plan för uppföljning.

9.6 Samordning

Order

Planeringen övergår till genomförande i samband med att uppdrag – i form av order – ges till underställda chefer. Order utgår från planen och utformas på ett sätt så att underställda chefer ges möjlighet att agera enligt uppdragstaktikens grunder. Order är en tvingande befallning om att en uppgift eller en verksamhet skall genomföras. En order skall klart och tydligt ange:

- Vilka uppgifter som skall lösas.
- Syftet med uppgiften.
- Vilka resurser som disponeras.
- Lednings- och lydnessförhållanden.

Ofta innehåller en order också styrningar avseende rum (platser, områden) och tid (när verksamhet påbörjas eller skall vara genomförd). I brådskande lägen kan en order innehålla endast uppgift.

Order delges muntligt, skriftligt eller via ledningssystem. Order kan ges enskilt eller samfällt. För att vinna tid till förberedelser vid underlydande förband ger chef order efter hand, vilka bör sammanfattas i ett senare skede. Den chef som ger order ska alltid kontrollera att mottagaren förstått vad som ska göras och i vilket syfte. Order ska nå mottagaren så tidigt att denne hinner göra nödvändiga förberedelser. Processen får aldrig fördröjas genom att invänta fullständigt skriftligt dokument innan delgivning. Alla order som ges bör dock i efterhand dokumenteras i sammanfattande skriftlig order. För att höja beredskapen och snabba upp förloppet, bör förberedande order ges.

Lednings- och lydnessförhållanden

Lednings- och lydnessförhållanden ska göras så enkla som möjligt. Principen är: ett uppdrag – en chef – ett områdesansvar. Den som är utsedd att leda viss verksamhet har chefsansvar. Befälsrätt innebär rätt och skyldighet för den som tillhör den militära personalen att i tjänsten föra befäl över annan militär personal. Befälsrätten kan vara begränsad till en viss tjänsteutövning, viss funktion eller ett visst uppdrag. Den som har befälsrätt över någon annan är dennes förman. En chef har befälsrätt över den personal som tjänstgör under honom eller henne. Befälsrätt över en chef medför också befälsrätt över den personal som står under dennes befäl.

Nationellt ska begreppen underställa och understödja användas för att beskriva ett lydnessförhållande.

Underställa innebär att förband i alla avseenden ställs under angiven chefs befälsrätt. Om underställandet i något avseende undantagits, anges det i särskild ordning. Ett förband kan endast vara underställt en chef.

Understöddja innebär att förband tillfälligt lyder under angiven chef avseende åtgärder för att lösa en viss uppgift. Ett förband kan i ett avseende understödja en annan chef än den som det är underställt.

Samordning genom befäl

Genom samordning möjliggörs enhetlig inriktning av verksamheten och ett effektivt utnyttjande av disponibla militära och civila resurser. Chefen samordnar striden och övrig verksamhet, så att det klart framgår vem som har ansvar för olika områden och verksamheter i olika skeden. Chefen samordnar verksamheten mellan underställda och understödjande chefer och förband genom befäl. Samordning genom befäl, avseende lednings- och lydnessförhållanden och geografiskt ansvar, regleras i order. Uppgiften att genomföra viss samordning kan delegeras till underställd chef med områdesansvar.

Samordning genom samverkan

Samordning med sidoordnade chefer, myndigheter och civila organisationer genomförs genom samverkan. Samverkan kan genomföras direkt mellan chefer eller genom att samverkansbefäl eller samverkansgrupp ur staben avdelas. Samverkansgruppens sammansättning är beroende av samverkansfrågornas art. Samverkan mellan flera sidoordnade chefer bör ledas av överordnad chef. Samverkansfrågor och övrigt underlag, till exempel egen plan och egna resurser, bör översändas i förväg för att spara tid vid samverkanstillfället. Resultatet av samverkan dokumenteras i samverkansprotokoll och rapporteras till överordnad chef samt berörda enheter. Samverkan genomförs i form av överläggningar, förhandlingar, överenskommelser eller gemensamma beslut. Samverkan kan, förutom med sidoordnade chefer, genomföras, med stridande parter, koalitionsparter, lokala myndigheter och civila organisationer.

Civil-militär samverkan

Civil-militär samverkan innefattar samverkan med civila organisationer, lokala myndigheter samt befolkningen i området. Olika organisationer – militära, statliga, privata – har olika mål och kultur, och de kan tolka målen olika. Att lära känna samverkande organisationer kan således vara lika svårt som att lära känna motståndaren. Civila organisationer, lokala myndigheter samt lokalbefolkningen är ofta på plats i ett område långt innan våra militära förband. De kan ofta ha tillgång till information och har lokala kontakter, men det är inte självklart att de kan delge denna information till andra. Många civila organisationer vill inte knytas till någon part i en konflikt, eftersom det kan göra det svårare att hjälpa utsatta människor och även innebära risker för egen personal. Det är av stor vikt att förtroendefull samverkan etableras med dessa organisationer.

Bekämpningssamordning

Bekämpningssamordning syftar till att koordinera och samordna direkt- och indirekt bekämpning (inklusive luftrumssamordning) och definiera gränser och områden för användandet av bekämpningssystem främst mellan de olika stridskraftsslagen.

Detta sprids lämpligtvis som oleat eller skiss i orderverk och informationssystem.

Taktisk luftrumssamordning

Taktisk luftrumssamordning syftar ytterst till att erhålla maximal effekt i en insats genom att samordna alla aktörer som verkar i luftrummet. Det syftar samtidigt till att undvika kollisioner i luften och vådabekämpning. "Airspace Control" (ASC) är ett internationellt begrepp som nationellt likställs med taktisk luftrumssamordning. Flygtaktisk chef har det övergripande ansvaret för och leder samordningen i luftrummet. Flygtaktisk chef kan i vissa fall avdela en del av luftrummet till armétaktisk chef eller lägre förband, t ex brigad eller bataljon. Detta ställer särskilda krav på främst kompetenser, teknikstöd och metoder. Grunderna för samordning i luftrummet anges i "Airspace Control Plan" (ACP) och detaljerna i "Airspace Control Order" (ACO).

Det finns två generella metoder för att genomföra samordningen i luftrummet, "Positive Airspace Control" och "Procedural Airspace Control". De operativa situationerna kräver generellt en blandning av dessa två metoder.

"Positive Control" grundar sig på identifiering, följning och styrning av verksamhet. En enhet som använder metoden "Positive Control" måste kontrollera verksamheten i aktuellt område. Denna metod kräver således att kontrollinstansen har möjlighet att:

- Ta fram eller motta och bearbeta en luftlägesbild.
- Kontrollera flyg och övriga aktörer i luftrummet.
- Upprätthålla kontroll över områdets luftoperationer och luftförsvarsresurser.

"Procedural Control" grundar sig på en kombination av tidigare överenskomna och framtagna order samt procedurer. Den inkluderar metoder som segmentering av luftrummet i volym och tid, och användande av "Weapon Control Order" (WCO) och "Weapon Control Status" (WCS). "Procedural Control" måste alltid kunna användas som alternativ när "Positive Control" inte är lämplig eller de krav som "Positive Control" ställer inte kan uppfyllas.

Separation är en viktig del i själva metoden för att kunna samordna olika verksamheter i luftrummet, oavsett om det är "Positive Airspace Control" eller "Procedural Airspace Control" som tillämpas. Genom separation kan man ge en aktör, en verksamhet eller ett system företräde före ett annat. Separation kan uppnås genom att separera olika verksamheter i tid och rum.

9.7 Geografisk samordning

Områdesansvar

En chef tilldelar i regel underställda chefer ett område inom vilket uppgiften ska lösas. Luftrummet upp till en viss höjd ovanför marken kan, efter samordning på operativ ledningsnivå, vara en del av detta område. Gränser mellan förband dras så att ansvaret för verksamheten klart och tydligt framgår. Sammanfallande militära och civiladministrativa gränser eftersträvas, då detta underlättar samordning med civila aktörer.

Förbandets tilldelade område är ej att betrakta som en yta utan som ett rum där verksamhet samordnas i tid.

Chef samordnar strid och övrig verksamhet, så att det klart framgår vem som har ansvar för olika områden och verksamheter i olika skeden.

Vid övertagande av områdesansvar ska tidigare grupperade förbands indelning och befälsförhållanden om möjligt behållas. Vid övertagande av område klarläggs indelning, gruppering, uppgifter, detaljsamordning av gränser, civilläge samt behov av samordning av underrättelseinhämtning med områdesansvarig chef.

Att tilldela ett förband områdesansvar måste vägas mot förbandets möjligheter att lösa sin uppgift. Om gräns behöver överskridas sker samverkan med områdesansvarig chef.

Chef med områdesansvar samordnar eget, underställda och understödjande förbands verksamhet inom området samt skyddet av detta.

När förband lämnar områden där de varit grupperade, samordnar områdesansvarig chef bevakningen och ledningen inom dessa områden. Chef med områdesansvar samordnar försvar av grupperingsplatser, ytövervakning och förflyttning även för förband som grupperas inom området utan att underställas.

All bekämpning inom området samordnas av områdesansvarig chef genom befäl. Områdesansvarig chef samordnar vilseledande åtgärder inom eget område.

Anfalls- och fördröjningsområde

Inom område där vi för rörlig strid kan chef för anfallande eller fördröjande förband ha ett begränsat områdesansvar. Inom området övertar denne endast för striden nödvändigt ansvar och endast under den tid som krävs för att lösa uppgiften. Ett anfalls- eller fördröjningsområde kan avdelas även om förbandet är i förhand och inledningsvis enbart utgångsgrupperats. Lydnadsförhållandena inom tilldelat område regleras av högre chef. Chef som tilldelats anfallsuppgift kan av högre chef ges ansvar att genom befäl samordna förband som tidigare är grupperade inom området. All bekämpning

inom området samordnas av områdesansvarig chef genom befäl. Förändringar av ansvar för logistik, liksom förändringar av samordning med civila aktörer bör undvikas. Områdets utsträckning begränsas ofta av ledningssystemets täckning och förbandens behov av manöverutrymme. Området tilldelas av högre chef.

Underrättelse- och bekämpningsområde (UBO)

Underrättelse- och bekämpningsområde är ett område inom vilket vi strävar efter att nå en hög sannolikhet för effekt. Inom området samordnas sambands-, bekämpnings- och sensorsystem till en yta där vi bedömer att prioriterade mål kan uppträda eller särskilda syften eftersträvas. Ett av huvudsyftena med att upprätta ett UBO är att minimera tiden mellan upptäckt och verkan och därmed uppnå bekämpning i nära realtid. Området kan upprättas fritt av områdesansvarig chef.

Följande krav ställs på ett UBO:

- Ett geografiskt begränsat område
- Täcks av sensorer med hög sannolikhet att identifiera och lokalisera mål
- Kan nås av ett eller flera bekämpningssystem så att hög säkerhet uppnås
- Bekämpnings- och sensorsystem samordnas genom befäl
- Chef med ansvar för UBO har områdesansvar och rätt att öppna eld omgående.

Underrättelseområde

Geografiskt område inom vilket chef ansvarar för underrättelsetjänstens bedrivande. Underrättelseområdet motsvarar den aktuella chefens områdesansvar, vilket medför att högre nivåers underrättelseområde överlappar de lägre nivåernas. Underrättelseområdet kan vara något större än det tilldelade områdesansvaret eftersom flertalet sensorer har räckvidd som når utanför eget område.

Intresseområde

Intresseområden är de geografiska områden utanför underrättelseområdet, där chef har underrättelsebehov men inte kan eller får bedriva underrättelsetjänst med egna resurser. Dock skall verksamheten inom intresseområdet följas eftersom den kan påverka pågående eller kommande markoperationer. Underrättelsebehov i ett intresseområde tillgodoses genom stöd från högre eller sidoordnad chef eller genom samverkan.

9.8 Uppföljning

Uppföljning genomförs kontinuerligt i syfte att kontrollera att anbefalld och pågående verksamhet leder mot uppsatta mål och vid behov kunna anpassa genomförandet till faktiskt läge. Det är chefens skyldighet att anpassa verksamheten så att målet uppnås – inte att till varje pris följa utarbetad plan. Syftet med uppföljning är att ge underlag för när delar av planen ska verkställas eller konstatera om och när förutsätt-

ningar för planerad verksamhet ändrats så att åtgärder måste vidtas. För att chefen ska få rätt beslutsunderlag i så god tid som möjligt, ska uppföljningen kraftsamlas mot de för planen särskilt viktiga beslutstidpunkterna och verifiera de mest avgörande antagandena. Uppföljning kan också genomföras i syfte att identifiera behov av att återställa stridsvärdet. Varje strid eller andra påfrestande situationer kan innebära negativa reaktioner hos personalen som kräver att chefen måste hantera stridsreaktioner, exempelvis genom att genomföra avlastningssamtal. Kontroll är en del av uppföljningen. Kontroll genomförs för att stödja underlydande chefer och bidrar till att säkerställa att nå verksamhetens mål. Kontroll bör genomföras fortlöpande och vid chefsbesök så långt det är möjligt. Med chefsbesök avses tillfällen när chefer träffas på platsen för den aktuella verksamheten.

9.9 Utvärdering

Genom uppföljning inhämtas underlag för att kunna genomföra taktik- och teknikanpassning. En utvärdering av sådant underlag ska genomföras fortlöpande och grundas på taktiska, tekniska och organisatoriska erfarenheter samt på egna framgångar eller motgångar. Underrättelsetjänsten utvärderar kontinuerligt motståndare och andra betydelsefulla aktörer. Utvärdering bidrar till att skapa förståelse för vad som har uppnåtts samt vilka medel och metoder som är mest verksamma för att uppnå resultat. Härigenom förbättras förutsättningarna att lyckas med kommande uppgifter. Resultatet av en utvärdering kan leda till taktik-, organisations- eller teknikanpassning för att nå bättre effektivitet. En förutsättning för att vi ska kunna anpassa oss är att vi snabbt upptäcker, analyserar och delger exempelvis förändringar i motståndarens beteenden och taktiska eller stridstekniska uppträdande. Taktik-, organisations- och teknikanpassning kan omfatta förändringar avseende eget uppträdande, målval, organisatorisk indelning samt materiel.

Taktik-, organisations- och teknikanpassning bidrar till att ständigt utveckla såväl enskildas som hela förbands förmåga samt ökar viljan att ta initiativ. All tillgänglig tid ska tas tillvara för utbildning på alla nivåer. När Försvarsmakten formaliserar och implementerar utvärderingsresultat blir dessa en del av den så kallade beprövade erfarenheten.

10 Funktioner

Begreppet funktion beskriver i markoperativa sammanhang en övergripande företeelse eller verksamhet som alla – eller huvuddelen av våra förband oavsett förbandstyp – måste kunna hantera. Funktion är i många sammanhang synonymt med begreppet tjänstegren. Funktioner återfinns vid organiserade staber och förband. De företräds av viss del i staben eller av förbandsenhet. Vilka funktioner som finns representerade beror på det behov som aktuell chef har för att lösa sina tilldelade uppgifter. Funktionstyperna varierar dessutom mellan olika förbandstyper, försvarsgrenar och nivåer. Funktionerna syftar till att möjliggöra strid. Inom funktionerna samordnas de medel och metoder som står till förfogande för att understödja den övergripande taktikens syfte, detta benämns funktionstaktik.

10.1 Ledning

Funktionen ledning syftar till att chefen ska leda tilldelade resurser effektivt så att önskvärda effekter kan uppnås samtidigt som oönskade effekter undviks. Ledningssystemet skall utformas så att det skapar förutsättningar för att ta och bibehålla initiativet.

Ledning är att inrikta och samordna tillgängliga resurser så att de åstadkommer de effekter som krävs för att lösa tilldelat uppdrag eller uppgift.

Ledningssystem omfattar personal, metoder, organisation och materiel och utgörs av chefer, staber, stabs- och sambandsförband, sambands- och informationssystem. Doktriner, reglementen, taktik och ledningsmetoder är andra viktiga faktorer som definierar ledningsfunktionen.

För att stödja chef med ledning krävs staber med kompetens i alla funktioner eller tjänstegrenar. Dessa stöds av stabsförband. Sambandsförband krävs för att säkerställa sambandet mellan staber och förband över långa avstånd, för överföring av information, underrättelser och order.

Chefen ansvarar för att samband upprätthålls med underställda, underlydande och samverkande förband och myndigheter. Samband upprättas i regel genom att förbandet ansluter till anbefald anslutningsstation och till särskilt radionät.

10.2 Personaltjänst

Personaltjänst syftar till bidra till att vidmakthålla, återställa eller öka förbandens stridsvärde. Åtgärder inom personaltjänsten skall ge underlag för bedömning av stridsvärdet vid egna förband och anpassas till chefers ledarskap. Personaltjänst skall på alla nivåer planläggas, samordnas och genomföras med övrig verksamhet, främst logistik, så att tillgången på tjänsteduglig personal säkerställs så långt som möjligt. Personaltjänsten omfattar personalplanering, personaladministration, personalersättning, personalvård, krigsgravtjänst, rättsvård och krigsfångtjänst.

Personalplaneringen ger underlag för planer och behov rörande de övriga delarna inom personaltjänsten. Chef reglerar personalplaneringen som främst omfattar avvägningar mellan och inom förbandet avseende chefs- och nyckelpersonal. Planeringen omfattar åtgärder som personalbehovsberäkningar, fördelning av personella tillgångar, planering av återhämtningar och reorganisation och nyttjandet av eventuella personalreserver.

Personaladministration omfattar redovisning, placering, uppföljning och bedömning av personalen. Dessutom behandlas tjänsteställning, utmärkelser, arbetsmiljöåtgärder och löne- och anställningsvillkor inom personaladministrationen.

Personalersättning syftar till att bemanna förbandet med rätt antal individer och kompetenser. Detta genomförs främst vid uppehåll i verksamheten. Den brist på personal som inte kan fyllas genom ersättning åtgärdas genom omplacering.

Personalvård omfattar bland annat själavård, information och trivselfrämjande verksamhet syftande till att stärka och vidmakthålla en god anda inom förbandet genom en god behandling av personalen.

Vad gäller rättsvård gäller i huvudsak samma bestämmelser i krig som i fred. Rättsvårdens förebyggande verksamhet samordnas med säkerhetstjänsten.

Krigsfångtjänsten syftar till att omhänderta, undanföra och förvara krigsfångar i enlighet med gällande konventioner. Även krigsgravtjänsten skall följa gällande konventioner och de som stupat skall tas om hand oavsett om det är egna eller motståndarens soldater som stupat. Transport av stupade och krigsfångar är en del av funktionen logistik.

10.3 Underrättelsetjänst

En underrättelse är en produkt av bearbetning av information rörande nationer, personer, organisationer och områden. Underrättelsetjänst är den verksamhet som pro-

ducerar underrättelser genom planering, inhämtning, bearbetning och delgivning. Underrättelsetjänst är även benämningen på den organisation som bedriver sådan verksamhet

Underrättelsetjänsten ansvarar för att hantera information och skapa produkter rörande aktörer, materiel, geografiska områden och övriga fenomen avseende neutrala, fientliga och övriga aktörer. Syftet med denna verksamhet är att stödja chefen och övriga delar av staben med beslutsunderlag. Underrättelsetjänstens arbete utgår från den inriktning som chefen uttryckt med sina prioriterade underrättelsebehov. Arbetet bedrivs i ett ständigt uppreparande cykliskt förlopp bestående av planering, inhämtning, bearbetning och delgivning. Underrättelsetjänsten skall främst kunna göra bedömningar om kommande utveckling.

För att bedriva underrättelsetjänst inom ramen för en markoperation krävs förband och staber med förmåga att planera inhämtning, leda och inrikta förband och andra källor som genomför inhämtning, bearbetar och analyserar inhämtat underlag, samt att kunna delge efterfrågade underrättelser till rätt mottagare, på rätt tid och i rätt form. För att genomföra inhämtning krävs tillgång till förband med, för aktuell uppgift, anpassad inhämtningsförmåga. Strävan är att kunna kombinera olika typer av inhämtningsförmågor mot samma underrättelsebehov.

Underrättelsetjänsten stöder verkansfunktionen genom att, mot bakgrund av sin kunskap och förståelse av områdets aktörer, föreslå medel och metoder för verkan. De föreslagna målen och effekterna utgör underlag till inriktning av sensorer. Arbetet med att föreslå potentiella mål och effekter genomförs genom analys av underrättelser om motståndare och aktörer i syfte att identifiera de specifika svagheter hos motståndaren vilka, om de påverkas, leder mot syftet med operationen.

10.4 Säkerhetstjänst

Den militära säkerhetstjänstens uppgift är att upptäcka, identifiera och möta säkerhetshot som riktas mot Försvarmakten och dess säkerhetsintressen såväl inom som utom landet. Säkerhetsintressen omfattar eller kan hänföras till personal, materiel, information, anläggningar och verksamhet i vid bemärkelse inklusive den internationella verksamhet Försvarmakten deltar i. Genomförandet av militär säkerhetstjänst resulterar i säkerhetsskydds- och signalskyddsåtgärder vilka främst syftar till att säkerställa erforderlig nivå av säkerhetsskydd.

Säkerhetsskyddsåtgärderna skall utformas för att skydda våra säkerhetsintressen mot säkerhetshotande verksamhet. Den säkerhetshotande verksamheten, säkerhetshotbildningen, utgörs av hot mot Försvarmaktens säkerhetsintressen härrörande från någon av kategorierna

- underrättelseverksamhet,

- kriminalitet,
- sabotage,
- subversion samt
- terrorism.

Den militära säkerhetstjänsten bedrivs genom säkerhetsunderrättelse-, säkerhets- skydds- och signalskyddstjänst.

Säkerhetsunderrättelsetjänst syftar till att identifiera och klarlägga säkerhetshot som riktas mot Försvarmakten och dess intressen och därmed skapa beslutsunderlag för säkerhetskyddsåtgärder.

Säkerhetsskyddstjänst är verksamhet för att hindra eller försvåra säkerhetshotande verksamhet. Verksamheten resulterar i säkerhetsskyddsåtgärder.

Signalskyddstjänsten syftar till att hindra obehörig insyn i och påverkan av telekom- munikationer samt användning av kryptografiska funktioner i IT-system. Verksamhe- ten resulterar i signalskyddsåtgärder.

10.5 Skydd

Förbandens stridsvärde vidmakthålls bland annat genom olika skyddsåtgärder. Skyddsfunktionen består dels av generella skyddsåtgärder för att undgå upptäckt, lokalisering och identifiering dels åtgärder för att undgå bekämpning och störning eller begränsa verkan av motståndarens bekämpning. Skyddsfunktionen består även av riskhantering, vilket innebär analys av markoperationer och de åtgärder som vidtas för att minska hotet. För att skyddsfunktionen ska fungera krävs att alla funktioner, förband och system bidrar med sina förmågor. De grundläggande förmågorna kan användas vid analys av hur respektive förband kan stödja funktionen skydd.

Exempel på hur förband och system kan stödja skydd:

- Fältarbetsförband som utför fältarbeten för överlevnad.
- Artillerilokaliseringsradarförband som skyddar genom förvarning.
- Luftvärnsförband som skyddar andra förband eller objekt.
- Säkerhetsbataljonen som skyddar kritiska sårbarheter eller andra väsentliga skyddsvärden som är avgörande för Försvarmaktens operativa förmåga.
- Systemet Personell Recovery (PR) som används för att undsätta och återföra isole- rad personal (IP).

Skydd mot CBRN (Kemiska, Biologiska, Radiologiska och Nukleära ämnen)

Skyddsfunktionen innefattar även särskilda skyddsåtgärder, exempelvis skydd mot CBRN. Där CBRN nämns innefattas även giftigt industrimaterial (*Toxic Industrial Materials*, TIM). Vad gäller skydd mot CBRN ska alla förband ha förmåga att genomföra riskbedömningar, vidta anpassade skyddsåtgärder och genomföra taktisk sanering. För att hantera omfattande hot, händelser och attack av CBRN krävs specialiserade CBRN-förband. Försvarsmaktens CBRN-förband är modulärt uppbyggt och sätts samman efter de uppgifter som ska lösas. Förbandet stödjer operationer och civila myndigheter vid både hot av CBRN samt händelser med rekognosering, kartläggning, övervakning, expertstöd, detektering, provtagning, analys och sanering. Förbandet har förmåga att röja och transportera B- och C-laddningar. Förbandet har också förmåga inom ramen för industriella miljö- och hälsorisker.

Skyddet mot CBRN-stridsmedel ska säkerställa förbandens förmåga att kunna verka över tiden under CBRN-hot samt vid CBRN-händelser. Skyddet ska omfattas av ett individskydd och en effektiv förmåga till ledning med informationshantering och lägesuppfattning samt varning och rapportering. För att upprätthålla en operativ förmåga över tiden ställs krav på en effektiv riskhanteringsbedömning och faktisk återställningsförmåga.

Chefer skall ha förmåga att samordna, leda och tillgodose skyddet mot CBRN vid alla typer av operationer för all ingående (deltagande) personal och materiel. Utformningen av skyddet ska ge en hög tillgänglighet av förband och ge chefer handlingsfrihet att anpassa skyddet utifrån uppgift och hotbild.

För att förband ska kunna fullfölja sina uppgifter vid en CBRN-händelse krävs en utvecklad stridsteknik, system och metoder som i allt väsentligt underlättar för hur förbanden kan lösa sina uppgifter. Den viktigaste grunden för detta är en fortlöpande genomförd utbildning. CBRN-skyddsfunktionens uppgift är att understödja chefer i detta.

Förutom specifika åtgärder för skydd mot CBRN-stridsmedel, bör alla förband utnyttja utspridning av förband, maskering och skenåtgärder, terräng, bebyggelse, mörker, dålig sikt, rök och vilseledning för att undgå upptäckt och bekämpning. Genom att dessutom iaktta ljud-, ljus-, signal- och termisk disciplin kan riskerna minskas ytterligare. Alla situationer där risk finns för kontaminering ska undvikas, men i vissa situationer kan sådana risker behöva tas för att inte tappa tempo, kunna behålla initiativ, utnyttja framgång eller att överraska. Förmåga att agera offensivt och kapacitet för sanering av både personal och materiel måste kunna hanteras av förbanden.

Bekämpning av IED-system (Counter Improvised Explosive Device, C-IED)

Improviserade spränganordningar (*Improvised explosive devices*, IED) är ett vapensystem som en motståndare kan använda mot våra förband. IED-system bekämpas genom att attackera dess nätverk, neutralisera laddningen samt att utbilda och förbereda krigsförbanden.

Konfliktområden kommer sannolikt fortsatt vara utsatta för IED som ett viktigt vapensystem för en irreguljär motståndare. Internationella samfundets insatser i konfliktområden kommer alltid att behöva ta hänsyn till IED-hotet men kan även komma att utvecklas till att bekämpa IED-systemet. Uppkomsten av nya konfliktområden i instabila regioner påverkar negativt kontrollen av konventionell ammunition och ökar dess tillgänglighet. Den konventionella ammunitionen kan komma att nyttjas som IED regionalt men kan även komma att flyttas och användas i andra områden globalt. Möjligen kommer konfliktområdenas nedtrappning i intensitet möjliggöra att våldsbenägna extremistiska organisationer utökar eller flyttar sin verksamhet till andra konfliktområden eller ansluter sig till transnationella nätverk och på så sätt sprida IED-förmågan. Våldsbenägna extremistiska aktörer kommer sannolikt fortsatt utnyttja svaga internationella säkerhetssituationer med IED-system.

Med anledning av de effekter som kan uppnås så kommer sannolikt IED att utvecklas som ett vapensystem även för statligt drivna aktörer. IED kan nyttjas som ett fristående dolt vapensystem i syfte att utan risk för upptäckt uppnå markoperationens mål, eller som en del av en dold förbekämpning inordnad i den operativa planen. En motståndare kan nå stor effekt med IED som en del av sina specialförbandsoperationer i syfte att begränsa eller omöjliggöra vårt nyttjande av kvalificerade resurser.

Förmågan att bekämpa IED-systemen delas in i tre områden; attackera dess nätverk, egna skyddsåtgärder (neutralisera laddningen) samt förberedelser för förbanden. I området egna skyddsåtgärder ingår bland annat ballistiskt skydd på fordon, personlig skyddsutrustning, stridstekniskt uppträdande, sök och röjning av väg, röjning av sprängladdningar och telekrig. I området förberedelser för våra förband ingår bland annat reglementen, utbildningsplaner, instruktörskompetens, infrastruktur och utbildningshjälpmedel, metod- och utbildningsanvisningar, erfarenhetshandtering samt soldat- och officersutbildningen och insatsspecifik utbildning. Grunden för bra förberedelser är att utbildare och utvecklare har tillgång till aktuell och bearbetad information.

Fokus skall vara på bekämpning av nätverken bakom IED-attackerna. Störst framgång för att minimera förlusterna orsakade av IED är att med olika medel och metoder attackera nätverken. Detta område ställer stora krav på förmågan till underrättelsetjänst.

10.6 Indirekt bekämpning

Indirekt bekämpning består av indirekt eld från artilleri och granatkastare, telekrig samt insatser med flyg mot markmål. Med indirekt bekämpning avses planlagda och uppkomna uppdrag med ett eller flera indirekta bekämpningssystem.

Den indirekta bekämpningen är ett medel som stödjer manöver och direkt bekämpning vid till exempel framryckning, anfall eller bekämpning av motståndaren. Indirekt bekämpning kan också användas självständigt mot prioriterade mål.

Förband för indirekt bekämpning har två huvuduppgifter:

- understöd till markförband och
- bekämpning av prioriterade mål.

Vilken av huvuduppgifterna som för tillfället är viktigast varierar beroende på vilken typ av markoperation och stridssätt som understöds. Ett förband kan växla mellan huvuduppgifterna med mycket korta tidsförhållanden (minuter). Denna flexibilitet underlättar ett högt stridstempo och skapar handlingsfrihet att ta och behålla initiativet. Bland annat kan kraftsamling av indirekt bekämpning till särskilt viktiga skeden i striden ske utan förflyttning av förband.

För att åstadkomma rätt verkan och effekt med indirekt bekämpning ställs höga krav på förbandschefen som tillsammans med bekämpningschefen bland annat ska:

- Planera och leda den indirekta elden.
- Samordna indirekt och direkt eld.
- Bekämpa rätt mål vid rätt tidpunkt, på rätt plats och med rätt verkan inom hela skalan från varning till nedkämpning.

Detta möjliggörs bland annat genom att

- ge enkla och tydliga order,
- säkerställa ett säkert eldtekniskt underlag,
- följa insatsreglerna samt
- begränsa, och om möjligt undvika, oönskade sidoeffekter vid insats.

Inom ramen för telekrig genomförs Elektronisk Attack (EA) vilket innefattar utnyttjande av elektromagnetisk energi i syfte att nedsätta eller förstöra motståndarens systemfunktioner och stridsförmåga. Motståndarens ledningssystem kan påverkas med störning så att det försvårar eller förnekar dennes förmåga till att kontrollera, stödja och samordna sin verksamhet. Telekrigsinsatser kan även förstärka effekten av andra vapeninsatser.

Verkansfunktionen

Funktionen samordnar verkan mot utvalda mål på marken, i luften samt i informationsmiljön i syfte att uppnå effekter hos motståndaren, andra aktörer eller infrastruktur så att chefens vilja och målsättningar uppnås. Verkansprocessen identifierar mål, samordnar på operativ nivå olika taktiska verkansmedel både i planeringsskedet och under genomförandet för att nå önskad effekt genom verkan mot prioriterade mål. Ett mål är ett utvalt geografiskt område, objekt, förmåga, kapacitet, förband, system, person, grupp eller organisation (inklusive deras vilja, fattningsförmåga, och beteende).

Insatserna är ofta händelsestyrda och tidskritiska vilket ställer krav på hur verkansprocessen tillämpas så att önskvärda effekter kan uppnås med hänsyn till aktuella tidskrav. Processen används för att omsätta den operativa planen i konkret handling, genom att föreslå vad som skall påverkas och hur, i syfte att uppnå den operativa chefens målsättning. Verkansprocessen hanterar inte bara fysiska objekt, utan allt som kan påverkas på något sätt (till exempel beteende, organisationer, eller elektroniska nätverk), vilket får till följd att underrättelsetjänsten måste dimensioneras för att leverera underlag som uppfyller de behoven. Strävan är att uppnå de operativa målsättningarna genom att åstadkomma planerade effekter i aktörernas system. Dessa effekter kan uppnås genom en mängd olika aktiviteter förutom att fysiskt förstöra objekt – till exempel användandet av informationsoperationer, mentorskap, förbättring eller uppbyggnad av infrastruktur, elektronisk krigföring och andra påverkansformer.

10.7 Luftförsvaret

Luftförsvarets syfte är att möjliggöra vår verksamhet på marken genom att försvåra motståndarens möjligheter till angrepp eller underrättelser från luften. För att markstridskrafterna skall kunna nå framgång måste vårt luftförsvaret kunna hindra en motståndare från att uppnå en hög grad av luftoperativ kontroll. Då våra markstridskrafter skall genomföra strid med hög ambitionsnivå måste våra luftstridskrafter skapa ett fördelaktigt luftläge på den plats och under den tid som vi genomför striden.

Luftförsvaret kan bestå av stridsflyg, luftvärn, truppluftvärn samt passiva luftförsvarsåtgärder. Passiva luftförsvarsåtgärder kan omfatta maskering, dolt uppträdande och spridd gruppering. Luftförsvarets övergripande uppgift är att skydda arméförband och deras verksamhet, annan verksamhet, andra stridskrafter, viktiga objekt och befolkningscentra.

För att skydda våra förband, baser och infrastruktur mot angrepp från luften krävs luftvärnsförband med förmåga att upptäcka, identifiera och bekämpa luftmål. Dessa förband måste vara uthålliga samt kunna verka under alla typer av väder-, sikt- och ljusförhållanden.

Luftvärn är med sina förmågor en viktig del för att kunna uppnå effekter i olika miljöer – ofta inom ramen för gemensamma operationer. Luftvärnsförbanden ska främst nå effekt mot luftmål tillsammans med andra aktörer. Genom en sådan samordning kan synergieffekter uppnås.

Luftvärnet agerar främst mot hot som använder luftrummet och möjliggör på så sätt övriga förbands verksamhet. Verkan, underrättelser och skydd uppnås genom förmågan att upptäcka hot i luftrummet, identifiera, bekämpa mål eller varna egna förband. Luftvärnet kan lösa flera olika uppgifter och kan bland annat användas för att skydda viktiga punktmål som viktiga objekt, befolkningscentra, infrastruktur och militära förband.

Högre chef kan använda luftvärnet för att skydda egna avgörande behov och kritiska sårbarheter. Det måste alltid beaktas att då en motståndare upptäcker våra kritiska sårbarheter kan han avdela resurser av en typ eller av en volym som innebär att han kommer lyckas med sin avsikt att bekämpa våra kritiska sårbarheter. Detta innebär att vi alltid måste vidta åtgärder för att dölja och skydda våra kritiska sårbarheter. Åtgärder måste vidtas för att försvåra bekämpning av till exempel våra byggda förbindelser över vattendrag, förbindelserna kompletteras med skenmål.

10.8 Fältarbeten

Fältarbeten syftar till att förändra terräng och infrastruktur för att öka vår egen rörlighet, fördröja eller begränsa motståndarens rörlighet samt förbättra våra egna förbands eller systems verkan, uthållighet eller överlevnad.

Fältarbeten indelas i

- fältarbeten för rörlighet, inkluderande ammunitions- och minröjning,
- fördröjande fältarbeten,
- fältarbeten för överlevnad och
- övriga fältarbeten, inkluderande anläggningsverksamhet och geografisk information.

Fältarbeten bidrar till att göra motståndaren gripbar för våra bekämpningssystem och kan samtidigt bidra till att vilseleda denne. Förmåga att snabbt och även i höga konfliktnivåer kunna utföra fältarbeten för rörlighet kan vara avgörande för att behålla initiativ, åstadkomma överraskning och därmed bland annat kunna påverka motståndarens kritiska sårbarheter. För att möjliggöra taktisk och operativ rörlighet, även i minerad och infrastrukturfattig miljö, krävs förband med förmåga att upprätthålla förbindelser samt ammunitions- och minröja.

10.9 Logistik

Logistikfunktionen syftar till att möjliggöra våra förbands verksamhet genom att upprätthålla den uthållighet och tillgänglighet på system som markoperationen kräver. En väl planlagd och genomförd logistik bidrar till ett gott stridsvärde och god uthållighet hos våra förband. För att möjliggöra vår uthållighet krävs förband för förnödenhetsförsörjning, teknisk tjänst, kommunikationstjänst samt hälso- och sjukvård. Det är av yttersta vikt att samordning sker mellan dessa samt övriga aktörer i området. För att kunna stödja markoperationer i hela konfliktskalan krävs modulärt uppbyggda, flexibla och interoperabla underhållsenheter. Logistikerna bedrivs nationellt och internationellt genom att vissa delar av underhållet finns i operationsområdet – en främre nivå – och övriga i ett bakre område. Logistik delas in i delfunktionerna

- logistikledning,
- förnödenhetsförsörjning,
- teknisk tjänst,
- kommunikationstjänst samt
- försvarsmedicin.

Logistikledning

Det övergripande syftet med logistikledning är att se till att tillgängliga logistikresurser på ett resurseffektivt sätt tryggar de understödda förbandens förmåga att lösa sina uppgifter. Detta görs genom att säkerställa deras uthållighet, tillgänglighet och i viss mån rörlighet. För att uppnå detta är det viktigt att logistikföreträdare integreras i planeringen. För att komma fram till ett sätt som i alla avseenden är så resurseffektivt som möjligt krävs en samordning mellan olika delfunktioner.

Förnödenhetsförsörjning

Att försörja förband med förnödenheter som behövs för att kunna lösa tilldelade uppgifter är helt nödvändigt eftersom inga uppgifter blir lösta utan tillgång till mat, vatten, drivmedel, ammunition eller andra förnödenhetslag. Förnödenhetsförsörjning omfattar förnödenheter inom tjänstegrenarna: ammunitionstjänst, drivmedelstjänst, bränsletjänst, livsmedelstjänst, vattentjänst, materieltjänst (utom reservmateriel som ingår i teknisk tjänst), karttjänst, kassatjänst, fältposttjänst och förnödenhetstransporter. Dessutom ingår sjukvårdsförmödenheter. Detta är en svensk indelning som innebär att den inte helt överensstämmer med indelningar i andra länder.

Teknisk Tjänst

Arméförbanden är i hög grad beroende av kvalificerad materiel och materielsystem för att kunna verka och lösa förelagda uppgifter. Krigsförbandets uppgift och organisation avgör vilka materielsystem som är organisations- och effektbestämmande (OEmateriel). Det övergripande målet med funktionens resurser är att säkerställa tillgäng-

ligheten hos materielsystem som krävs för att genomföra en markoperation. Genom att skapa och upprätthålla teknisk och taktisk tillgänglighet bidrar funktionen till förbandens förmåga att lösa sina uppgifter. Den tekniska tjänsten delas in i materielunderhåll och tekniskt systemstöd. Materielunderhåll omfattar förebyggande underhåll, avhjälpande underhåll, reservmaterieförsörjning och omhändertagande av materiel. Tekniskt systemstöd omfattar driftstöd, teknisk anpassning, modifiering och materielundersökning.

Kommunikationstjänst

Kommunikationstjänst består av transporter, transportledning och trafiktjänst. Kommunikationstjänst är ledning av transporter på strategisk eller operativ nivå. På de här nivåerna omfattar den att säkerställa tillgång på landsvägs-, järnvägs-, sjö- och flygtransportresurser, liksom tillgång till vägar, järnvägar, hamnar, flygfält och annan nödvändig infrastruktur. På taktisk nivå bedrivs detta som transportledning och trafiktjänst.

En förflyttning kan genomföras som strategisk, operativ eller taktisk transport.

- Strategisk transport är en förflyttning till eller från Sverige samt mellan olika internationella insatsområden som leds av nationell eller internationell operativ chef.
- Operativ transport är förflyttning inom Sverige som leds av operativ chef.
- Taktisk transport är förflyttning som leds av taktisk chef.

En förbandstransport är en samordnad förflyttning av förband från start till slutpunkt. Vid slutpunkten överlämnas förbandet till taktisk chef efter återfyllnad. Därefter vidtar den sista förflyttningen in i operationsområdet i form av en marsch där taktisk chef leder förbandet sista biten. Vid marsch är förbanden i regel stridsindelade och nyttjar sina egna resurser för detta. Ledstjärnan vid planering och genomförande av förbandstransporter är att förbandet så snabbt som möjligt, och med bibehållet stridsvärde, når operationsområdet.

Försvarsmedicin

Försvarsmedicin delas in i: medicinsk underrättelsetjänst, preventiv medicin, medicinskt omhändertagande inklusive medicinsk evakuering av skadad eller sjuk och medicinsk rehabilitering samt djursjukvård.

Sjukvårdsorganisationen i insatsorganisationen omfattar ett övergripande system från skadeplats till det att den skadade eller sjuke har transporterats till civilt sjukhus i Sverige. Patientens medicinska behov ska vara i fokus, vilket ska prägla den försvarsmedicinska inriktningen. FM Sjukvårdssystem är utformat och anpassat för att uppfylla kraven på preventiv medicin, omhändertagande (med eller utan kirurgi, oaktat behovet av stöd avseende vitala livsfunktioner) av strids-/traumatiskt skadade och sjuka, medicinsk evakuering samt djursjukvård.

10.10 Informationsoperationer

Informationsoperationer är en samordnad verksamhet som genomförs i syfte att påverka motståndarens eller andra aktörers beslut. Detta uppnås genom att påverka beslutsfattare, information och informationsbaserade processer samt system. Samtidigt ska man skydda egna beslutsfattare, information samt informationsbaserade processer och system. Informationsoperationer stödjer aktivt egna defensiva eller offensiva syften.

Verkan i informationsmiljön kan uppnås genom telekrigsinsatser och informationsoperationer. Elektronisk spaning och identifiering ger underlag för aktiva insatser med alla bekämpningsmetoder: direkta eller indirekta.

Vid operationer utanför Sverige är den lokala befolkningens inställning till våra förband och vår verksamhet avgörande för hur och om vi kan lösa våra uppgifter. Denna inställning kan vi aktivt påverka genom att genomföra psykologiska operationer. Med hjälp av framgångsrika insatser kan vi ändra inställningen hos grupper i operationsområdet. På så sätt kan vi underlätta eller möjliggöra lösande av våra huvuduppgifter. Informationsoperationer är ett viktigt komplement till såväl konventionella som icke konventionella betvingelsemetoder.

Informationsoperationer kan genomföras över hela konfliktskalan. Detta inkluderar vilseledning, elektronisk krigföring, fysisk bekämpning och psykologiska operationer (psyops). En relaterad förmåga är informationstjänsten som arbetar mot journalister och media. Informationsoperationer riktar sig mot målgrupper i ett operationsområde utan att använda journalister eller utomstående media som inte har Försvarsmakten som huvudman.

Med psykologiska operationer påverkas uppfattningar och attityder för att ytterst ändra agerandet. Dessa genomförs mot godkända målgrupper, som motståndarens militära chefer och förband eller andra aktörer på ett sätt som verkar gynnsamt för våra avsikter. Detta kan göras med budskap som riktas direkt till målgruppen eller indirekt via andra målgrupper inom aktörens militära styrkor eller samhälle. Psykologiska operationer hanterar aldrig media (varken nationell eller internationell) och opinionen utanför insatsområdet, utan detta hanteras av den press- och informationstjänst som finns på plats. För att kunna genomföra psykologiska operationer krävs omfattande kunskap om målgruppen såsom historia och ideologi, etniska, sociala, ekonomiska, kulturella, språkliga, religiösa och militära förhållanden, relationer till andra målgrupper, nyckelpersoner, individers personlighet och temperament samt målgruppernas egna kommunikationsprocesser och informationsinfrastrukturer.

10.11 Informationstjänst

Press- och informationstjänst är ett av chefens ledningsverktyg med följande uppgifter:

- Göra bedömanden avseende verksamheten utifrån en infobedömandemall.
- Genomföra incident- och krisledning; delta i ledningen för krishantering och ansvara för kriskommunikation.
- Delta i planering och genomförande av markoperationer.
- Delta i fastställandet av säkerhetsbehoven vid markoperationer.

Trovärdighet är en grundförutsättning för att budskap ska uppfattas som korrekta. Trovärdighet för militära operationer skapas endast genom att rapportera korrekta fakta tidigt, bland annat genom media. Planerad kommunikation med målgrupper i Sverige och internationellt skapar stöd för Försvarens insatser och bidrar till att skapa förtroende för Försvarens förmåga att lösa ålagda uppgifter. Planerad kommunikation med målgrupper i ett operationsområde skapar stöd för vår närvaro och stödjer arbetet med att skapa säkerhet och stabilitet. Planerad intern kommunikation är ett av chefens viktigaste verktyg för ledning. Massmedia är ofta den viktigaste kanalen för att nå ut med korrekt information om pågående militära operationer.

Press- och informationstjänsten ska informera – så snabbt som omständigheterna kräver – korrekt och trovärdigt så att mottagaren ska kunna skapa en god bild av genomförd verksamhet. Genom väl genomförd press- och informationstjänst kan ett gott stridsvärde och högt förtroende för förbandet, insatsen samt Försvarens behållas. Detta gäller oavsett om konfliktsituationen går från fred till kris och krig. I dagens digitala miljö är varje enskild soldat en informationsbärare och informationsspredare, oavsett regelverk och order. Varje försök att bortse från detta riskerar att skada vår trovärdighet.

10.12 Civil-militär samverkan

Funktionens syfte är att utgöra den militära chefens medel för att genomföra samverkan med de aktörer – militära och civila – som påverkar lösandet av en militär uppgift under en aktuell insats. Målsättningen med civil-militär samverkan är att skapa bästa möjliga villkor för planläggning, genomförande och avveckling av en markoperation som ger den militära chefen den största möjliga moraliska, materiellmässiga och taktiska fördelen. Civil-militär samverkansfunktion i förband är representerad i staben samt med en eller flera enheter ingående i förbandens underavdelningar. Staben förser chefen med underlag till planerad verksamhet, förslag på uppgifter till underlydande enheter samt deltar i uppföljning av pågående verksamhet. Stabens uppgift är även att koordinera aktörerna för att nå uppsatta militära målsättningar (både inom markoperationen och tillsammans med nationella civila aktörer). Denna samordning

sker främst genom samverkan. Funktionen civil-militär samverkan koordineras med underrättelsetjänsten inom aktuell markoperation.

10.13 Vädertjänst

Vädertjänstfunktionens uppgift är att stödja beslutsfattare och förband med väderinformation för att öka förbandets egen säkerhet och förbättra resursutnyttjandet över tiden. Funktionen kan också tillhandahålla bedömningar av en eventuell motståndares möjligheter att verka med hänsyn till METOC-parametrar (METOC – Meteorologi och Oceanografi). Funktionen används i det längre planeringsperspektivet av en markoperation genom klimatologiska bedömningar för val av utrustning, materiel och system. I det kortare tidsperspektivet används funktionen för att öka situationsmedvetandet och minska risken för friktioner under genomförandefasen.

Vädertjänstfunktionen representeras i högre staber i syfte att stödja chefen med beslutsunderlag om hur främst de egna förbanden påverkas över tiden.

Bilaga 1 Planeringsmetod

Steg 1: Vad måste uppnås för att lösa uppdraget?		
1. Förstå uppdraget	Slutsatser avseende: 1. Tillgänglig tid för planering 2. Slutläget, när uppdraget är löst 3. Begränsningar i handlingsfriheten att lösa uppdraget 4. Väsentliga osäkerheter/informationsbehov 5. Samverkansbehov 6. Omedelbara åtgärder 7. Framgångsfaktorer	Slutläget beskrivs i preliminär målbild
Steg 2: Hur kan uppdraget lösas?		
2. Uppfatta situationen 2.1 Civilläge 2.2 Vårt läge och stridsvärde 2.3 Motståndarens läge och stridsvärde 2.4 Tredje parts läge 2.5 Terräng, väder och sikt 2.6 Styrkejämförelser 2.7 Motståndarens handlingsmöjligheter	Slutsatser avseende punkterna 3 – 6 ovan fylls på eller modifieras dessutom dras slutsatser avseende: 1. När mest gynnsamma styrkeförhållanden föreligger (omslagspunkter). 2. Motståndarens farligaste agerande i stort, sett mot vår förmåga att uppnå målbilden.	
3. Generera egna handlingsmöjligheter		
4. Definiera framgångsfaktorer 4.1 Förstå helheten 4.2 Definiera framgångsfaktorer	Förteckning över de specifika faktorer i vår plan som bedöms leda till framgång.	
Steg 3: Hur skall detta uppdrag lösas?		
5. Utveckla en plan	Utvecklas grundat på framgångsfaktorerna. Slutsatser avseende planens svagheter dras	Uppdatering av preliminär målbild
6. Spela på planen		
7. Besluta	Beslut om: 1. Att planen ska gälla. 2. Igångsättning av planens första steg.	Målbild fastställs
8. Utarbeta order		

En fullständig beskrivning av planering enligt PUT-metoden finns i Metodhandbok Ledning Bataljon. En ytterligare fördjupad beskrivning finns i Handbok i taktikutbildning, Mark – Inklusive generella anvisningar för planering och genomförande av krigsspel, fältövningar och stabstjänstövningar.

Planeringsprocessen är indelad i tre separata steg, stegen är i sin tur indelade i ett antal moment. Det första steget omfattar moment 1 ”Förstå uppdraget” och syftar till att svara på frågan ”Vad måste uppnås för att lösa uppdraget?”. Detta kräver att uppdraget från högre chef förstås till fullo. Resultatet presenteras i en preliminär målbild. Att förstå uppdraget på rätt sätt är dock en större process än att bara tolka chefens vilja. Tolkningen kommer att påverkas av tidigare kunskaper och erfarenheter samt aktuella situationsfaktorer och målet som skall uppnås kommer att klarna efterhand som planeringen pågår. Därför föreskriver modellen att återkoppling kan ske när som helst tillbaka till moment 1 och justera den preliminära målbilden. Under steg 1 räcker det således att göra sig en begränsad bild av vad som måste uppnås för att lösa tilldelat uppdrag.

Det andra steget i metoden omfattar moment 2-4 och syftar till att svara på frågan ”Hur kan uppdraget lösas?”. Detta kräver dels en målbild dels goda kunskaper om vilka resurser i vid bemärkelse vi och motståndaren disponerar och vad som kan åstadkommas med dessa resurser. Steget syftar till att ge en känsla av att ha en fullgod lägesuppfattning och förståelse för vad som är avgörande i den aktuella situationen. Vid enskilt genomförd planering är det lämpligt att påbörja momenten i steg 2 i den ordning de kommer. Vid arbete i planeringsgrupp kan dock vissa moment göras parallellt i syfte att vinna tid. Parallellt arbete ger dock sämre helhetsförståelse hos planeringsgruppens medlemmar och kräver gemensamma redovisningar av de parallellt genomförda momentens resultat för att medge god gemensam förståelse. Särskilt viktigt är att den planeringsansvarige chefen skaffar sig en god helhetsförståelse av situationen. Moment som är lämpliga att genomföra parallellt är 2.1 – 2.4. Vid mycket stor tidspress och då läget är känt kan moment 2-4 uteslutas eller förkortas.

Det tredje steget i metoden omfattar moment 5-8 och syftar till att svara på frågan ”Hur skall detta uppdrag lösas?”. Detta kräver att det finns en plan som ”prövats” efter bästa förmåga och som befunnits trovärdig. Om man genomför planering under tidspress, för att det är bråttom att komma igång med verksamheten på fältet, är det viktigt att inte driva detaljeringen av planen alltför långt innan man fattar beslut och ger order. Planen görs detaljerad bara för det inledande skedet, men kan vara mindre detaljerad för senare skeden. Detaljerna för dessa senare skeden utarbetas sedan av staben parallellt med att planens genomförande startar på fältet. Vid gott om tid till förfogande kan moment 5 ”Utveckla en plan” utökas med att alternativa planer utvecklas.

Vid integrerad planering är dialog med DUC särskilt viktig i moment 1 "Förstå uppdraget" (framtagandet av preliminär målbild) och moment 5 "Utveckla en plan" och då särskilt den första delen i form av själva genomförandeidén. Dessutom bör DUC integreras in i moment 6 "Spela på planen" och 7 "Besluta".

Bilaga 2 Markoperation med offensiv inriktning

Inledning

En markoperation med offensiv inriktning genomförs i syfte att ta och behålla initiativet eller nå ett avgörande på våra villkor. Det främsta målet med markoperationen med offensiv inriktning är att bryta motståndarens anfallskraft. Att bryta motståndarens anfallskraft innebär att:

- Motståndarens styrketillväxt avbryts.
- Motståndarens framryckningshastighet och utbredning begränsas.
- Motståndarens styrka reduceras genom bekämpning på djupet av ledning, indirekt bekämpning och logistik.
- Delar av motståndarens förband slås.

En förutsättning för att lyckas bryta motståndarens anfallskraft är att uppnå lokal överlägsenhet genom att skära av och dela motståndarens förband.

En offensiv markoperation är beroende av luftstridskrafternas förmåga att skapa ett för oss fördelaktigt luftläge men också av marin- och luftstridskrafternas möjligheter att påverka motståndarens styrketillväxt vid landstigning och luftlandsättning.

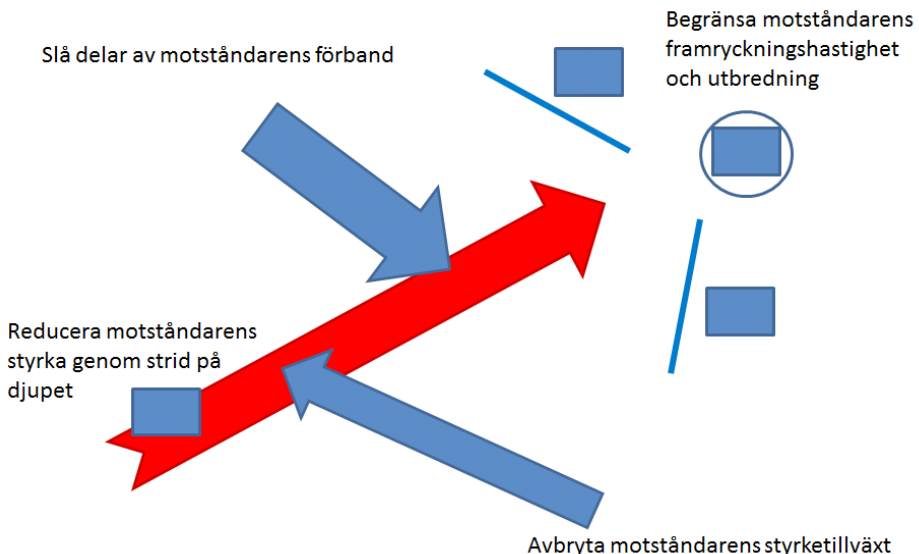

Illustration 29. Principskiss över markoperation med offensiv inriktning

Karaktäristik av striden

Striden vid en offensiv markoperation karaktäriseras av att den förs över en stor yta och mot olika typer av motståndare. Striden kan genomföras mot nyligen luftlandsatta eller landstigna förband eller mot en på marken framryckande anfallstät.

Alla stridssätt måste användas för att på ett väl avvägt sätt skapa möjligheter att vid rätt tidpunkt, i rätt terräng och med bevarat stridsvärde uppnå lokal överlägsenhet för att nå ett avgörande. De först gripbara förbanden kan antingen begränsa motståndarens framryckning, försvara nyckelterräng eller sättas in för att direkt avbryta styrketillväxt i form av landstigning eller luftlandsättning. Under genomförandet kommer striden att behöva föras samtidigt mot motståndarens anfallstät, mot hans kringgångsförband, mot luftlandsättningar på djupet samt mot hans tillkommande förband. Striden mot anfallstäterna förs inledningsvis i syfte att begränsa framryckningshastighet och utbredning för att övergå till anfall när ett avgörande kan nås. Striden mot kringgångsförband och luftlandsättningar förs i syfte att begränsa deras effekt och utbredning. Striden mot motståndarens tillkommande förband förs i syfte att avbryta styrketillväxt och genomförs främst genom strid på djupet. Striden skall föras så att vi engagerar motståndaren på hela hans djup under lång tid.

Strid i syfte att begränsa motståndarens framryckningshastighet och utbredning

Syftet med att begränsa motståndarens framryckningshastighet och utbredning vid en markoperation med offensiv inriktning är i regel att göra motståndarens förband gripbara för våra anfall och indirekt bekämpning.

Längs vägar förs striden i stor utsträckning med fältarbeten och indirekt eld. Motståndarens försök att reparera och bygga vägar skall försvåras. Indirekt bekämpning utnyttjas mot motståndarens röjningstät.

En viktig del i striden är att kunna möta motståndarens kringgångsförband. Genom att hindra kringgångsförbanden att ta områden och förbindelser som är viktiga för oss samt skära av deras förbindelser sänks deras effekt betydligt. Även begränsade insatser med indirekt eld och trupp kan avsevärt försvåra ett kringgångsförbands framryckning. Mineringar kan för kortare eller längre tid hindra framryckningen. En analys av terrängen kan ge indikationer om var kringgångsförband av större omfattning kan förväntas rycka fram. I sådana områden skall ytövervakning ordnas medan andra områden måste lämnas helt tomma.

Ett viktigt beslut som chefen måste fatta är vilka fientliga förband som kan tillåtas kringgå och nå våra bakre områden respektive vilka förband som måste hindras. Detta styrs av syftet med striden och hur vi grupperat förbanden i vårt bakre område. En

annan förutsättning för att vi skall kunna nå våra syften i striden mot kringgångsförbanden är att vi har tillgång till rörliga reserver. Dessa utgångsgrupperas i områden där kringgångar är särskilt farliga för oss.

Strävan skall vara att fortsätta striden även sedan delar av motståndarens förband tagit terräng i våra bakre områden. Det är oundvikligt att vissa förband för kortare eller längre tid blir avskurna, dessa förband skall kunna fortsätta striden i sitt område. Detta binder motståndarens resurser och försvarar verksamheten vid hans täter.

Strid i syfte att avbryta motståndarens styrketillväxt

Motståndarens styrketillväxt kan avbrytas genom att luftlandsättning och landstigning förhindras eller att förbindelser skärs av. Anfall i syfte att avbryta motståndarens styrketillväxt skall kunna genomföras tidigt. Om motståndaren luftlandsätter, landstiger eller framrycker på flera platser, skall vi inledningsvis avbryta styrketillväxten i det område där antingen möjligheterna till tillväxt är störst eller där för oss vitala områden eller resurser hotas.

Vid strid mot en landstigen motståndare är ett av de viktigaste besluten chefen har att fatta, om och när förband skall sättas in mot kusten för att med eld kunna nå stranden innan motståndaren landstiger och urlastar förband. Om detta anfall skall genomföras beror på om gynnsamma styrkeförhållanden kan uppnås, om luftläget medger egen rörlighet och om det egna stridsvärdet kan bevaras. Förband som sätts in mot landstigningar skall hitta eller skapa och snabbt utnyttja luckor i motståndarens gruppering. För att hitta luckor kan våra förband rycka fram på stor bredd. Kraftsamling sker där framgång nås eller störst möjlighet till framgång finns. Högt tempo eftersträvas för att så tidigt som möjligt nå landstigningsområdet med eld. För att minimera tempoförlust i anfallsrörelsen kan anfallsmålen sättas långt fram. Anfallen skall skyddas av starkast möjliga luftvärn och eget flyg. Om motståndaren är stark i landstigningsområdet, skall vi ta terräng som skapar förutsättningar för genombrott och begränsar motståndarens möjligheter att kraftsamla inom området. Genom vilseledning och egen kraftsamling kan genombrott därefter åstadkommas. Samtidigt som anfallen genomförs bekämpas viktiga mål på motståndarens djup.

Om en landstigning eller urlastning inte kan påverkas direkt måste ändå styrketillväxten in i vårt område avbrytas i syfte att kunna uppnå lokal överlägsenhet. Detta görs genom att förband tar nyckelterräng, till exempel övergångar, så att motståndarens tät inte längre har förbindelser tillbaka till landstigningsområdet. Nyckelterrängen försvaras samtidigt som kraftsamlat anfall i syfte att bryta motståndarens anfallskraft genomförs. Förband som anfaller in på djupet bör förstärkas för att öka förmågorna till skydd, rörlighet och uthållighet.

Vid strid mot luftlandsättningar grupperas våra förband, så att vi tvingar motståndaren att luftlandsätta i terräng som är mindre gynnsam för detta eller på större avstånd från viktiga områden. Strävan skall vara att tidigt verka mot en luftlandsatt motståndare. Ett tidigt offensivt agerande med mindre styrkor kan ge stor effekt. Förband som sätts in mot luftlandsättningar skall hitta och snabbt utnyttja luckor eller svagheter i motståndarens gruppering. För att hitta luckor och begränsa motståndarens utbredning bör våra förband rycka fram på stor bredd. Högt tempo eftersträvas för att så tidigt som möjligt nå luftlandsättningsområdet med eld.

Strid på djupet i syfte att reducera motståndarens styrka

Striden kan genomföras på djupet av motståndarens gruppering i syfte att reducera motståndarens styrka. Blotta existensen av våra förband på djupet av motståndarens område tvingar denne till motåtgärder, även om den direkta effekten av varje enskild stridsinsats kan vara liten.

Fremst skall motståndarens förmåga till ledning, indirekt bekämpning och logistik påverkas. Striden på djupet skall kunna föras under hela markoperationen. Den förberedda striden på djupet av motståndarens område bedrivs av jägar-, underrättelse- eller lätta skytteförband.

Stridsfältets fragmenterade karaktär medför att alla förband under viss tid måste kunna delta i strid på djupet. Striden skall samordnas mellan olika områden och med striden mot motståndarens täter. Denna samordning rör i första hand målval och när i tiden insatser skall ske.

Möjligheter till fältarbeten i form av förstöring och minering på djupet av motståndarens område skall tas tillvara. Resurser för indirekt bekämpning kombinerat med förband med eldledare som grupperas på djupet möjliggör bekämpning av mål på motståndarens djup.

Förband som blir avskurna skall kunna övergå till strid på djupet av motståndarens område. Striden skall kunna föras under lång tid. Om jägarförband eller annat förband, som har förberett strid på djupet, finns inom området samordnar chef för sådant förband striden.

För strid på större djup krävs i regel jägar-, underrättelse- eller specialförband och tillgång till stridsflyg och helikopter. Viktiga mål för insats med sådana förband är långräckviddiga bekämpningssystem, luftvärn, högre staber, förbindelser och underhållsbaser.

Strid i syfte att slå motståndarens förband

För att bryta motståndarens anfallskraft måste vi genom anfall slå vissa förband och därigenom tillfoga motståndaren avgörande förluster. När vi kan genomföra detta anfall beror bland annat på när vi genom att avbryta motståndaren styrketillväxt och begränsat hans utbredning skapat gynnsamma styrkeförhållanden.

En väl fungerande underrättelsetjänst och tillgång till reserver krävs för att en chef skall kunna skapa förutsättningar för och genomföra ett sådant anfall vid rätt tidpunkt.

Motståndarens lednings- och understödsförband är viktiga anfallsmål. Anfall mot mekaniserade förband bör i första hand genomföras när styrkeförhållandena är gynnsamma eller när motståndarens stridsvärde är nedsatt och denne har begränsad tillgång till understöd.

När beslut om anfall är fattat, skall alla resurser kraftsamlas och anfallet genomföras snabbt och överraskande. Minsta möjliga resurser skall avdelas i sekundära riktningar. Vilseledning i form av anfall från flera håll samt igångsättning av annan omfattande verksamhet före anfall kan öka våra möjligheter att nå överraskning.

Anfallsrörelser kräver manöverutrymme. Varje chef som skall genomföra anfall måste ha frihet att utnyttja terrängen och de möjligheter som uppstår under striden. Chefen måste väga behovet av att kraftsamla förband mot behovet av att ha ett tillräckligt manöverutrymme. Kraftsamling av förband till ett begränsat område bör ske under så kort tid som möjligt. Terräng varifrån vi kan påverka motståndarens rörelsefrihet skall tas och hållas. Denna terräng utgörs ofta av dominerande höjder varifrån eld kan avges eller ledas.

Strävan är att slå motståndarens förband efter hand. Alla disponibla stridsvagnsförband kraftsamlas till dessa anfall. Lokal överlägsenhet kan uppnås genom att vi delar motståndarens styrkor och med stöd av bland annat fältarbeten begränsar hans rörelsefrihet. När motståndaren börjar vika skall denne förföljas. Vi försvarar motståndarens möjligheter att bekämpa våra förband med flyg och fartygsartilleri genom att hålla stridskänning med hans förband. Motståndaren får inte ges tid att organisera sin strid på nytt.

Helikopterluftlandsättningar av lätta förband kan möjliggöra tidig kontroll av nyckel-
eliterräng och framryckning in på djupet vilket kan möjliggöra ett högt anfallstempo.

Exempel på markoperation med offensiv inriktning

Motståndaren

Motståndaren har i ett tidigare skede invaderat över landgräns eller över hav och fortsatt styrketillväxt sker. Motståndarens avsikt är att fortsätta anfallet in på djupet av vår gruppering.

Luftlandsättningar kan ske både på stort djup och i nära anslutning till förband som framrycker på marken i syfte att tidigt ta övergångar och binda våra reserver. Motståndaren strävar efter att tidigt med luftlandsättning eller kringgång ta knutpunkter och terräng i anslutning till platser som är lämpliga för övergång av vattendrag.

Framryckning kan ske på stor bredd. Allsidigt sammansatta förband med god terrängrorlighet kan tidigt framrycka på djupet av vår gruppering för att nå kontakt med luftlandsatta förband, ta övergångar och knutpunkter samt slå våra lednings-, artilleri- och logistikförband. Syftet med kringgångsförband även vara att innesluta och desorganisera våra förband.

För att kringgångsförbanden, samt även övriga förband, skall kunna lösa sina uppgifter krävs omfattande underrättelseinhämtning. Denna sker bland annat genom truppspaning på bredden och på djupet av vår gruppering.

Motståndaren i det aktuella området utgörs av en mekaniserad brigad. De mekaniserade förbanden är utrustade med moderna stridsfordon inklusive stridsvagnar med understöd av bandgående artilleri. Motståndaren understöds av attackflyg och attackhelikoptrar, motståndarens luftstridskrafter inriktas i huvudsak mot att uppnå luftherravälde.

Tätbrigaden följs av ytterligare förband som kan fullfölja tätens uppgift alternativt kringgå och ta ytterligare terräng på djupet av vår gruppering. Motståndarens anfallsmål bedöms vara knutpunkten vid STADEN. Brigaden anfaller längs en större väg i nordostlig riktning. Motståndaren genomför även taktiska luftlandsättningar i anfallsriktningen för att binda våra förband och ta nyckelterräng som kan öka anfallstempot.

Motståndaren framrycker inledningsvis marschgrupperat för att hålla ett högt tempo och övergår till samordnat anfall vid stridskontakt. Efter stridskontakt kommer motståndaren att manövrera för att uppnå gynnsamma positioner, detta kan även innefatta försök att kringgå eller omfatta och innesluta våra förband. Understöd i form av indirekt bekämpning kraftsamlas till de förband som har möjlighet att bryta igenom vårt försvar, genombrottet genomförs med hög grad av samordning.

Eget läge och avsikt

Våra först gripbara förband är två bataljonstridsgrupper. Bataljonstridsgrupperna innehåller en manöverbataljon samt artilleri- ingenjör- och luftvärnsförband. Bataljonstridsgrupperna utgörs av de först mobiliserade delarna ur de två brigaderna. Övriga delar ur brigaderna är under tilltransport.

Luft- och marinstridskrafterna genomför operationer i syfte att begränsa motståndarens möjligheter till ytterligare styrketillväxt. Operativ chefs avsikt är att bryta motståndarens anfallskraft och på sikt återta markoperativ kontroll i operationsområdet.

Armétaktisk Chefs bedömande har bland annat lett fram till följande slutsatser:

- Motståndarens marktaktiska tyngdpunkt utgörs av de mekaniserade anfallsförbanden.
- Motståndarens anfallskraft kan reduceras mest effektivt genom bekämpning av de fientliga artilleriförbanden.
- Motståndarens styrketillväxt begränsas genom att vi skär av huvudvägen.
- Eventuella luftlandsättningar måste slås så tidigt som möjligt.
- STADEN och övergångarna över ÅN är nyckelterräng som måste försvaras över tiden.

Armétaktisk Chefs avsikt är att inledningsvis med tillgängliga förband i form av bataljonstridsgrupper ta och försvara nyckelterräng för vår egen tilltransport och rörlighet samt begränsa motståndarens styrketillväxt genom att slå luftlandsättningar.

Därefter är avsikten att med en brigad fördröja framträngande i nordöstlig riktning i syfte att begränsa motståndarens utbredning. Den andra brigaden framrycker till området norr stora vägen. Strid på djupet påbörjas för att reducera motståndarens stridsvärde.

Därnäst skall den tillkommande brigaden slå kvarvarande luftlandsättning och utgångsgruppera för fortsatt anfall. Med del anfaller brigaden och tar terräng för att avskära motståndaren i anslutning till övergångar.

Slutligen skall den tillkommande brigaden slå den hejdade och reducerade motståndaren i anslutning till vägen.

Inledande skede

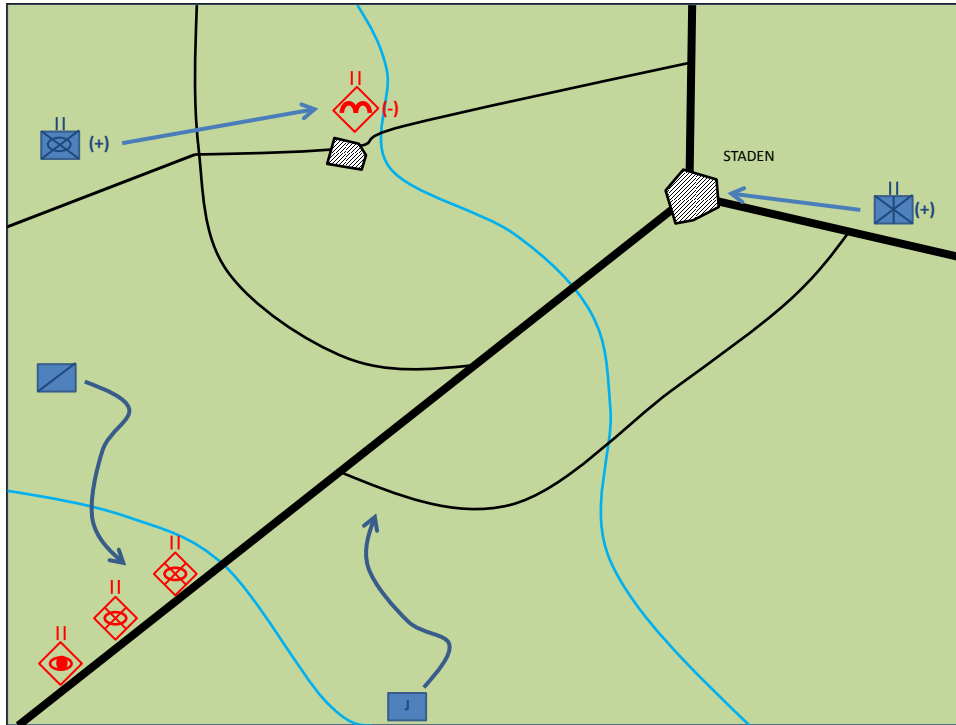

Illustration 30. Det inledande skedet

Inledningsvis tar och försvarar tillgängliga förband i form av bataljonstridsgrupper nyckelterräng för vår egen tilltransport och rörlighet samt avbryter fiendlig styrketillväxt genom att slå luftlandsättning. Bataljonstridsgrupperna är förstärkta med artilleri-, luftvärns- och ingenjörförband. Innästling på djupet av motståndarens gruppering påbörjas i syfte att inhämta underrättelser och genomföra strid på djupet för att påverka motståndarens styrketillväxt. Detta genomförs med delar av underrättelse- och jägarbataljon. Brigadernas huvuddelar är under tilltransport.

Fördröjaskedet

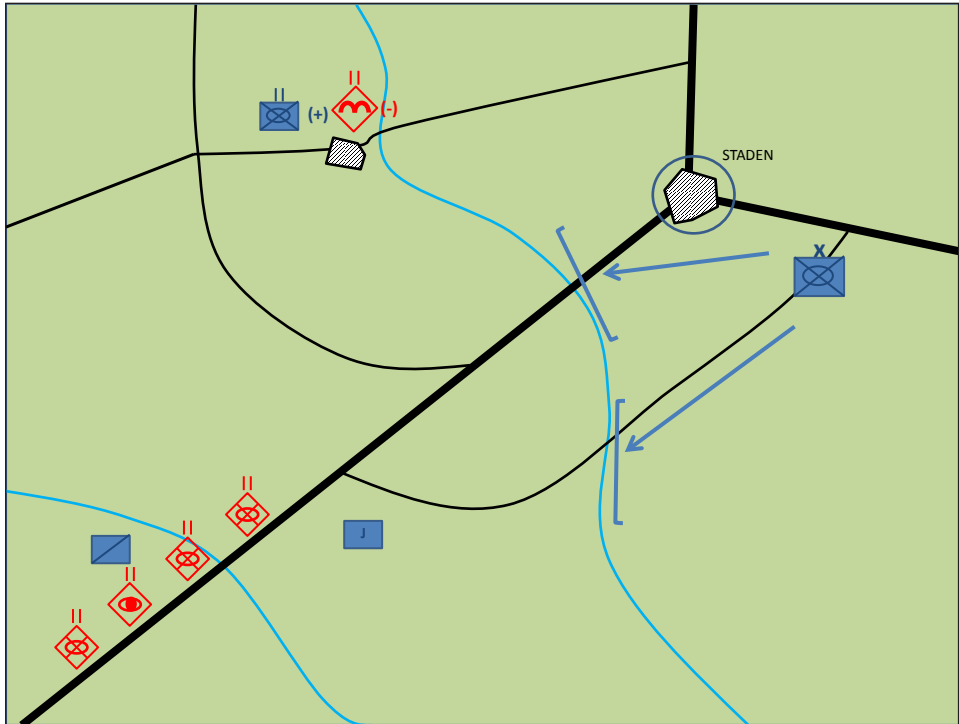

Illustration 31. Fördröjaskedet

Motståndaren framrycker längs huvudvägen i nordöstlig riktning. En brigad tar terräng i anslutning till ÅN för att kunna avvärja fiendligt framträngande över ÅN i syfte att vinna tid och begränsa motståndarens utbredning under det att den andra brigaden framrycker till området norr om huvudvägen. Särskild vikt läggs vid att kunna upptäcka och möta en fiendlig kringgång i söder. Striden på djupet inriktas nu mot motståndarens artilleriförband för att reducera anfallskraften samt underhållsförband för att begränsa uthålligheten

Avskärskedet

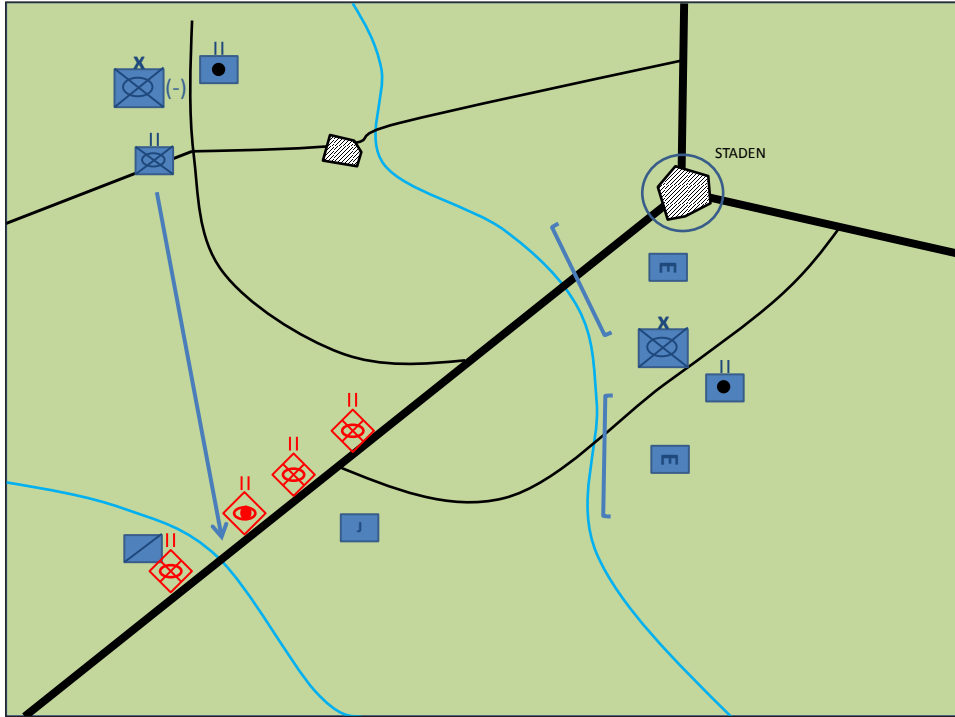

Illustration 32. Avskärskedet

En brigad fortsätter begränsa motståndarens utbredning, STADEN försvaras. Fältarbeten kraftsamlas till avvärjningsområdet. Striden på djupet inriktas fortsatt mot de fientliga artilleriförbanden. Tillkommande brigad samlas nu i ett utgångsläge för anfall i norra delen av området. Brigaden tar med del terräng så att de anfallande förbandens underhållsvägar skärs av och ytterligare styrketillväxt hindras. Luftvärn och luftstridskrafter används för att försvåra förstärkningar i form av luftlandsättningar eller understöd med flyg.

Slåskedet

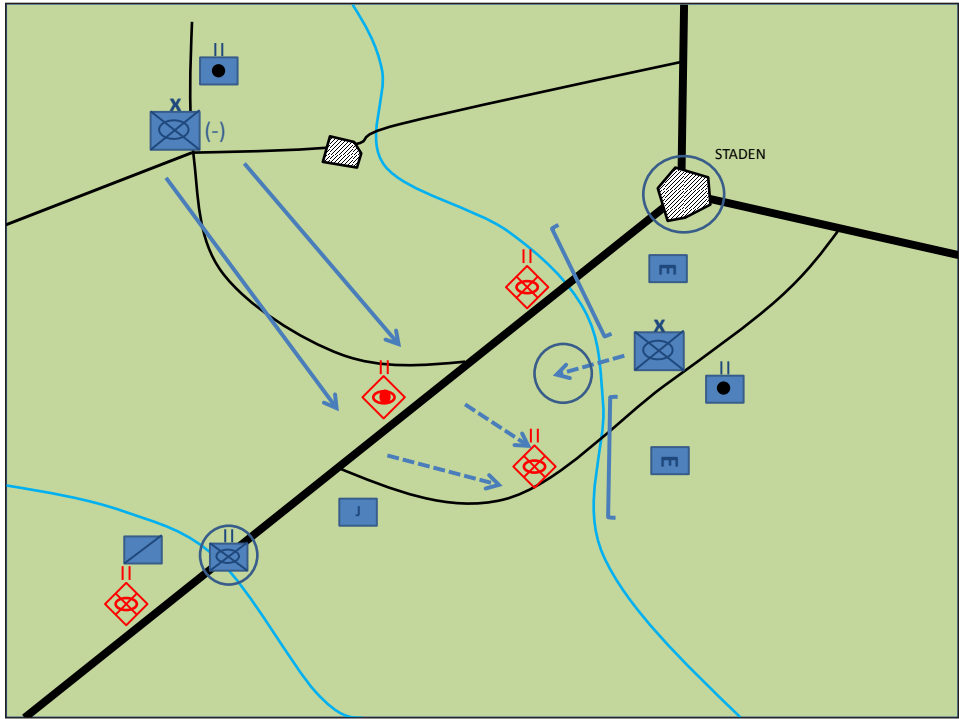

Illustration 33. Slåskedet

Därefter skall motståndarens anfallskraft brytas genom ett anfall i syfte att slå delar av de anfallande förbanden. Motståndaren är nu hejdad av den avvärijande brigaden och har fått sin styrka reducerad genom avvärijningsstriden och striden på djupet. Den avvärijande brigaden genomför med del motanfall i syfte att ta terräng så att motståndaren delas. Den andra brigaden anfaller och slår artilleriförbanden och därefter tåtförbanden. De egna artilleriförbandens understöd kraftsamlas till den anfallande brigaden men kan också understödja striden på djupet. Luftvärnsförbanden och understödjande logistikförband kraftsamlas för att möjliggöra det samlade brigadanfallet.

Avslutande skede

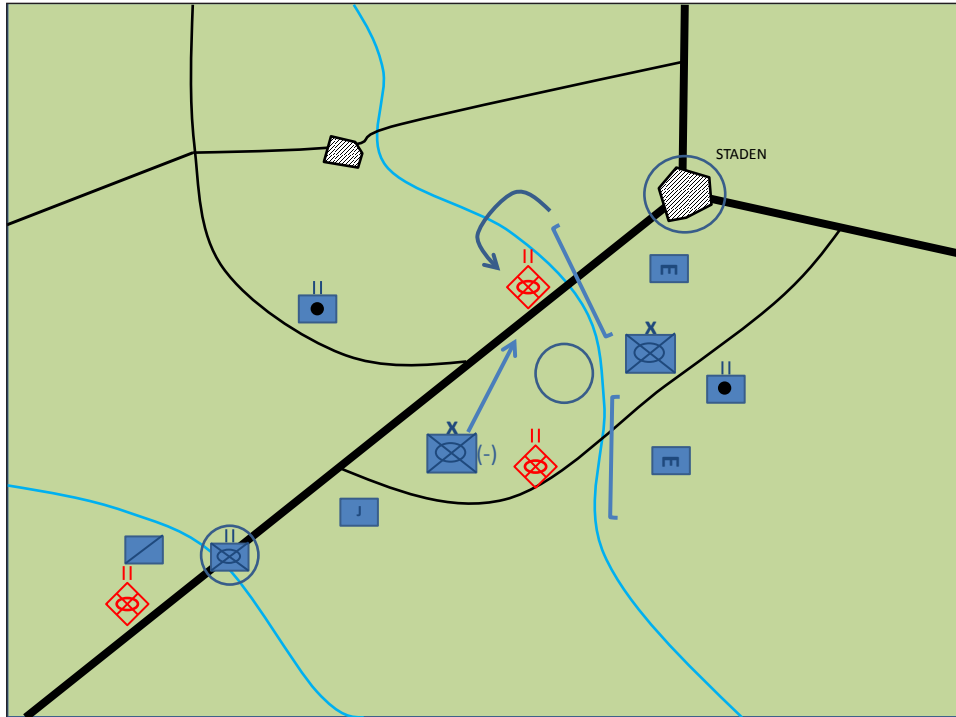

Illustration 34. Avslutande skede

Motståndarens främsta anfallsförband är slagna och återstoden av den fiendliga brigaden är avskuren och splittrad. Våra två brigader anfaller samordnat för att ta terräng och innesluta motståndaren längs vägen för att därigenom begränsa motståndarens handlingsfrihet ytterligare. Strävan är att försätta kvarvarande motståndare i en situation där viljan till fortsatt strid bryts. Om detta ej är möjligt skall motståndarens förband efterhand slås.

Bilaga 3 Markoperation med defensiv inriktning

En markoperation med defensiv inriktning genomförs för att vinna tid och på sikt möjliggöra en markoperation med offensiv inriktning. Markoperationen med defensiv inriktning måste genomföras med en ambitionsnivå som medger ett bevarat stridsvärde och därigenom en bevarad handlingsfrihet för att på sikt kunna övergå till en offensiv inriktning. Det främsta målet med markoperationen är att bestrida motståndaren operationsfrihet. Att bestrida motståndaren operationsfrihet kan uppnås genom att:

- Motståndarens styrketillväxt genom luftlandsättningar begränsas.
- Motståndarens styrketillväxt över hav eller landgräns begränsas.
- Motståndarens utbredning begränsas.
- Skydda vitala funktioner.

För att bestrida motståndaren operationsfrihet behöver striden kunna föras över stort djup där vi kan möta luftlandsättningar, anfallstater, kringgångsförband samt föra strid på djupet mot motståndarens svagheter. Nyckelterräng som möjliggör egen rörlighet måste försvaras. För att lyckas i en defensiv är noggrant genomförda förberedelser en grundförutsättning.

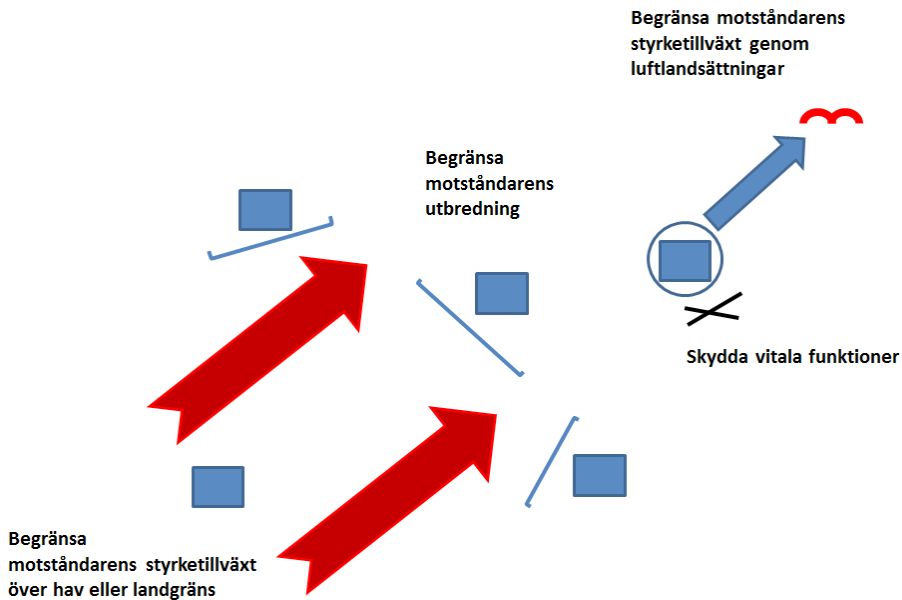

Illustration 35. Principskiss över markoperation med defensiv inriktning

Karaktäristik av striden

Striden vid en defensiv markoperation förs med begränsat djup och mot en motståndares anfallstätter. Terrängen måste utnyttjas effektivt för att medge en god stridsekonomi över tiden.

Striden karaktäriseras av att på ett väl avvägt sätt samordna medel och metoder med en ambitionsnivå så att det egna stridsvärdet och därigenom handlingsfriheten bevaras. Goda betingelser skall skapas för tillkommande förbands insatser.

Våra förband strider i syfte att begränsa motståndarens utbredning, hålla viktiga områden och platser, begränsa motståndarens styrketillväxt och därigenom vinna tid och begränsa motståndarens handlingsfrihet. Hur dessa syften kombineras och samordnas beror bland annat på hur striden avses föras på lång sikt. Även motståndarens och vår styrka påverkar vilka syften som kan bli aktuella vid olika tidpunkter och inom olika områden. De förband som inte kan understödjas med fältarbeten för överlevnad grupperas utspjutt och uppträder rörligt i så stor utsträckning som möjligt.

Vi kan samtidigt komma att strida i syfte att begränsa motståndarens styrketillväxt och säkra vår egen styrketillväxt. Båda syftar till att skapa gynnsammast möjliga styrkeförhållanden. Chefen fastställer vilket av dessa två syften som prioriteras vid olika tidpunkter och i olika områden.

Den defensiva markoperationen utgör en del av den gemensamma operationen men kan behöva genomföras i ett läge då luftstridskrafternas förmåga att skapa ett för oss fördelaktigt luftläge samt marinstridskrafternas möjligheter att påverka motståndarens styrketillväxt vid landstigning och luftlandsättning är begränsad.

Striden med de först tillgängliga förbanden kan vara av avgörande betydelse för våra möjligheter att uppnå våra syften och hindra en motståndare att nå sina syften. De förband vi disponerar tidigt måste därför grupperas och användas så att det gynnar våra avsikter på sikt.

Under genomförandet kommer striden att föras främst mot motståndarens luftlandsättningar och anfallstätter. Striden mot luftlandsättningar förs i syfte att hindra att de genomförs. Striden mot anfallstäterna förs i syfte att begränsa motståndarens utbredning. Nyckelterräng för att möjliggöra egen rörlighet och därigenom egen handlingsfrihet eller för att begränsa motståndarens handlingsfrihet skall försvaras även om motståndaren framrycker förbi den terrängen.

Vid strid mot en angripare som landstiger vid kust eller i hamn kan vår strid vid en markoperation med defensiv inriktning indelas i två huvudskeden. Före landstigning och urlastning av förband syftar vår strid till att förhindra luftlandsättning, försvara

infallsportar, ta och hålla terräng som är viktig för den fortsatta striden, undgå förberedning samt växa i styrka. Efter landstigning och urlastning av förband syftar vår strid till att begränsa motståndarens utbredning och begränsa motståndarens styrketillväxt.

Motanfall kan genomföras då goda förutsättningar finns att slå en luftlandsatt motståndare, återta en hamn eller ett flygfält eller för att med direkt eld eller indirekt bekämpning påverka fortsatt landstigning och urlastning av förband. Ett offensivt agerande med små styrkor i ett tidigt skede kan ge stor effekt.

Strid i syfte att begränsa motståndarens styrketillväxt genom luftlandsättningar.

Motståndarens styrketillväxt kan begränsas genom att luftlandsättningar avvärs eller slås. Genom att förhindra att motståndaren tar ett större flygfält kan vi på ett avgörande sätt begränsa hans styrketillväxt. Striden förs genom försvar av viktiga luftlandsättningsområden samt anfall mot nyligen luftlandsatta förband. Flygfält med stor mottagningskapacitet skall tidigt kunna försvaras och spärras eller blockeras. Manöverförband bör utgångsgrupperas så att de snabbt kan utnyttjas mot luftlandsättning.

Vid strid mot luftlandsättningar grupperas våra förband, så att vi om möjligt tvingar motståndaren att luftlandsätta i mindre gynnsam terräng eller på större avstånd från viktiga områden. Det är av vikt att luftvärnsförbanden tilldelas så gynnsamt grupperingsområde som möjligt, så att de kan bekämpa luftlandsättningsstyrkor redan i luften. Detta uppnås genom att eskortera och skydda luftvärnsförbanden mot markhot, och se till att de kan uppträda rörligt mellan stridsställningarna, för att i det längsta undgå bekämpning.

Strävan skall vara att tidigt verka mot en luftlandsatt motståndare. Det är bättre att komma fram tidigt med små styrkor än för sent med stora styrkor. Stor effekt kan nås genom snabb påverkan med indirekt eld och telekrigsförband.

De förband som sätts in mot luftlandsättningsområdet skall hitta eller skapa och snabbt utnyttja luckor eller svagheter i motståndarens gruppering. För att hitta luckor kan våra förband rycka fram på stor bredd. Kraftsamling sker där framgång nås eller störst möjlighet till framgång finns.

Luftvärnsförbanden skall skydda och underlätta övriga stridskrafters rörelsefrihet, bland annat genom att bekämpa luftlandsättningar i viktiga områden och genom att försvåra flygbekämpning av förbindelser och knutpunkter längs våra framryckningsvägar.

Genom att sprida ut och maskera våra förband samt genom god signaldisciplin kan vi undgå upptäckt. Genom att utnyttja bebyggelse och fältarbeten kan vi reducera verkan av förbekämpning. Sådana åtgärder tillsammans med skenåtgärder och ett rörligt uppträdande kan vilseleda motståndaren om bland annat vår styrka och gruppering.

Strid i syfte att begränsa motståndarens styrketillväxt över hav eller landgräns

Motståndarens styrketillväxt kan begränsas genom att tilltransport via hamn eller landgräns påverkas. Vid en defensiv markoperation medger i regel inte styrkeförhållanden eller stridsekonomin ett kraftsamlat anfall mot en pågående urlastning i en hamn som skyddas av säkringsstyrkor. Styrketillväxten begränsas istället genom fältarbeten, strid på djupet och indirekt bekämpning.

Hotade infallsportar, till exempel hamnar och gränsförbindelser, spärras eller blockeras och försvaras tidigt. Härvid är omfattande förberedelser av stor betydelse för att öka effekten av insatser med små förband. Våra begränsade resurser kräver att vi inledningsvis kraftsamlar till de viktigaste infallsportarna. Att vara före motståndaren på dessa platser är av största betydelse. Om motståndaren lyckas ta en infallsport skall vi vid gynnsamma styrkeförhållanden genom anfall kunna begränsa hans styrketillväxt och senare återta infallsporten. Om gynnsamma styrkeförhållanden ej kan uppnås skall motståndarens utbredning begränsas.

Ett av de viktigaste besluten en chef har att fatta är om förbanden skall sättas in mot kusten, för att med eld kunna nå stranden innan motståndaren landstiger och urlastar förband. Härvid skall chefen väga risken för förluster på grund av förbekämpning mot fördelen av att vara i förhand på stranden eller i hamnen. Striden mot landstigande och urlastande motståndare förs i första hand genom anfall. Anfall genomförs med mekaniserade förband förstärkta med stridsvagnar. Behovet av ett bevarat stridsvärde på dessa förband och handlingsfrihet på sikt vägs mot den möjliga effekt som anfallet mot den landstigande eller urlastande motståndaren kan ge.

Ett viktigt medel i striden mot en landstigen eller urlastande motståndare är indirekt bekämpning i form av artilleri och direkt flygunderstöd. Artilleriförband samt eldledningsresurser grupperas för att möjliggöra bekämpning.

Striden på motståndarens djup är av stor betydelse under hela markoperationens förlopp. Vissa förband, främst jägarförband, förbereder strid på djupet. En del av våra förband kan komma att bli avskurna och skall kunna fortsätta striden under lång tid.

Förband som varit insatta i strid långt fram är svåra att omgruppera för uppgifter längre tillbaka. Det kan därför ofta vara lämpligare att de löser sin förstahandsuppgift

och därefter kvarstannar för strid på djupet av motståndarens område. Striden samordnas av utsedd chef. Om samordning inte är möjlig övergår förbanden till fria kriget.

Avskurna förband, som inte har kontakt med högre chef och inte kan lösa sina ordinarie uppgifter, övergår till fria kriget. Alla förband som lämnas kvar i av motståndaren behärskat område skall kunna störa hans verksamhet. Striden genomförs i mindre enheter, i regel med pluton och kompani. Striden förs så att egna förluster minimeras. Vid val av mål måste hänsyn tas till risken för represalier mot civilbefolkningen. Betäckta och starkt kuperade områden är särskilt lämpade för strid på djupet av motståndarens område. Risken för upptäckt och behovet av områden att gömma sig i kan bli styrande för stridens förande. Lång uthållighet och överlevnad prioriteras. Vintertid minskar vår förmåga till uthållig strid. Resurser tas om möjligt från motståndaren. Striden förs så att motståndaren överraskas och så att denne ständigt känner sig hotad. Stridstekniken varieras. Okonventionella metoder utnyttjas. Intensiteten i striden varieras genom samordning till tid, rum och målval. Strävan skall vara att återfå kontakt med eget förband. Enheter som inte kan få det skall söka kontakt med andra förband för att kunna inordnas i deras strid eller samordna ett fortsatt fria krig. Under fria kriget är det särskilt viktigt att enheter på alla nivåer ser till att folkrätten efterlevs.

Strid i syfte att begränsa motståndarens utbredning

Vi kan begränsa motståndarens framryckningshastighet och utbredning främst genom fördröjningsstrid. För att ytterligare begränsa motståndarens utbredning samt skapa egen handlingsfrihet måste vi försvara vissa områden och platser. Detta kan vara förbindelser, kanaliserande partier och befolkningscentra. Viktiga knutpunkter för vår styrketillväxt och rörlighet skall skyddas. Striden bör förberedas och genomföras med stöd av omfattande fältarbeten, indirekt eld och upplagda förnödenheter. Strävan bör vara att utnyttja bebyggelse eller att genomföra fältarbeten för överlevnad i form av värn för personal och stridsfordon.

Avskurna och kvarlämnade förband skall kunna fortsätta striden i sitt område i det längsta. Detta binder motståndarens resurser och försvarar verksamheten vid hans täter. En urdragnings under strid bör stödjas av anfall.

Ett viktigt beslut som chefen måste fatta är vilka fientliga förband som kan tillåtas nå våra bakre områden respektive vilka förband som måste hindras. Detta styrs av syftet med striden och hur vi grupperat förbanden i vårt bakre område.

Alla förband på djupet av vårt område måste vara beredda på att ta upp striden med motståndarens kringgångsförband. Även begränsade insatser med indirekt eld och små förband kan avsevärt fördröja ett kringgångsförbands framryckning.

Skydda vitala funktioner

Motståndarens inledande mål kan vara våra viktiga militära och civila funktioner. Skyddet av dessa är av stor betydelse för den fortsatta striden. De förband som först finns gripbara är hemvärnsförband och andra krigsförband med hög beredskap. Små enheter på plats i rätt tid kan orsaka motståndaren större problem än stora enheter som anländer sent.

Manöver- och luftvärnsförband kan under markoperationen avdelas för att skydda ledningsfunktioner, flygbaser och marina baser för att möjliggöra den gemensamma operationen. För att skydda våra resurser är det nödvändigt att sprida viktig materiel och förnödenheter.

Exempel på markoperation med defensiv inriktning

Motståndaren

Motståndaren väntas genomföra en större amfibieoperation med understöd av luftlandsättningar. Motståndaren är beroende av tillgång till en hamn för att möjliggöra styrketillväxt och uthållighet på sikt.

En amfibieoperation med understöd av luftlandsättningar genomförs som en samordnad gemensam operation. För att öka säkerheten i operationen kommer en omfattande förbekämpning genomföras.

Attack- och bombflyg, kryssningsrobotar, markrobotar, telekrigsresurser och specialförband insätts i stor omfattning över mycket stora områden. Detta sker bland annat i syfte att lamslå och slå ut luftförsvar, ledning, radarstationer, viktiga totalförsvarsobjekt samt att ge underrättelseunderlag.

Största möjliga antal luftlandsättningsförband insätts, även de över mycket stora områden, för att uppnå ett eller flera av följande syften:

- Ta eller avskära områden som är av stor betydelse för motståndarens fortsatta strid och vår styrketillväxt.
- Ta infallsportar för fortsatt snabb styrketillväxt, till exempel större flygfält och hamnar.
- Slå våra förband som kan hindra fortsatt luftlandsättning, landstigning och urlastning.
- Slå, binda eller desorganisera våra reserver.
- Ta andra viktiga områden.

Luftlandsättningar kan ske med fallskärms- och helikopterförband något till några dygn före en landstigning, men också i omedelbar anslutning till landstigningen. Större operativa luftlandsättningar kan ske på djupet av vårt operationsområde i syfte

att underlätta fortsatt anfall och att slå eller binda våra stridskrafter. Taktiska luftlandsättningar kan ske i syfte att ta viktig terräng för landstigning eller urlastning. Även skenluftlandsättning kan genomföras.

Landstigning och urlastning av förband sker om möjligt på en oförsvard eller svagt försvarad kust. Detta föredras även om området tekniskt sett är sämre än ett landstigningsområde som är starkt försvarat. Landstigning och urlastning av förband görs om möjligt i omedelbar anslutning till befintliga hamnar. Tillgång till hamn ökar motståndarens möjligheter till styrketillväxt och säkerheten i genomförandet.

Avståndslagda mineringar kan användas bland annat för att avregla del av luftlandsättnings- och landstigningsområde.

Motståndaren strävar efter att så tidigt som möjligt knyta samman de landstigna förbanden med de luftlandsatta förbanden.

En mekaniserad brigad bedöms urlasta i HAMNSTADEN efter att luftlandsatta förband säkrat hamnen. Samtliga förband är utrustade med stridsfordon. Specialiserade marininfanteriförband finns disponibla om hamnen behöver tas från havet. Brigaden bedöms därefter anfalla i nordöstlig riktning.

Motståndaren understöds av attackflyg och attackhelikoptrar, motståndarens luftstridskrafter inriktas i huvudsak mot att möjliggöra luftlandsättning och landstigning.

Vägnätet i anslutning till B-STAD och C-STAD bedöms vara motståndarens första handsmål. Brigaden anfaller längs vägarna i nordostlig riktning. Anfallet genomförs som anfall ur direkt kännning med våra förband då motståndaren bedömer sig möta ett starkt försvar. Detta anfallsätt kräver längre förberedelse och mer omfattande planering, till exempel för samordning av understödet.

När våra förband har ordnat sig till försvar genomför motståndaren i regel genombrytning. Strävan är då att – efter dolda förberedelser – skapa lokal överlägsenhet. Lokal överlägsenhet uppnås främst med eld så att de närmaste stridsställningarna snabbt kan tas, för att därefter fullfölja anfallet på djupet innan motåtgärder hinner vidtas. Vid genombrytning fordras starkt flankskydd och god tillgång till reserver.

Eget läge och avsikt

Operativ chefs avsikt är att avbryta motståndarens anfall tidigt och därigenom omöjliggöra en luftlandsättning och efterföljande landstigning. Luft- och marinstridskrafterna skall därför genomföra operationer på stort djup i syfte att bekämpa motståndarens förmåga att landstiga och luftlandsätta. Armétaktisk Chef skall genom en markoperation med defensiv inriktning bestrida motståndaren operationsfrihet och

vinna tid för att tilltransportera ytterligare förband och i ett senare skede kunna övergå till en offensiv inriktning.

Våra först gripbara förband är två bataljonstridsgrupper som innehåller manöverbataljon samt artilleri-, luftvärns-, ingenjör- och logistikförband. Bataljonstridsgrupperna är organiserade med de först mobiliserade delarna ur de två brigaderna. Övriga delar ur brigaderna är under tilltransport. En hemvärnsbataljon och delar ur under rättelsebataljonen är grupperade i HAMNSTADEN.

Armétaktisk Chefs bedömande har bland annat lett fram till följande slutsatser

- Motståndarens marktaktiska tyngdpunkt utgörs av brigadens stridsvagnsbataljon.
- Eventuella luftlandsättningar måste slås så tidigt som möjligt då de är en förutsättning för efterföljande landstigning.
- Fortsatt styrketillväxt via HAMNSTADEN måste begränsas.
- Motståndarens utbredning i riktning mot C-STAD måste begränsas under längre tid för att möjliggöra egen styrketillväxt.
- Flygplatsen vid C-STAD och vägnätet mellan HAMNSTADEN och B-STAD är nyckelterräng som måste försvaras över tiden. Hamnen i HAMNSTADEN måste försvaras så länge som möjligt.

Armétaktisk Chefs avsikt är att inledningsvis med tillgängliga förband i form av bataljonstridsgrupper försvara nyckelterräng för vår egen tilltransport och rörlighet samt begränsa motståndarens styrketillväxt genom luftlandsättningar.

Därefter är avsikten att med två brigader avvärja luftlandsättning nordost om HAMNSTADEN samt försvara flygplatsen. En hemvärnsbataljon bevakar hamnen med understöd av ingenjörförband. Efter en eventuell landstigning skall en fientlig framryckning mot C-STAD kunna fördröjas. Främst skall motståndarens stridsvagnsbataljons utbredning och framryckningshastighet begränsas.

I ett senare skede när motståndaren gjorts gripbar skall motanfall genomföras.

Förberedelseskedet

Illustration 36. Förberedelseskedet

Inledningsvis avvärjer tillgängliga förband i form av bataljonstridsgrupper luftlandsättning. Brigadernas huvuddelar är under tilltransport. Luftvärnsförmågan kraftsamlas efterhand till området vid C-STAD för att skydda egna förbands tilltransport och för att bekämpa fientliga luftlandsättningar i anslutning till flygplatsen. I HAMNSTADEN bevakar en Hemvärnsbataljon hamnen och den kan med delar efter förberedelser skydda hamnen. Ingenjörförband genomför fördröjande fältarbeten i anslutning till hamnen. Delar ur underrättelsébataljonen grupperar i HAMNSTADEN för att i senare skeden kunna genomföra bekämpning av eventuell urlastande motståndare.

Försvarsskedet

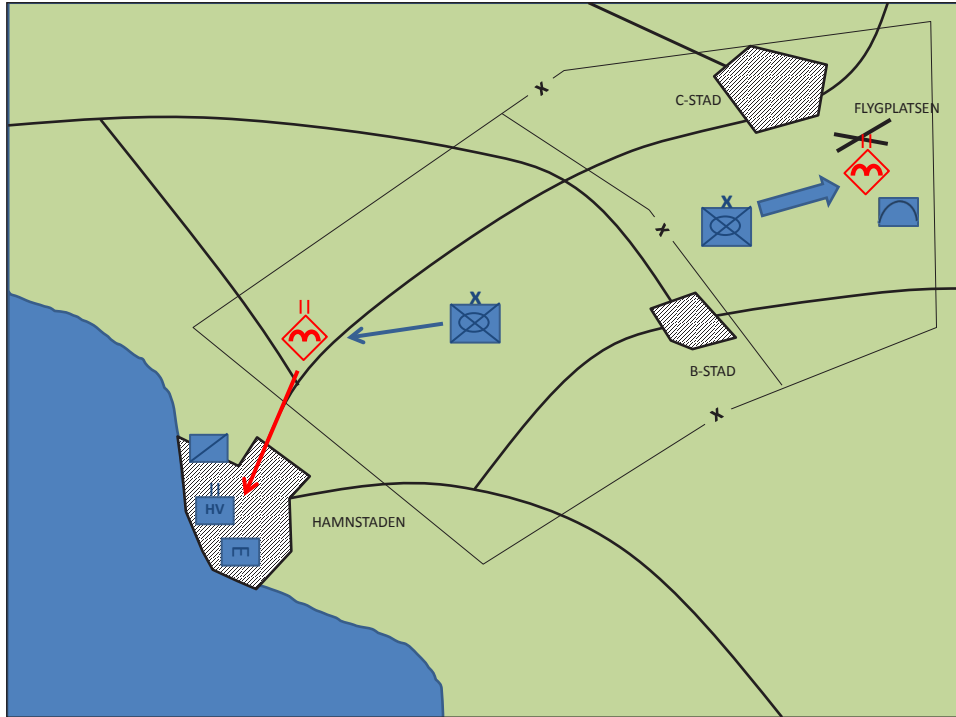

Illustration 37. Försvarsskedet

Brigaderna grupperar i norr i anslutning till C-STAD respektive i söder mellan HAMNSTADEN och B-STAD för avvärningsstrid mot luftlandsättning. Detta genomförs genom en kombination av ytövervakning, försvar av flygplatsen samt försvar av stridsställningar som medger eld mot möjliga luftlandsättningsområden. Reserver grupperas centralt för att möjliggöra anfall mot luftlandsättningar och eventuellt mot landstigning. Samtliga förband grupperas dolt och spritt för att minska effekten av en förbekämpning. Ingenjörbataljonerna understödjer övriga förband med fältarbeten för överlevnad. Den södra brigaden påbörjar även förberedelser för att kunna avvärja en fiendlig framryckning från HAMNSTADEN i nordöstlig riktning över brigadgränsen. I HAMNSTADEN fortsätter förbanden sina förberedelser.

När luftlandsättningarna sker efter en omfattande förbekämpning genomför den norra brigaden ett kraftsamlat anfall mot FLYGPLATSEN för att förhindra ytterligare styrketillväxt via denna. Inom den andra brigadens område anfaller den bataljon i vars område luftlandsättningen sker. Den luftlandsatta bataljonen anfaller för att ta hamnen.

Landstigningsskedet

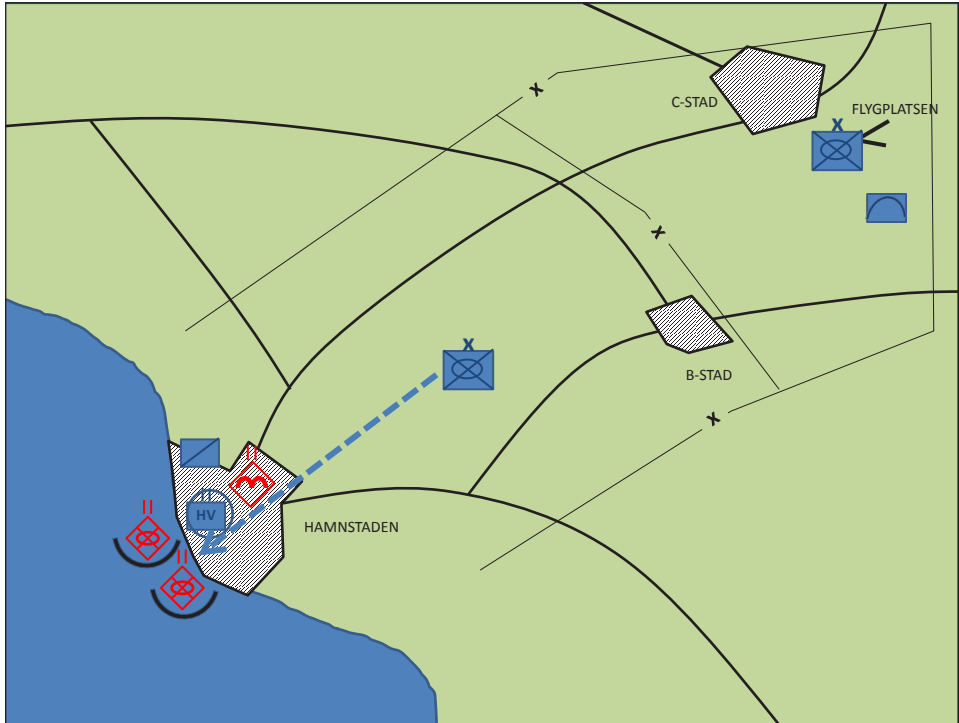

Illustration 38. Landstigningsskedet

Den norra brigaden slår den fientliga bataljonen vid flygplatsen och hindrar fortsatt fientlig styrketillväxt via denna. I HAMNSTADEN har delar av hemvärnsbataljonen grupperat för skydd av hamnen. Underrättelseförbandet leder indirekt bekämpning i form av artilleri och flygunderstöd mot de urlastande förbanden i ett Underrättelse- och Bekämpningsområde (UBO) som avdelats vid hamnen. Då underrättelseläget är gott har den södra brigaden möjlighet att framrycka till förberedda stridsställningar med eld mot urlastningsområdet. Brigadchefen har att väga fördelarna med att påverka motståndaren mot risken för att utsättas för förbekämpning samt behovet av ett bevarat stridsvärde. I detta läge väljer brigadchefen att framrycka in till hamnen med en mekaniserad bataljon förstärkt med stridsvagnskompani. Del av bataljonen håller vägen till hamnen öppen, främst beroende på återstoden av den luftlandsatta bataljonen nu finns i anslutning till framryckningsvägen. Luftvärnsförband skyddar framryckningen. Stridsvagnskompaniet framrycker till en förberedd stridsställning varifrån urlastningen kan nås med direkt eld, striden avbryts när ytterligare verkan inte kan uppnås och förbandet omgrupperar därefter till sin nästa uppgift.

Avväjningskedet

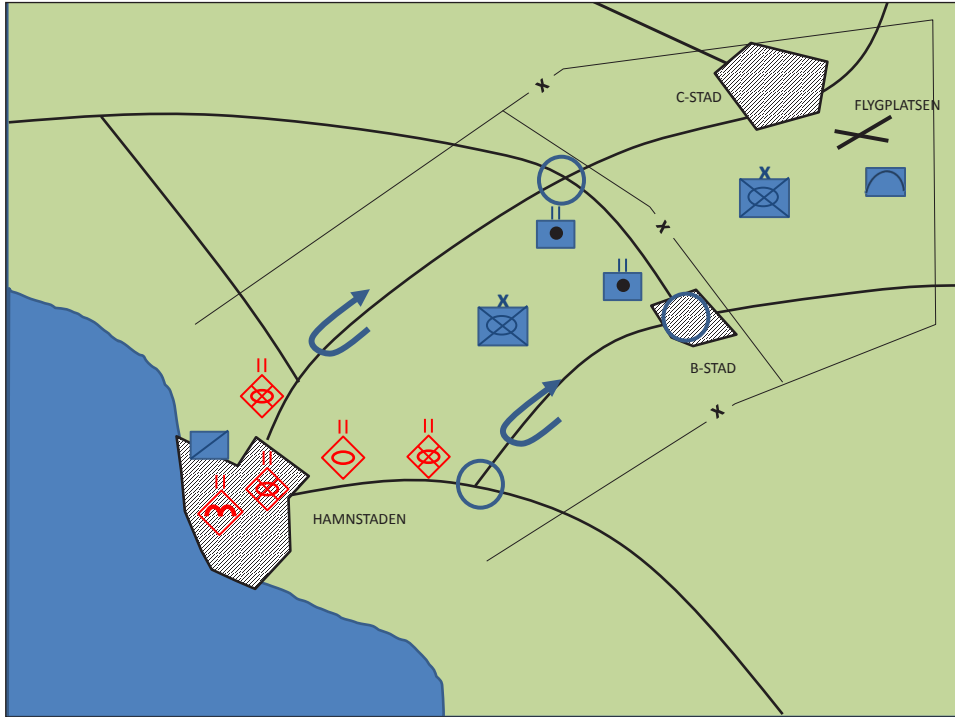

Illustration 39. Avväjningskedet

Inom ramen för sin avväjningsstrid fördröjer den södra brigaden motståndaren när han anfaller ut ur HAMNSTADEN. Inledningsvis syftar fördröjningsstriden till att vinna tid för våra förberedelser. Striden tas upp tidigt och efterhand byter vi terräng mot tid. Ambitionen i striden är begränsad. Viss nyckelterräng försvaras för att efterhand styra motståndaren till områden som gynnar vår strid. Striden bygger på fördröjande fältarbeten som samordnas med direkt och indirekt eld. I det bakre avväjningsområdet försvaras nyckelterräng så att motståndaren kan hejdas och göras gripbar för motanfall.

Motanfallsskedet

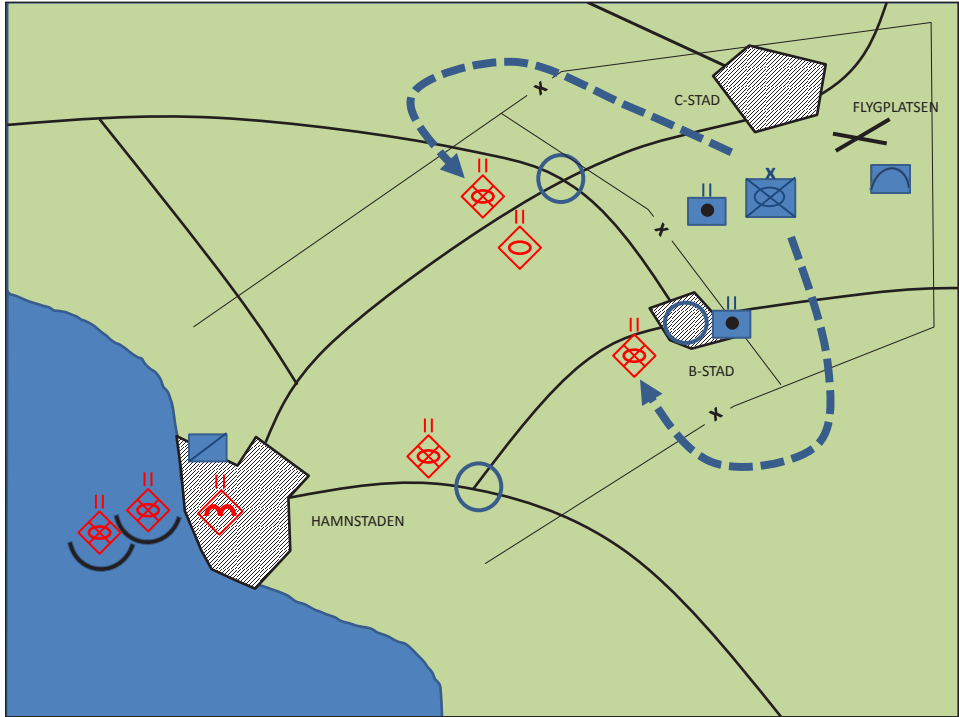

Illustration 40. Motanfallsskedet

Den södra brigaden försvarar terräng i det bakre området för att hindra motståndaren att passera brigadgränsen. Viss nyckelterräng på djupet försvaras av förband som tillfälligt är avskurna. Denna terräng försvaras i syfte att begränsa motståndarens utbredning och rörlighet. Den norra brigaden anfaller in i sidobrigadens område för att slå del av den hejdade motståndaren. Artilleriförband grupperas så att bekämpning av ytterligare urlastning kan genomföras i hamnen och att brigadens anfall kan understödjas.

Bilaga 4 Markoperation med stabiliserande inriktning

En markoperation med stabiliserande inriktning genomförs i syfte att skapa förutsättningar för andra aktörer och organisationer att genomföra humanitära insatser, bistånd och annan nödvändig hjälp. En stabiliserande inriktning ska användas för att förebygga konflikter och för att förhindra eskalation i ett konfliktområde alternativt för att normalisera tillståndet i ett område efter en konflikt. Det främsta målet för markoperationen med stabiliserande inriktning är att skapa säkerhet så att andra aktörer kan arbeta relativt ostört i operationsområdet. En förutsättning för detta är att skapa och vidmakthålla lokalbefolkningens förtroende. Markoperationer med stabiliserande inriktning används vid operationer utanför Sverige.

Inom ramen för markoperationen med stabiliserande inriktning genomförs deloperationer för att uppnå målet att skapa säkerhet. Dessa deloperationer kan vara att

- etablera basområde,
- etablera kontroll i ett visst område,
- öppna väg,
- övervaka operationsområdet samt
- bevaka gränsområde.

En markoperation med stabiliserande inriktning är i regel mer komplex och har fler syften än övriga markoperativa inriktningar. Utifrån de operativa målen och syftena väljer chefen metoder utifrån stridsätten och de stabiliserande metoderna. En markoperation kan inledas med anfall för att ta och säkra ett område som sen försvaras. Därefter kan någon av de stabiliserande metoderna användas beroende på markoperationens syfte.

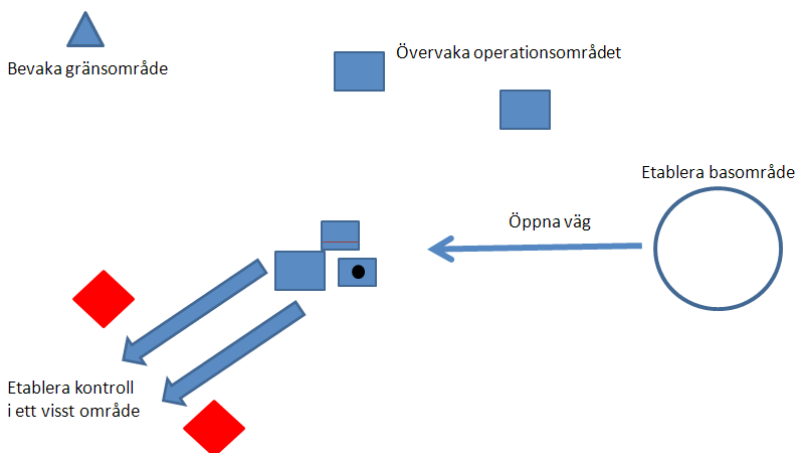

Illustration 41. Principskiss över markoperation med stabiliserande inriktning

Markoperationens karaktäristik

En markoperation med stabiliserande inriktning används då det inte är nödvändigt att nå ett avgörande. Denna typ av markoperation kan användas vid fredsbevarande eller fredsframtvängande operationer för att upprätthålla markoperativ kontroll eller hålla stridande parter separerade.

Operationen genomförs i regel som en multinationell markoperation. En viktig aspekt är behovet av att kunna genomföra samverkan med parter och andra aktörer i operationsområdet.

Inledningsvis karaktäriseras denna markoperation av ett behov av att skydda tilltransportsmöjligheterna. Efterhand övergår detta till ett behov av att skydda de egna förbanden mot attentat, minöverfall samt att möjliggöra basering.

För att bibehålla handlingsfrihet är det av stor vikt att möjliggöra egen rörlighet. Detta behov består dels av ett behov av rörlighet för att tillgodose egen uthållighet men också ett behov av rörlighet för att möjliggöra verkan.

Då denna typ av markoperation genomförs i ett annat land med långa avstånd till Sverige ställs särskilda krav på logistik. Inledningsvis finns ett behov av att tidigt etablera möjligheter till förnödenhetsförsörjning och sjukvård. Detta omfattar bland annat etablerande av möjligheter för tilltransport över havet eller genom luften samt upprättande av underhållsvägar.

En markoperation med stabiliserande inriktning kännetecknas ofta av att motståndaren består av irreguljära styrkor. Dessa styrkor drivs av en politisk, nationalistisk eller religiös ideologisk övertygelse som vill förändra den rådande samhällsordningen med våld. En viktig del är att vinna lokalbefolkningens förtroende så att vi därigenom minskar lokalbefolkningens stöd till de irreguljära styrkorna. Befolkningens överväganden handlar därför om vilken sida som bäst garanterar säkerhet, vilken sida som upplevs som mest hotfull och vilken sida som bedöms ha de bästa möjligheterna att slutligen segra.

Etablera basområde

För att möjliggöra fortsatt styrketillväxt samt skapa uthållighet måste ett eget basområde etableras. Detta etableras kring befintlig infrastruktur i form av hamnar och flygplatser. För att genomföra markoperationen krävs manöver-, säkerhets- och luftvärnsförband för skydd samt betjäningförband för hamn och flygplats.

Flygplatser säkras genom att lätta skytteförband helikopterluftlandsätter vid flygplatsen eller genom att på marken framryckande förband säkrar den. Genom framryck-

ning på marken knyts därefter hamnområden ihop med flygplatsområden. Basförband för betjäning av hamn samt flygplats tilltransporteras tidigt för att förbereda tilltransport av förband och förnödenheter. Efterhand tilltransporteras bland annat luftvärns- och säkerhetsförband för skydd av basområdet.

I ett senare skede förbättras skyddet av basområdet genom utökad underrättelseinhämtning och bevakning. Befästningsarbeten utförs efterhand för att möjliggöra skydd av förbandet mot indirekt bekämpning. Informationsoperationer och civilmilitär samverkan kan genomföras för att öka lokalbefolkningens förståelse och stöd för vår verksamhet.

Etablera kontroll i ett visst område

För att stabilisera situationen och förhindra fortsatta strider kan vi behöva etablera kontroll av ett område. Detta är en viktig del i att kunna uppnå markoperativ kontroll.

Markoperationen inleds med underrättelseinhämtning för att fastställa aktörernas gruppering, terrängförhållanden och civilläget i området. Graden av risktagning är i regel låg. Inledningsvis tas grupperingsterräng för understöds- och logistikförband. Därefter tar och försvarar manöverförband nyckelterräng för att möjliggöra egen rörlighet, avbryta pågående verksamhet eller separera stridande parter. Anfall genomförs samordnat och kraftsamlat för att öka möjligheten till framgång.

Pågående strider mellan parter avbryts genom att terräng tas varifrån båda parter kan nås med direktriktad eld. Om parternas styrkor inte skall omhändertas och avvärjas bör dessa inte inneslutas utan ges möjlighet till att omgruppera ut ur området. Behovet av högt tempo i anfallet är inte avgörande utom i de fall då civilbefolkningen utsätts för övergrepp. För att avbryta pågående övergrepp mot civilbefolkningen måste våra förband ta risker.

Slutligen upprättas ytövervakning i operationsområdet. Nyckelterräng i form av knutpunkter eller övergångar försvaras för att möjliggöra egen rörlighet och uthållighet. Manöverförband kan förbereda stridsställningar vid möjliga framryckningsvägar in i området för att kunna möta förband som försöker tränga in i området. Reserv avdelas och grupperas centralt i området för att skapa handlingsfrihet.

Öppna väg

För att bevara den egna handlingsfriheten krävs rörelsefrihet för egna förband och öppna underhållsvägar. Det innebär att vägar kan behöva öppnas om de kontrolleras av aktörer som inte tillåter våra förband att röra sig fritt. För att en väg skall anses öppen krävs att det finns en öppen farbar väg samt att motståndarens möjligheter att påverka vår rörlighet längs vägen med direkt eld, indirekt eld eller fältarbeten begrän-

sas. För att en väg skall vara farbar krävs att vägen underhålls och snöröjs så att hjulfordonstrafik är möjlig.

För att öppna en väg genomförs omfattningar och kringgångar för att ta nyckelterräng i form av vägskal, övergångar och dominerande höjder längs vägen. Detta kombineras med framryckning och frontanfall längs vägen. Hinder längs framryckningsvägen röjs efterhand och förstörda broar ersätts med tillfälliga förbindelser. När vägen öppnats genomförs patrullering längs vägen och vissa platser bevakas för att hindra en motståndare att minera eller förbereda eldöverfall. Beroende på läget och områdets storlek kan även eskort av transporter eller konvojering vara ett viktigt inslag.

Övervaka operationsområdet

För att bibehålla markoperativ kontroll i ett område måste detta övervakas. Övervakningen anpassas till syftet med den markoperativa kontrollen. Operationsområdet delas upp i mindre områden där underavdelningar tilldelas områdesansvar. I respektive område upprätthålls kontrollen genom övervakning från fasta och dolda observationsplatser samt genom fasta och tillfälliga vägspärrar. Övervakning genomförs också genom patrullering till fots och i fordon. För att inhämta information och underlätta verksamheten upprättas kontakt med lokala myndigheter och civila organisationer i området.

En reserv med hög tillgänglighet bör finnas centralt grupperat i området för att ge handlingsfrihet. Om möjligt bör del av reserven kunna helikoptertransporteras.

Bevaka ett gränsområde

Markoperativ kontroll kan inte upprätthållas enbart genom att övervaka det egna området, det kräver även en förmåga att upptäcka och möta intrång över en gräns. Detta genomförs genom bevakning av gränsområdet samt genom att skapa möjligheter att möta ett intrång. Bevakning av ett gränsområde kan även omfatta kontroll av trafiken vid en gränsövergång.

Bevakningen av gränsområdet genomförs genom ytövervakning från öppna eller dolda observationsplatser. Bevakningen kan kompletteras med signalspaning och övervakning från luften. Ytövervakningen kombineras med fasta positioner som vägspärrar vid gränspassager eller posteringar vid framryckningsstråk. Denna bevakning syftar till att tidigt få indikationer på försök till intrång samt att upptäcka dessa försök när de når gränsen. Kontroll av den vanliga gränstrafiken kan ge information genom förändringar i normalbilden.

De fasta positionerna skall på egen hand kunna hindra intrång i området med stöd av fortifikatoriska skydd samt fältarbeten. Intrång som upptäcks av underrättelseförband

skall kunna mötas av en lättroilig reserv som finns grupperad centralt i området. Del av denna reserv bör kunna transporteras med helikopter.

Exempel på markoperation med stabiliserande inriktning

Inledning

En markoperation med stabiliserande inriktning skall genomföras i ett land där en intern väpnad konflikt mellan två befolkningsgrupper pågår sedan en tid. De två befolkningsgrupperna bor i huvudsak norr respektive söder om den flod som rinner genom landet. I floddalen finns byar och områden med befolkning från båda befolkningsgrupperna. Den ena befolkningsgruppen har nära kontakter med ett grannland och det finns en risk att detta land kan blanda sig i konflikten för att stödja befolkningsgruppen. Det övergripande målet med markoperationen är att stabilisera situationen så att uppbyggnad av en fungerande stats- och rättsapparat kan genomföras. Även akuta hjälpsändningar behöver genomföras vilket kräver att området blir säkert.

Aktörer

Aktörerna på båda sidor i konflikten utgörs av fristående styrkor med ursprung i den reguljära armén. Dessa uppträder vanligtvis i kompani- eller plutonsenheter och i undantagsfall i bataljonsförband. De olika styrkorna är i huvudsak utrustade med äldre materiel som användes i den reguljära armén. Viss utrustning med högre teknologisk status, såsom enstaka helikoptrar, stridsfordon och bekämpningssystem har tillförts från sympatiserande grannländer eller köpts på den öppna marknaden. Den nordliga styrkan understöds även med möjlighet till basering och träning i grannlandet. Genomförda insatser har karaktäriserats av en strävan att tvinga bort den andra folkgruppen från det som betraktas som eget område. Målen har utgjorts av militära förläggningar, symboliskt viktiga byggnader och vanliga byar. Striderna mellan parterna har i huvudsak genomförts i kompaniförband med visst understöd av indirekt bekämpning. Vid insatser riktade mot civilbefolkningen för att driva bort befolkningen från en by genomförs dessa i regel i plutons- eller kompaniförband. Vid insatser riktade mot våra förband bedöms dessa genomföras med små enheter som genomför eldöverfall med direkt och indirekt eld mot punktmål, kommunikationer och nyckelpersonal. En annan vanligt förekommande metod är minöverfall med stridsvagnsminor eller improviserade sprängladdningar.

Situationen för civilbefolkningen i området är svår. Bristen på bostäder, mat och medicin är stor och på grund av den kaotiska situationen har hjälporganisationerna svårt att utföra sitt arbete. Upplopp, plundring, systematiska våldtåker och andra övergrepp är en del av konfliktens natur. En bidragande faktor till att konflikten fortsätter är den vapensmuggling som sker över gränsen från grannlandet.

Eget läge och avsikt

Inom ramen för en gemensam operation skall en markoperation med stabiliserande inriktning genomföras för att separera parterna, om nödvändigt med våld, och upprätta markoperativ kontroll. Luftstridskrafterna kommer under operationen upprätta gemensam luftlägesbild, upprätta kontroll av luftrummet samt upprätta och betjäna en flygplats. En flygförbudszon kommer att etableras i operationsområdet. Marinstridskrafterna skall etablera kommunikationsvägar till sjöss samt etablera kontroll till havs inom operationsområdet. Amfibieförband och andra delar ur marinstridskrafterna säkrar och betjänar en hamn. Markstridskrafterna kommer inledningsvis att samlas i ett angränsande land tillsammans med logistik med mera innan markoperationen igångsätts. Markstridskrafterna utgörs främst av en brigadstridsgrupp bestående av lätta och mekaniserade manöverförband samt funktionsförband.

Den marktaktiske chefens bedömande har bland annat lett fram till följande slutsatser:

- Aktörernas tyngdpunkter utgörs främst av den egna befolkningsgruppens stöd.
- Transportmöjligheter via hamn och flygplats krävs för att medge egen styrketillväxt och uthållighet på sikt.
- Vi måste ha möjlighet till egen rörlighet framförallt längs vägen mellan Y-STAD och X-STAD.
- Vi måste avbryta pågående strider mellan parterna i konflikten.

Den marktaktiske chefen har bland annat angivit följande målsättningar för markoperationen:

- Avbryta vapensmuggling från grannlandet.
- Upprätta och bevara markoperativ kontroll.
- Vinna befolkningens förtroende.
- Vinna respekt från parterna.
- Hindra Y-land från att engagera sig i konflikten.

Flygplatsen och hamnen i Y-STAD är nyckelterräng som måste försvaras över tiden.

Den marktaktiske chefens avsikt är att inledningsvis etablera ett basområde i anslutning till Y-STAD och skapa logistiska förutsättningar för markoperationen.

Därefter skall vägen mellan Y-STAD och X-STAD öppnas så att egen rörlighet möjliggörs. Extern påverkan över gränsen skall begränsas.

Därefter skall vi ta kontroll över nyckelområden och vid behov separera stridande parter för att kunna etablera markoperativ kontroll.

Slutligen skall läget stabiliseras och området övervakas.

Etableringsskede

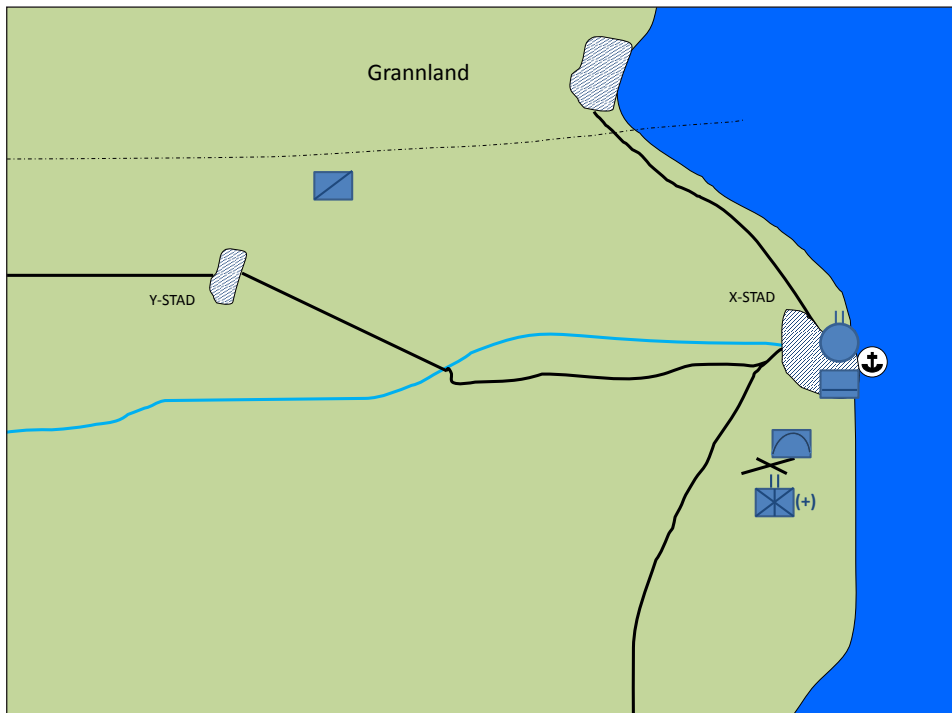

Illustration 42. Etableringsskedet

Inledningsvis skapar luft- och marinstridskrafter förutsättningar för tilltransport av markstridskrafterna. Amfibieförband tar och säkrar hamnen i X-STAD. Amfibieförbanden, fartygsförband samt marina basförband skyddar och betjänar därefter hamnen i samverkan med civila resurser. Delar av en logistikbataljon påbörjar upprättande av en logistikbas i X-STAD. Del av en bataljonstridsgrupp tar och säkrar flygplatsen vid X-STAD. Flygbas- och luftvärnsförband tilltransporteras tidigt för att kunna betjäna och skydda flygplatsen. Underrättelseinhämtning med fokus på floddalen samt smuglingsvägar i gränsområdet påbörjas. Huvuddelen av markstridskrafterna påbörjar tilltransport till operationsområdet.

Öppna väg-skedet

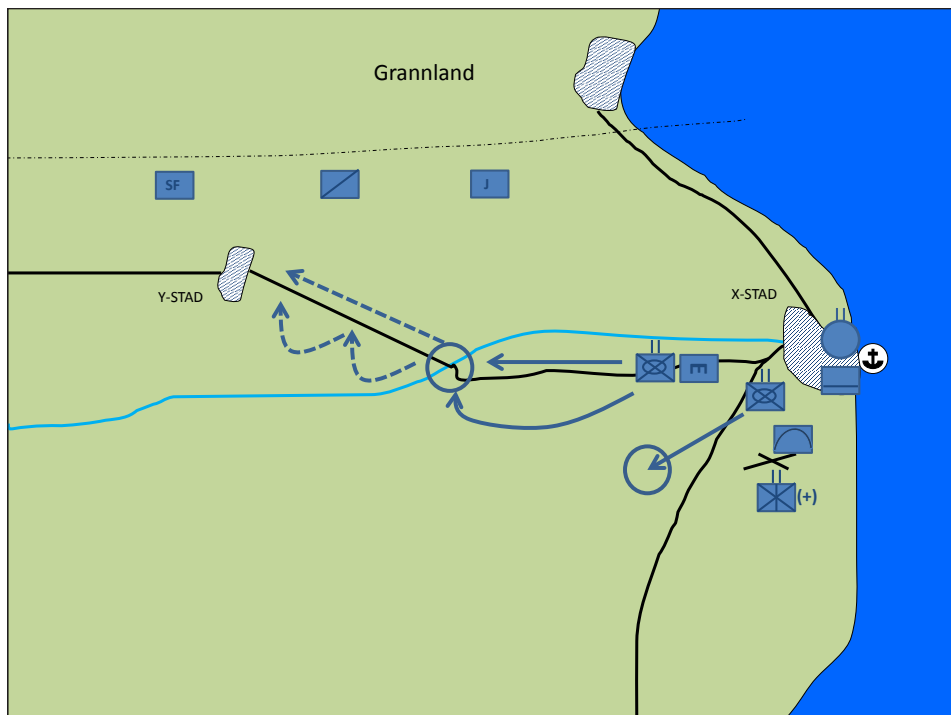

Illustration 43. Öppna vägskedet

Skedet syftar till att manövrera förband till ett fördelaktigt läge inför etablerandet av markoperativ kontroll. De främsta delmålen är att etablera en öppen väg mellan basområdet vid X-STAD och landets näst största stad Y-STAD, påverka vapensmuggling samt att möjliggöra gruppering av understödsförband. Behovet av säkerhet i markoperationen leder till att marktaktisk chef steg för steg bygger upp en förmåga till fortsatt verksamhet och graden av risktagning är låg. Skyddet av hamnen och flygplatsen förbättras bland annat genom tillförsel av säkerhetsförband.

Delar av brigadstridsgruppen anfaller ut från området vid huvudstaden för att ta terräng där artilleri- och logistikförband efterhand framgrupperar. En annan del av brigaden anfaller med understöd av ingenjörförband för att öppna väg intill Y-STAD. Underrättelseinhämtning riktad mot floddalen samt smugglingsvägar fortsätter. CBRN-förband inhämtar information om läget vid och omkring hamnen respektive flygplatsen. Insatser med bland annat luftstridskrafter, jägarförband samt understödjande specialförband genomförs mot den pågående vapensmugglingen. Informationsoperationer påbörjas för att bland annat förklara operationens syfte.

Anfallsskedet

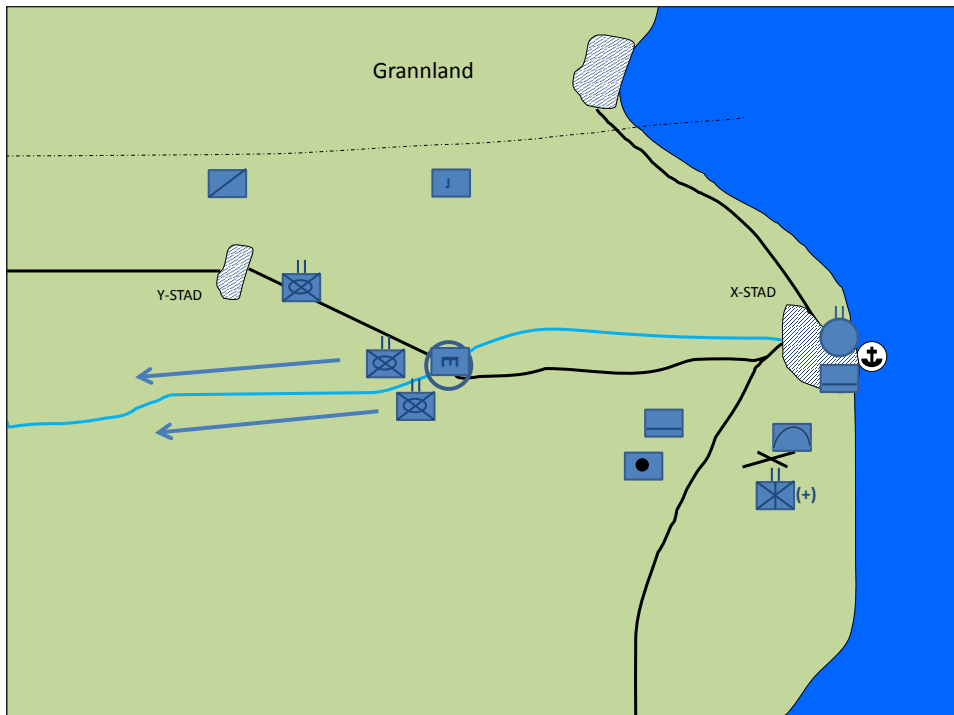

Illustration 44. Anfallsskedet

Därefter följer ett offensivt skede som syftar till att upprätta markoperativ kontroll. De främsta delmålen är att avbryta pågående strider mellan parterna och därefter att tvinga parterna att omgruppera. Brigadstridsgruppen anfaller längs floddalen för att ta nyckelterräng, separera parter och ta kontroll över viktiga objekt. Anfallet understöds av indirekt eld och luftstridskrafter. Ytterligare insatser genomförs genom civil-militär samverkan för att etablera befolkningens förtroende och parternas respekt. Underrättelseinhämtningen ändrar fokus mot gränsen mot grannlandet för att identifiera eventuell styrketillväxt samt förberedelser för intervention.

Upprätthålla-skedet

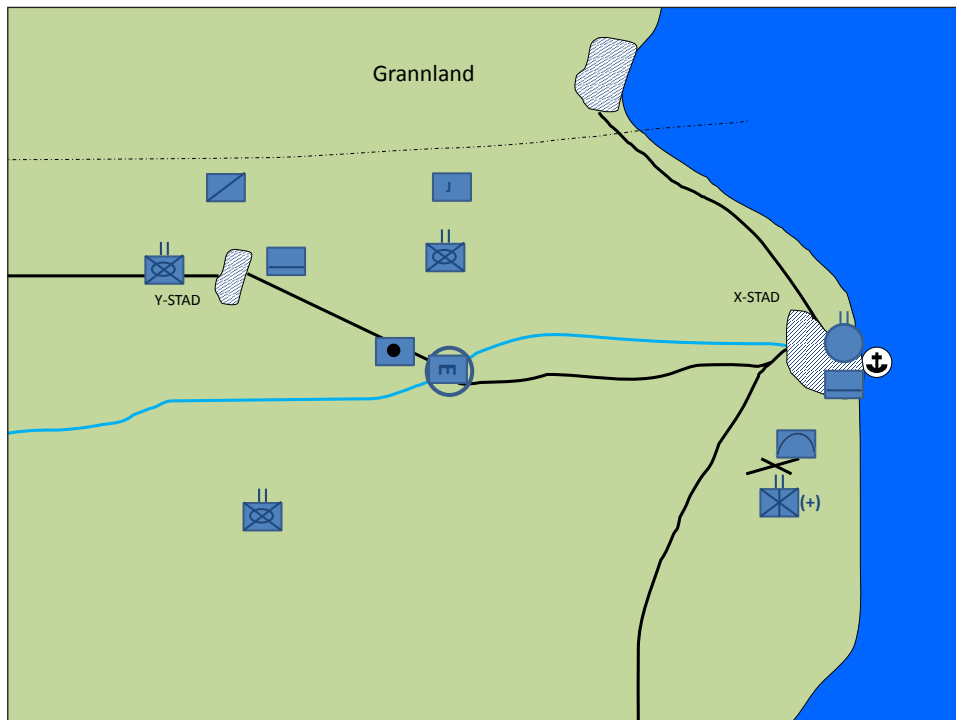

Illustration 45. Upprätthållaskedet

Det avslutande skedet syftar till att upprätthålla markoperativ kontroll inom operationsområdet. De främsta delmålen är att övervaka området, fortsätta stabilisera situationen i floddalen, avbryta vapensmugglingen samt etablera förmåga att förhindra en intervention från grannlandet. Manöverförbanden upprätthåller markoperativ kontroll samt förhindrar vapensmugglingen. Del avdelas för att kunna möta en intervention från grannlandet. Manöverbataljon med möjlighet till helikoptertransport finns tillgängliga som reserv. Egna basområden skyddas genom bland annat bevakning, utbyggnad av fortifikatoriska skydd samt intensifierad underrättelseinhämtning. Egna kommunikationslinjer hålls öppna genom patrullering, eskortering samt fältarbetsspaning. Civil-militär samverkan samt informationsoperationer genomförs i syfte att minska hoten mot egna förband. Säkerhetsförband skall upprätta nära samverkan med internationell civil polis.

Litteraturförteckning

Baudin, A., Elg, J., Högström, U., Kallak, J., Sulocki, C. & Thunholm, P. (2012) *Handbok i taktikutbildning, Mark – Inklusiva generella anvisningar för planering och genomförande av krigsspel, fältövningar och stabstjänstövningar*. (Första uppl. Stockholm: Försvarshögskolan).

Baudin Arne *Manöverkrigföring. Några tankar om varom det handlar* i Ahlström och Högström (red) (2009) *Tankar om fälttåg*. (Försvarshögskolan, Stockholm).

Widén, Jerker & Ångström, Jan (2004), *Militärteorins grunder* (Försvarsmakten, Stockholm).

Reglementen och handböcker

Fångtjänstreglemente för Försvarsmakten (FångtjänstR), (2001) M7755-700031.

Försvarsmaktens Underrättelsereglemente (FM UndR), (2010) M7739-353025.

Gravtjänstreglemente för Försvarsmakten (GravtjR), (2002) M7755-700041.

Grundsyn Informationsoperationer (2007) M7739-350004.

Handbok CIMIC 2005 CDR (2005) M7749-704002.

Handbok Fiktiv Motståndare del 1. M7745-734112.

Handbok Fiktiv Motståndare del 2.

Handbok Fiktiv Motståndare del 3. M7739-352034.

Handbok Försvarsmaktens gemensamma riskhanteringsmodell (2009)

M7739-350012.

Handbok för Försvarsmaktens säkerhetstjänst Grunder (H SÄK Grunder), (2013)

M7745-734011.

Handbok Insatslogistik (H Inslog) (2012) M7739-352041.

Handbok för personaltjänst förhandsutgåva (H Pers Fu), (2006) M7755-744301.

Metodhandbok Ledning Bataljon (2008).

Militärstrategisk Doktrin FU 2012 (2011) M7739-35402.

Personalvårdsreglemente för Försvarsmakten (PVR) (2003) M7755-700051.

Förhandsutgåvor

Fu R LEDN IBEK 2011-12-20 (Bilaga till A9_2011-12-20_04320-80550).

Handbok IMF – Insats mot folkmassa, förhandsutgåva 2013 (H IMF FU 2013)

(MSS 2013-04-24 13902.90037).

Rekommenderade utländska publikationer

Armée de Terre, *Doctrine for Counterinsurgency at the tactical level* (2010).

Nato ATP Allied Tactical Publication 3.2.1.1 Guidance for the conduct of tactical stability activities and tasks. Ratification Draft 1.

Nato MC 326/1 NATO RULES OF ENGAGEMENT (2003).

United States Army, *Field Manual 3-24.2 Tactics in Counterinsurgency*. Washington D.C.: Department of the Army (2009).

